

Kinderparticipatie binnen de gemeente Schiedam

Ontwerp van een kindergemeenteraad binnen de gemeente Schiedam, aan de hand van de ervaringen van zes kindergemeenteraden in Nederland en België

Jasper Monster

Masterscriptie

Master Governance en Management van Complexe Systemen

Eerste lezer: Prof.dr. E.H. Klijn

Tweede lezer: Dr. Jasper Eshuis

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.1.1 Inleiding	9
1.1.2 Case	11
1.1.3 Uitgangspunten onderzoek	12
1.2 Probleemstelling.....	15
1.2.1 Vraagstelling	15
1.3 Opzet onderzoek	16
2. Theorie.....	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Interactieve besluitvorming	19
2.2.1 Wat is interactieve besluitvorming.....	19
2.2.2 Praktische uitwerking interactieve besluitvorming: interactieve beleidsvorming	20
2.2.3 Directe en representatieve democratie	22
2.2.3.1 Directe democratie	22
2.2.3.2 Representatieve democratie	22
2.2.3.3 Conceptualisering vormen democratie.....	23
2.3 Problemen rondom interactieve besluitvorming: democratic anchorage.....	24
2.3.1 Democratic Anchorage	24
2.4 Participatie	27
2.4.1 Burgerparticipatie	27
2.4.2 Kinderparticipatie	30
2.5 Doorwerking.....	31
2.5.1 Benaderingen van doorwerking	31
2.5.1.1 Rationele benadering van doorwerking	32
2.5.1.2 Politieke benadering van doorwerking.....	32
2.5.1.3 Culturele benadering van doorwerking	32
2.5.2 Vier vormen van doorwerking	33
2.6 Conclusie	33

3. Operationalisatie	34
3.1 Inleiding	34
3.2 Theoretische inzichten	35
3.2.1 Mate van participatie	35
3.2.2 Doorwerking	39
3.3 Indicatoren democratic anchorage	41
3.4 Algemene begrippen	42
4. Methoden en Technieken	45
4.1 Inleiding	45
4.2 Selectie cases	45
4.3 Methoden en technieken onderzoek	47
4.3.1 Documentenanalyse	47
4.3.2 Observaties	47
4.3.3 Interviews	48
4.3.4 Enquête	48
4.4 Deelvragen & structuur	48
5. Analyse organisatie kindergemeenteraden Nederland en België	52
5.1 Inleiding	52
5.2 Geschiedenis kindergemeenteraad Nederland	53
5.3 Organisatie kindergemeenteraden Nederland	54
5.4 Geschiedenis kindergemeenteraad België	57
5.5 Organisatie kindergemeenteraden België	58
5.6 Conclusie	60
6. Analyse processen kindergemeenteraden Nederland en België	63
6.1 Inleiding	63
6.2 Processen kindergemeenteraden Nederland	64
6.2.1 Mate van democratic anchorage kindergemeenteraden Nederland	65
6.2.2 Niveau van participatie kindergemeenteraden Nederland	66
6.2.3 Niveau van doorwerking kindergemeenteraden Nederland	68
6.3 Processen kindergemeenteraden België	70
6.3.1 Mate van democratic anchorage kindergemeenteraden België	71
6.3.2 Niveau van participatie kindergemeenteraden België	72
6.3.3 Niveau van doorwerking kindergemeenteraden België	74
6.4 Conclusie	76

7. Analyse concrete besluitvormingsprocessen kindergemeenteraden Almere, Lommel en Schoten	80
7.1 Inleiding	80
7.2 Overzicht besluitvormingsprocessen	81
7.3 Besluitvormingsproces Almere	81
7.3.1 Casus	82
7.3.2 Initiatief en verloop proces	83
7.3.3 Niveau participatie en doorwerking	83
7.4 Besluitvormingsproces Lommel	84
7.4.1 Casus	84
7.4.2 Initiatief en verloop proces	85
7.4.3 Niveau participatie en doorwerking	86
7.5 Besluitvormingsproces Schoten	86
7.5.1 Casus	86
7.5.2 Initiatief en verloop proces	87
7.5.3 Niveau participatie en doorwerking	87
7.6 Conclusie	88
8. Ontwerp kindergemeenteraad Schiedam	92
8.1 Analyse institutionele kenmerken	92
8.2 Analyse democratic anchorage	93
8.3 Analyse participatie binnen kindergemeenteraden	94
8.4 Analyse mate van doorwerking kindergemeenteraden	95
8.5 De kindergemeenteraad in Schiedam	96
8.6 Wensen gemeente Schiedam & uitvoerende organisatie	97
8.7 Advies institutionele basis kindergemeenteraad Schiedam	99
8.8 Advies ontwerp praktische uitwerking kindergemeenteraad Schiedam	102
9. Literatuur	105
9.1 Geschreven Bronnen	105
9.2 Observaties	108
9.3 Interviews	108
9.4 Enquete	109
Bijlage 1: Casusbeschrijving onderzochte kindergemeenteraden	110
Almere	110
Teylingen	113
Zuidplas	116

Brasschaat	119
Lommel.....	122
Schoten.....	124
Bijlage 2: Interviewhandleiding onderzochte kindergemeenteraden.....	128
Bijlage 3: Interview kinderburgemeester	129
Bijlage 4: Enquête leden kindergemeenteraad Lommel	130
Bijlage 5: Enquête toekomstige kindergemeenteraadsleden Schiedam.....	132

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

1.1.1 Inleiding

'In het project Vertrouwen in de burger (2009-2011) onderzoekt de WRR de mogelijkheden om de betrokkenheid van burgers bij de overheid te vergroten, en daar waar die betrokkenheid al voldoende aanwezig is te benutten voor de ontwikkeling en uitvoering van het beleid. Daarbij besteden we specifiek, maar niet uitsluitend, aandacht aan de mogelijkheden die het zogenoemde 'web 2.0' versie de nieuwe media biedt. Dit project moet in 2011 leiden tot suggesties en adviezen over hoe beleidsmakers en beleidsuitvoerders meer en beter gebruik kunnen maken van kennis, kunde en voorkeuren van (individuele) burgers' (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2011).

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid legt in haar eerst volgende publicatie de nadruk op de nieuwe positie van het begrip burgerparticipatie binnen de Nederlandse politiek. In de landelijke politiek wordt er door de verschillende partijen en instituties steeds meer belang gehecht aan het begrip burgerparticipatie. In de praktijk was deze tendens goed te herkennen bij de laatste verkiezingen voor de Provinciale Staten, die bij het merendeel van de bevolking een stuk minder leven dan bijvoorbeeld de Tweede Kamerverkiezingen. In de vele politieke debatten speelde het begrip burgerparticipatie een centrale rol. Maar ook in het dagelijks politiek bestuur komen er steeds meer vragen terug rondom het begrip burgerparticipatie. Op welke manier kunnen de burgers weer bij de politiek betrokken worden en enthousiast worden gemaakt voor de politiek? Hoe krijgen wij de politiek juist weer dichterbij de burgers? Doen de politieke partijen wel genoeg om de verbindingen met de burgers te kunnen behouden en wellicht verstevigen? Dit zijn allemaal vragen die op landelijk gebied betreffende het begrip burgerparticipatie spelen (Binnenlands Bestuur, 2011).

Maar niet alleen vanuit de landelijke politiek wordt tegenwoordig veel belang gehecht aan het begrip burgerparticipatie. Ook op lokaal niveau speelt het begrip bij een groot aantal gemeenten, verspreid over heel Nederland, een steeds grotere (en belangrijker) rol. Gemeenten zijn continu bezig met het zoeken naar manieren waarop de kloof tussen de burger en het stadhuis verkleind kan worden en de burger dus meer betrokken raakt bij de lokale politiek. Bewonersbudgetten en het burgerinitiatief zijn in dit proces belangrijke instrumenten voor de gemeenten (NRC, 2011). De verschuiving binnen het openbaar bestuur van government naar governance staat centraal in deze tendens. Onder invloed van deze verschuiving is het begrip centrale actor binnen het gemeentebestuur veel minder van belang geworden. Gemeenten dienen zich meer en meer open te stellen en verbindingen te

leggen met verschillende actoren binnen en buiten de grenzen van de gemeente. Verschillende vormen van samenwerking dienen worden gezocht om te kunnen voldoen aan de nieuwe eisen die door deze verschuiving aan een gemeente worden gesteld. De gemeente kan niet meer opereren als de dominante actor die alle processen binnen de gemeente vanuit de eigen organisatie tracht te besturen (Stoker, 1998). Burgerparticipatie is binnen het gemeentelijk bestuur vaak een praktische uitwerking van de concepten van governance. Door middel van het versterken van de mogelijkheden tot en intensiviteit van burgerparticipatie wordt getracht het governance model meer en meer binnen het dagelijks bestuur van de gemeente te implementeren.

Zo ook de gemeente Schiedam. Al jaren is zij bezig met het zoeken naar manieren waarop de burgerparticipatie binnen de gemeente versterkt zou kunnen worden. En in 2011 is zij van plan dit ingeslagen pad verder te bewandelen. Al in de nieuwjaarstoespraak van de burgemeester werd er gerefereerd aan deze koers: *'Ook de mogelijkheden tot participatie op allerlei niveaus in het politiek-bestuurlijke proces zijn aanzienlijk versterkt'* (Nieuwe Stadsblad, 2011). In de gemeente Schiedam zijn er een aantal belangrijke knopen door te hakken de komende jaren en daarbij wil zij burgers de kans geven om actief deel te kunnen nemen aan het besluitvormingsproces. Rondom een aantal van deze belangrijke issues die binnen de gemeentegrenzen spelen, bijvoorbeeld de aanleg van de A4 Midden Delfland, wordt met behulp van verschillende instrumenten getracht dichterbij de burger te komen. Zo zijn er naar aanleiding van de aanleg van de A4 Midden Delfland niet alleen informatieavonden georganiseerd voor de bewoners, maar hebben zij ook de kans gekregen om zitting te nemen in één van de klankbordgroepen (Gemeente Schiedam, 2011). Maar ook zet de gemeente Schiedam steeds meer in op inspraak van bewoners bij enkele nieuw opgezette woningbouwprojecten. Bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van de woningen op het terrein van het oude ziekenhuis worden burgers actief meegenomen in het besluitvormingsproces. Door de oprichting van een werkgroep Ziekenhuisbuurt is door de burgers zelf getracht een front te vormen, waarmee de gemeente de dialoog aan kan gaan (Werkgroep Ziekenhuisbuurt, 2011).

Maar er is een kanttekening bij deze, op het eerste gezicht louter positieve, ontwikkelingen te plaatsen. Sinds het begin van de jaren 90 heeft het begrip burgerparticipatie in veel Nederlandse gemeenten haar intrede gedaan. Maar in veel van deze gevallen werden de basisaspecten van het begrip burgerparticipatie niet nageleefd: *"De materie waarover burgers mogen meepraten moeten ze wel kunnen begrijpen en moet relevant voor hen zijn. Het is weinig zinvol om burgers in het wilde weg vragen te stellen over onderwerpen waarbij de kennis ontbreekt"* (Binnenlands Bestuur, 2011). De tekortkomingen in de huidige initiatieven omtrent burgerparticipatie richten zich met name op dit aspect, *de cosmetische burgerparticipatie*. Participatie is niet alleen de burgers vragen om een mening te vormen en deze te ventileren. Het is zaak om als gemeente een podium te verzorgen

waarop de burgers deze meningen kunnen uiten en daarnaast een institutioneel kader te scheppen waarbinnen deze meningen ook daadwerkelijk (politieke) betekenis krijgen. Burgerparticipatie dient niet louter een symbolische implementatie van het begrip governance binnen de gemeente te zijn. Pas wanneer het instrument burgerparticipatie een duidelijke plaats binnen het dagelijks bestuur toebedeeld krijgt en er daadwerkelijk rekening mee wordt gehouden door de bestuurders kan het als instrument zijn waarde hebben (Jans, 2004). Bij de implementatie van nieuwe instituties die functioneren binnen het dagelijks bestuur van de gemeente dient deze constatering zeker te worden meegenomen.

1.1.2 Case

De gemeente Schiedam is sinds midden jaren 90 actief bezig met het zoeken naar instrumenten om de mate van burgerparticipatie in de gemeente te kunnen vergroten (Gemeente Schiedam, 2010). Volgens het rapport van de Rekenkamercommissie die onderzoek heeft gedaan naar het vraagstuk op welke manier de burgerparticipatie binnen de gemeente Schiedam te vergroten is, zijn er in de periode van midden jaren 90 tot aan nu drie verschillende generaties binnen het besluitvormingsproces te herkennen. Binnen de eerste generatie kwam het eerste initiatief vooral van de gemeente zelf. De gemeente Schiedam bereidde een besluit voor, nam een beslissing en informeerde burgers achteraf over de uitkomsten en de consequenties. Burgerparticipatie werd in die tijd nog gezien als rechtstreekse communicatie naar de burgers toe, op welke plek binnen het besluitvormingsproces deze communicatie dan ook plaatsvond. Deze verschuiving vond plaats binnen de tweede generatie burgerparticipatie. Op dat moment kregen de burgers in Schiedam de mogelijkheid om vooraf mee te denken over de besluitvorming binnen de gemeente Schiedam. Interactieve besluitvorming was één van de kernbegrippen binnen deze generatie. Er was geen sprake meer van één weg van communicatie, van de gemeente naar de burgers. Vanuit de gemeente was er het initiatief om een mate van tweerichtingsverkeer te realiseren (Rekenkamercommissie, 2009).

Op dit moment zet de gemeente Schiedam in op de derde generatie van burgerparticipatie, waarbij de ontstane situatie na de verschuiving van government naar governance als uitgangspunt wordt gehanteerd. Centraal in deze generatie staat de verschuiving van het initiatief. Waar in de eerste twee generaties het initiatief volledig bij de gemeente Schiedam lag, is dat initiatief nu ook grotendeels verschoven richting de Schiedamse burgers en maatschappelijke instellingen. Zij krijgen, al dan niet geïnitieerd vanuit de gemeente zelf, de kans om zelf (beleids)initiatieven in te dienen. Een praktisch voorbeeld van het verschoven initiatief aanpak zijn de vouchers voor bewonersinitiatieven die de gemeente Schiedam uitdeelt. Bewoners uit de wijk kunnen een dergelijke voucher aanvragen

ter (financiële) ondersteuning van een wens/plan/initiatief dat als doel heeft de leefbaarheid in de wijk verbeteren. Een regiegroep, die bestaat uit betrokken bewoners die afkomstig zijn uit dezelfde wijk, beoordeelt in samenwerking met de gemeente of er genoeg grond is voor het initiatief (Gemeente Schiedam, 2011). Daarnaast is de gemeente Schiedam ook druk bezig de kinderpaticipatie te vormen naar de kenmerken van de derde generatie. Twee praktische voorbeelden hiervan zijn de wijkmonitoren die speciaal gericht zijn op kinderen en het opzetten van een eigen kindergemeenteraad in Schiedam.

Deze speciale wijkmonitoren zijn ingebed in verschillende naschoolse projecten, die plaatsvinden in elk van de negen wijken van Schiedam. Samen met het opzetten van een eigen kindergemeenteraad zijn dit de eerste twee aspecten binnen de derde generatie van burgerparticipatie binnen de gemeente Schiedam, waarbij de focus volledig op kinderen ligt. Beide initiatieven zijn niet alleen uniek voor de gemeente Schiedam, maar ook in omliggende gemeenten is een dergelijk initiatief nog nooit eerder van de grond gekomen. De gemeente is, mede hierdoor, tot nu toe voornamelijk uitgegaan van de expertise van verschillende diensten binnen de gemeente en een aantal externe partijen. Zo is bij het streven naar het realiseren van wijkmonitoren die gericht zijn op de belevingswereld van kinderen binnen de gemeente, gebruik gemaakt van een combinatie tussen de monitoren die eerder in de gemeente uitgevoerd zijn onder volwassenen en de expertise van het projectbureau Tante Yo.

1.1.3 Uitgangspunten onderzoek

Als onderdeel van het streven naar het vergroten van de burgerparticipatie binnen de derde generatie, wil de gemeente Schiedam haar aandacht dus speciaal richten op specifiek aspect van de burgerparticipatie: **kinderparticipatie**. Deze gedachte wil zij vanaf het schooljaar 2011-2012 concretiseren door middel van de invoering van een kindergemeenteraad. De basis voor het idee een kindergemeenteraad binnen de gemeente op te richten, ligt in twee projecten die twee jaar geleden hebben plaatsgevonden. In het schooljaar 2009-2010 zijn bij de twee verkiezingen die in dat jaar plaats vonden, de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2010 en de landelijke verkiezingen in juni 2010, twee projecten georganiseerd met de leerlingen van diverse basisscholen in Schiedam. In samenwerking met het projectbureau Tante Yo is de gemeente Schiedam in de periode eind 2009, begin 2010, gaan denken over het stimuleren van de betrokkenheid bij de lokale politiek onder basisschoolleerlingen. De gemeente ondervond steeds vaker dat de betrokkenheid van de burgers bij de gemeente en de verschillende besluitvormingsprocessen binnen de gemeente steeds kleiner werd. Meest duidelijke voorbeeld van deze afname van betrokkenheid van de burgers bij de gemeentepolitiek in Schiedam, is het opkomstpercentage bij de landelijke verkiezingen. Vanaf het

jaar 1998 is het opkomstpercentage van 53,3 % naar 43,9% (ter vergelijking, de landelijke daling is van 58,9 naar 54,1) (Nederland Verkiezingen, 2010) (Instituut voor Publiek en Politiek, 2011). De gemeente Schiedam heeft in haar streven naar het verbeteren van deze cijfers haar aandacht gericht op de jongste Schiedamse burgers. Volgens haar filosofie is deze tendens een structureel probleem en dient die van jongs af aan aangepakt te worden. Vandaar dat in samenwerking met het projectbureau Tante Yo rondom de gemeenteraad- en landelijke verkiezingen projecten zijn opgezet met als doel de betrokkenheid van de Schiedamse basisschoolkinderen vanaf jonge leeftijd al aan te wakkeren. Uiteindelijk zijn er in Schiedam twee keer eigen kinderverkiezingen gehouden met een heuse kinderstembus (ruim 800 stemmen van alle groep 8 leerlingen), zijn er leerlingen met een schoolbus naar het Plein in Den Haag gegaan om een tiental Tweede Kamerleden te interviewen en zijn er twee verkiezingskranten door de gemeente Schiedam uitgegeven (Stichting Kik'r, 2011). Deze projecten hebben alle twee het stimuleren van de betrokkenheid bij de lokale politiek als doel gehad. Vanuit verschillende hoeken (deelnemende kinderen, scholen, leraren, ambtenaren) is er na afloop van de projecten teruggekoppeld dat het project duidelijk effect heeft gehad op de deelnemende kinderen. De kinderen laten meer betrokkenheid bij de lokale en landelijke politiek zien, beschikken over meer kennis en hebben het vaker over politiek gerelateerde onderwerpen in de klas (Stichting Kik'r, 2011).

Door middel van het inbedden van een dergelijk structureel orgaan als de kindergemeenteraad wil de gemeente trachten deze positieve effecten een structureel karakter geven en niet alleen te realiseren binnen een aantal aparte schooljaren. Daarnaast wil zij proberen deze effecten extra te versterken door de kinderen in Schiedam een duidelijkere stem geven. De verschillende aspecten die met het begrip governance samenhangen dienen nu structureel te worden geïmplementeerd in de instrumenten van kinderp participatie die worden opgezet binnen de gemeente Schiedam. Centraal uitgangspunt is hierbij dat het initiatief niet alleen meer bij de gemeente Schiedam ligt. Verschillende externe partijen, bijvoorbeeld het projectbureau Tante Yo, dienen hier in samenspraak met de basisscholen het initiatief in te nemen. De gemeente Schiedam ondersteunt hierin door middel van financiën en steun in natura nog wel, maar neemt hierin niet meer het initiatief.

Er is dus al gestart met het eerste aspect van dit structurele karakter: een kinderproject dat zich spiegelt aan de wijkmonitoren die door de gemeente Schiedam geïnitieerd worden. Het project heeft als doel kinderen meer te betrekken bij de wijk en vooral meer na te laten denken over de eigen wijk. Zij krijgen in een periode van twee maanden de kans een eigen mening te vormen over hun eigen wijk, met daarbij de focus op de positieve kanten. Uiteindelijk moet het project zorgen voor het groeien van het bewustzijn wat betreft de wijk bij de kinderen. De wijk, en later de gemeente Schiedam in zijn geheel, moet gaan leven bij de kinderen en moet daarbij ook echt een betekenis

krijgen. Vanuit de stichting Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid is het onderdeel binnen de gemeente Schiedam wat de aanzet heeft gegeven tot uitvoering van het project. (Stichting Kik'r. 2011).

De wijkmonitoren zijn relatief kleine projecten die allemaal afzonderlijk uit te voeren zijn en relatief weinig belasting vormen voor zowel gemeente als deelnemende scholen en kinderen. Het gehele project wordt uitgevoerd vanuit een externe partij. Hierdoor hoeft de stichting Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid alleen op de achtergrond zich bezig te houden met de uitvoering van het project. Uiteindelijk zal de uitkomst van het project, een wijkmonitor onder ruim 700 leerlingen uit groep 7 van de basisscholen in Schiedam waarbij de focus op de eigen wijk ligt, als leidraad voor de kindergemeenteraad dienen. Het is binnen de derde generatie van burgerparticipatie van de gemeente Schiedam, waarin de focus ligt op de realisatie van de diverse aspecten van governance, de opstap naar de realisatie van een structureel instituut voor het waarborgen en realiseren van kinderpacticipatie binnen de gemeente.

Deze drie aspecten vormen de institutionele basis voor de op te richten kindergemeenteraad in Schiedam. Binnen deze institutionele basis dienen ook de verschillende mechanismen die voorkomen bij een 'reguliere gemeenteraad' te worden meegenomen. Mechanismen als interactieve besluitvorming, doorwerking en participatie komen ook terug in de institutionele basis van de Schiedamse kindergemeenteraad. De intentie van de gemeente en de samenwerkingspartners is om de gemeenteraad een serieus karakter mee te geven, dat zich na een aantal jaar moet kunnen spiegelen aan de 'reguliere gemeenteraad'. Door de mechanismen een centrale rol te geven in het proces van oprichting wordt getracht een solide institutionele basis neer te zetten. Deze benadering is bij de oprichting van kindergemeenteraden in de onderzochte gemeenten niet eerder gehanteerd.

De op te richten kindergemeenteraad in Schiedam moet uiteindelijk uitgroeien tot een structureel instituut binnen de derde generatie van burgerparticipatie. De resultaten die in het verleden behaald zijn, de ambities die de gemeente heeft op het gebied van burgerparticipatie en de verschillende aspecten van de governance benadering moeten uiteindelijk samenkomen in één instituut dat ervoor moet zorgen dat de mate van kinderpacticipatie de komende jaren binnen de gemeente Schiedam behouden blijft. De realisatie van een kindergemeenteraad in Schiedam is een enorme uitdaging voor de gemeente Schiedam. Naast de drie eerder genoemde aspecten die de institutionele basis dienen te vormen voor de gemeenteraad moet er bij de realisatie ook veel aandacht worden besteed aan de inhoudelijke aspecten. De kinderen die volgend schooljaar zitting gaan nemen in de echte kindergemeenteraad moeten ook echt het idee krijgen dat deze stem daadwerkelijk gehoord wordt, bijvoorbeeld door de 'echte' gemeenteraad en de wethouders. De kindergemeenteraad dient

uiteindelijk een vaste rol te krijgen in het dagelijks bestuur van de gemeente Schiedam. Maar op welke wijze kan het begrip burgerparticipatie met al haar facetten een rol in spelen? Wat dienen de kenmerken van deze kindergemeenteraad precies te zijn? Welke belangen en visies van betrokken partijen En zijn er al andere gemeenten waar een dergelijk orgaan is ingevoerd, zo ja, wat zijn de ervaringen en resultaten van die invoering? Dit zijn vragen die in het onderzoek centraal zullen staan en uiteindelijk moeten leiden tot maximale stimulatie van de kinderparticipatie door middel van het invoeren van een kindergemeenteraad in Schiedam.

1.2 Probleemstelling

Het onderzoek kenmerkt zich door een tweedeling binnen de empirie. Uiteindelijk focust het onderzoek zich op het formuleren van een aanbeveling voor de gemeente Schiedam. Er wordt getracht een advies te schrijven voor de oprichting van de kindergemeenteraad in Schiedam. Aan de hand van verschillende theoretische inzichten wordt getracht het ideale instrument voor de gemeente te creëren. Maar het opstellen van dit instrument vindt niet louter plaats aan de hand van theoretische inzichten. Schiedam is niet de eerste gemeente waar er gedacht wordt aan de oprichting van een kindergemeenteraad. Een aantal gemeenten in Nederland en België zijn Schiedam voor geweest. Deze gemeenten allemaal in hetzelfde proces doorgemaakt en zijn al langer bezig met het uitvoeren van een kindergemeenteraad in de eigen gemeente. Daarbij hebben zij gedurende het proces verschillende succes- dan wel faalfactoren voorbij zien komen. Zij kunnen doordat zij zich op een punt verder in het proces bevinden, putten uit ervaringen die zij eerder in het proces zijn tegengekomen. In het eerste deel van het onderzoek worden verschillende kindergemeenteraden in Nederland en België onderzocht en worden deze ervaringen geanalyseerd en opgeschreven.

In het tweede deel van het onderzoek vindt de toepassing van deze ervaringen plaats. De theoretische inzichten en de ervaringen van de andere kindergemeenteraden worden gebundeld en uiteindelijk gebruikt om een advies te schrijven voor de opzet van de kindergemeenteraad in Schiedam. Hierbij zal tevens rekening gehouden worden met de kenmerken van de gemeente Schiedam en de reeds genomen stappen door de gemeente en overige betrokken partijen. Deze opzet is gekozen om uiteindelijk een onderbouwd en gestructureerd advies te kunnen schrijven voor de gemeente Schiedam. Deze aspecten zijn binnen het advies zeer van belang, omdat de gemeente in het schooljaar 2011-2012 al wil gaan starten met de uitvoering van de kindergemeenteraad.

1.2.1 Vraagstelling

Hoofdvraag

Op welke wijze kan de legitimiteit en effectiviteit van de verschillende kindergemeenteraden in Nederland en België worden verklaard zodat deze ervaringen kunnen worden meegenomen binnen de op te richten Schiedamse kindergemeenteraad?

1.3 Opzet onderzoek

In het onderzoek zullen als eerst de theoretische inzichten uiteen worden gezet. De begrippen interactieve besluitvorming, directe en representatieve democratie, doorwerking en participatie zijn de centrale begrippen binnen dit deel van het onderzoek. De aspecten interactieve besluitvorming, directe en representatieve democratie en de mate van participatie zullen de legitimiteit van de verschillende kindergemeenteraden belichten, waarbij het aspect doorwerking met name de effectiviteit van de kindergemeenteraden analyseren. De concrete uitwerking van een aantal van deze begrippen vindt plaats in het deel operationalisatie. De vier begrippen vormen samen met de ervaringen van de overige gemeenteraden de basis voor het uiteindelijke advies. In het deel methoden en technieken worden de verschillende vormen van onderzoek die gebruikt zijn om de overige gemeenteraden te analyseren verder toegelicht. Het deel empirie valt uiteen in twee delen, in het eerste deel zullen zes andere gemeenteraden in Nederland en België onderzocht worden, waarna er een advies zal volgen voor de oprichting van de kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam.

2.Theorie

2.1 Inleiding

Het begrip kindergemeenteraad is een begrip dat vanuit zeer veel verschillende benaderingen bekeken kan worden. Verschillende gemeenten in Nederland en België zijn, sinds kort of al sinds langere tijd, serieus bezig om deze institutie in te bedden binnen het dagelijks bestuur van de gemeente. Deze gemeenten streven vaak naar een serieuze benadering van het begrip, om op deze wijze iets structureels binnen de gemeente neer te kunnen zetten: *'Wij willen kinderen laten ervaren hoe het is om raadslid te zijn. Zij gaan met elkaar in debat in de echte raadszaal. Raadsleden van de gemeente Teylingen zijn daarbij hun coach. De kindergemeenteraad beslist uiteindelijk over echte voorstellen, waarvan er één ook uitgevoerd gaat worden.'* (Gemeente Teylingen, 2011). Maar aan de andere kant zijn er ook de gemeenten die de kindergemeenteraad een minder officiële positie geven of die voor het 'schattigheidseffect' binnen de gemeente gaan (VVJ, 2010). Binnen deze gemeenten heeft de kindergemeenteraad vaak geen structurele positie binnen het dagelijks bestuur en is zij ook nauwelijks te zien als 'volledige institutie' (VVJ, 2010).

Het streven van de gemeente Schiedam is om de kindergemeenteraad als een serieus instituut te installeren (Gemeente Schiedam, 2010). Het is de bedoeling om de kindergemeenteraad daadwerkelijk een plaats binnen de gemeente te geven zodat zij ook in de praktijk een rol kunnen spelen. Daarbij is het van belang dat bij de oprichting van de kindergemeenteraad niet alleen naar de inhoud van de raad gekeken wordt. Ook de institutionele fundamenten waarop een gemeenteraad gebouwd is, dienen mee te worden genomen. Er zijn vier theoretische aspecten die als de institutionele fundamenten van een gemeenteraad kunnen worden gezien, en ook bij de oprichting van een kindergemeenteraad dienen mee te worden genomen. **Interactieve besluitvorming** wordt meer en meer als een centraal issue gezien binnen het functioneren van een gemeenteraad (Derksen & Schaap, 2007). De leden van een gemeenteraad en de verschillende politieke partijen proberen het contact met de organisaties en bewoners binnen de gemeente te intensiveren om ze op deze manier meer bij de besluitvorming te kunnen betrekken. De oprichting van een kindergemeenteraad is hier een praktische uitwerking van. Op welke wijze de aspecten van interactieve besluitvorming een rol kunnen spelen bij de oprichting en het voortbestaan van de kindergemeenteraad is de centrale vraag.

Samen met het begrip interactieve besluitvorming hangt ook het begrip **participatie**. De kindergemeenteraad kan bij de oprichting wel neergezet worden als een instituut met een duidelijke positie binnen de gemeente waar rekening mee gehouden gaat worden, maar in de praktijk kan dit

niet of in mindere mate tot uiting komen. Maar voor de mate van functioneren van de kindergemeenteraad is participatie, binnen het centrale begrip interactieve besluitvorming, een essentieel begrip. Er wordt gekeken welke niveaus van participatie in de literatuur worden onderscheiden.

Daarnaast is het begrip **democratie** altijd van toepassing wanneer er wordt gesproken over politieke instituties. Binnen de interactieve besluitvorming van de kindergemeenteraad, ondanks het ontbreken van de wettelijke basis, is er ook sprake van de aanwezigheid van twee verschillende vormen van democratie, **directe en representatieve democratie**. De kenmerken van deze twee vormen van democratie, binnen de context van de kindergemeenteraad, zullen worden besproken. Ook het begrip **doorwerking** is binnen de gemeenteraad een aspect dat vast ligt in de wettelijke basis van de gemeenteraad (Derksen & Schaap, 2007, p. 59). Maar voor een kindergemeenteraad, waarbij een dergelijke wettelijke basis ontbreekt, een belangrijk uitgangspunt. Wanneer de kindergemeenteraad geïnstalleerd is, druk aan het vergaderen is en daarbij ook diverse besluiten neemt, maar wanneer er met deze besluiten/adviezen niets gedaan wordt, is de houdbaarheid van de institutie kindergemeenteraad gering. De manieren waarop doorwerking gerealiseerd kan worden en de mate van doorwerking die gerealiseerd kan worden zijn hierbij de uitgangspunten.

Binnen de casus kindergemeenteraad zijn deze vier theoretische aspecten nauw met elkaar verbonden en vormen zij gezamenlijk de basis voor het onderzoek naar de verschillende kindergemeenteraad. Juist de combinatie van deze vier aspecten kan zorgen voor nieuwe inzichten binnen de institutie kindergemeenteraad. De vorm van democratie en het aspect interactieve besluitvorming vormen samen in grote lijnen het karakter van de kindergemeenteraad. Zij bepalen gezamenlijk de rol die de kindergemeenteraad in eerste instantie zal vervullen. De mate van interactieve besluitvorming zal de mogelijkheden tot betrokkenheid van de kinderen bij het proces laten zien. De vorm van democratie geeft verder richting aan deze betrokkenheid door de randvoorwaarden verder te scheppen. De randvoorwaarden (de interactieve besluitvorming) waarbinnen de kindergemeenteraad dient te functioneren en de invulling van deze randvoorwaarden (de directe en representatieve democratie) worden gevormd door de combinatie van deze twee theoretische aspecten.

De twee andere theoretische aspecten werken bij de verdere invulling door op deze invulling van de randvoorwaarden. Deze twee aspecten vormen de uiteindelijke basis van de uitvoerende fase van de kindergemeenteraad. De mate van participatie laat de mate van invloed zien, die de kindergemeenteraad (onder invloed van haar karakter) kan uitoefenen binnen de gemeente. Dit theoretische aspect laat uiteindelijk de effectiviteit van het karakter van de kindergemeenteraad

zien. Als laatste is er het aspect doorwerking. Dit theoretische aspect vormt uiteindelijk de graadmeter voor het eventuele succes (effectiviteit) van de kindergemeenteraad. De vorige drie aspecten kunnen nog wel zo nauw met elkaar samenhangen en goed zijn uitgewerkt, als er uiteindelijk in de praktijk door andere betrokken partijen geen belang aan wordt gehecht/niets mee wordt gedaan, heeft een instituut als de kindergemeenteraad aan het eind van het traject nog steeds geen rol kunnen spelen in de besluitvorming binnen de desbetreffende gemeente. Deze samenhang tussen de vier theoretische aspecten vormt de basis van het theoretisch kader.

Er worden verschillende theoretische benaderingen van de vier theoretische aspecten gepresenteerd, waarna deze begrippen en inzichten uiteen worden gezet. De aspecten interactieve besluitvorming en de directe en representatieve democratie zorgen voor het opzetten en de invulling van de randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden vormen uiteindelijk de theoretische basis voor de invulling van de mate van participatie en de mate van doorwerking. Doordat deze twee begrippen per kindergemeenteraad onderhevig zijn aan andere vormen van beïnvloeding, vindt de verdere concrete uitwerking van deze theoretische aspecten plaats in het onderdeel operationalisatie.

2.2 Interactieve besluitvorming

In de bestuurskunde zijn er door verscheidene auteurs vormen van besluitvorming herkend, erkend en opgeschreven. Veel van deze theoretische benaderingen zijn niet van toepassing op de institutie kindergemeenteraad, gezien haar beperkte wijdsheid als institutie. Maar in de kenmerken van de institutie kindergemeenteraad is wel een belangrijke vorm van besluitvorming te herkennen, de interactieve besluitvorming. *'Door het proces van dualisering is er tussen de gemeenteraad en de wethouders nog geen machtsevenwicht ontstaan'* (Derksen & Schaap, 2007, p. 70). De gemeenteraad dient op andere manieren haar positie binnen het gemeentebestuur te waarborgen. *'De gemeenteraad ontwikkelt haar beleid meer en meer in samenspraak met bewoners en belangengroepen'*. (Derksen & Schaap, 2007, p.72). In de theorie worden vraagtekens bij deze aanpak gezet maar in de praktijk is te zien dat de gemeenteraad meer en meer het contact met de burgers en andere organisaties zoekt. En de gemeenteraad staat met deze strategie niet alleen. Ook het college is in haar dagelijkse praktijk meer en meer gefocust op het betrekken van verschillende partijen bij de besluitvorming. (Derksen & Schaap, 2007).

2.2.1 Wat is interactieve besluitvorming

Ook een instituut als de kindergemeenteraad kan door een gemeente gebruikt worden als vorm van interactieve besluitvorming. Uitgangspunt van de benadering van interactieve besluitvorming is het eerder betrekken van burgers bij de diverse stappen binnen het besluitvormingsproces. Niet alleen maar inspraak voor burgers in de implementatiefase van het proces, maar al op eerdere momenten

binnen het besluitvormingsproces (Bovens et al, 2007). De input van buitenstaanders (bijvoorbeeld burgers) staat centraal in deze vorm van besluitvorming. De centrale overheid is in dit proces louter verantwoordelijk voor bestuurlijke taken als bijvoorbeeld de agendavorming. Interactieve besluitvorming is het op een zodanige manier ontwerpen van een proces dat een aanzienlijke en gevarieerde groep van betrokkenen in staat is om via onderlinge interactie en interactie met andere partijen (experts, andere bestuurders) oplossingen voor de desbetreffende beleidsvraagstukken te vinden (Edelenbos et al., 2001). In dit onderzoek kan de institutie kindergemeenteraad worden gezien als een exponent van de interactieve besluitvorming op gemeentelijk niveau. Burgers (in dit geval de kinderen) krijgen aan het begin van het besluitvormingsproces de kans om te participeren. Maar zoals eerder genoemd staan de spelregels en het ontwerp van dit interactieve besluitvormingsproces nog niet vast. Ook over deze twee aspecten is veel geschreven binnen de bestuurskundige literatuur.

2.2.2 Praktische uitwerking interactieve besluitvorming: interactieve beleidsvorming

In de voorgaande paragrafen is het theoretisch aspect interactieve besluitvorming in grote lijnen neergezet. Pröpper en Steenbeek (1999) definiëren interactieve besluitvorming bijvoorbeeld als coproductie, waarbij het product dat ontstaat na de interactie tussen partijen centraal staat. Edelenbos (2000) introduceert het begrip interactieve beleidsvorming. Ook hierbij gaat het om een bestuurlijk proces waarbinnen burgers en overige actoren in een vroeg stadium bij de besluitvorming worden betrokken. Er wordt hierbij uitgegaan van een situatie waarbinnen openheid en gelijkwaardigheid heerst. Op deze wijze worden de problemen in kaart gebracht en de oplossingen verkend (Edelenbos, 2000, p. 38/39). De definiëring van interactieve beleidsvorming is hiermee de concrete uitwerking van de begrip interactieve besluitvorming en interactief bestuur die reeds geïntroduceerd zijn. . Edelenbos et al. (2001) onderscheiden aan de hand van het begrip interactieve beleidsvorming vier verschillende centrale elementen; openheid, gelijkwaardigheid, debat en onderhandeling en als laatste element invloed.

Openheid wordt gezien als een van de dominante elementen binnen het begrip interactieve beleidsvorming. Het begrip interactieve beleidsvorming wordt gezien als een open beleidsstijl van besturen (Edelenbos et al., 2001). Er wordt rekening gehouden met de verscheidenheid aan deelnemers met bijbehorende belangen en de geldigheid van deze belangen en perspectieven. Openheid kan op drie verschillende manieren gerealiseerd worden. Inhoudelijke openheid is bijvoorbeeld de openheid van de beleidsagenda en de ruimte die er is voor ideeën binnen het beleidsproces. Openheid van het proces richt zich op de mogelijkheden tot deelname aan het proces met daarbij genoeg transparantie vanuit het oogpunt van de belanghebbenden. Als laatste is er de

openheid van actoren. De houding van de actoren staat hierbij centraal (Edelenbos et al., 2001, p.13-15).

Het tweede element is de gelijkwaardigheid. De inbreng van alle deelnemers aan het beleidsvormingsproces dient van gelijke waarde te zijn. In de praktijk zal er, bijvoorbeeld onder invloed van verschillende posities van de betrokken actoren, vaak sprake zijn van natuurlijke ongelijkwaardigheid. Maar wanneer er ondanks deze natuurlijke ongelijkwaardigheid toch een zo gelijk mogelijke verdeling van middelen onder de deelnemers ontstaat, kan er worden gesproken van gelijkwaardigheid. Het derde element is debat en onderhandeling. Deelnemers aan het besluitvormingsproces proberen elkaar binnen dit element te overtuigen van de voordelen dan wel nadelen van elkaars standpunten. Door middel van verschillende instrumenten moet er uiteindelijk een oplossing gekomen waar iedereen binnen het besluitvormingsproces akkoord mee kan gaan (Edelenbos et al., 2001, p.14-16).

Als laatste element is er het element invloed. Hierbij wordt met name de invloed van buitenaf op het besluitvormingsproces getypeerd. Andere burgers of instellingen die binnen het beleidsvormingsproces betrokken worden bij het vormen van beleid kunnen invloed uitoefenen op datzelfde beleid. (Edelenbos et al., 2001). Deze vier elementen hangen allemaal nauw met elkaar samen en vormen de praktische invulling van het interactieve besluitvormingsproces, interactieve beleidsvorming.

Conceptualisatie vier elementen interactieve beleidsvorming	
Openheid	Er wordt binnen het proces rekening gehouden met de kenmerken van de kindergemeenteraad
Gelijkwaardigheid	Kindergemeenteraad dient op gelijke hoogte te staan met andere instituties, buiten natuurlijke ongelijkwaardigheid
Debat en onderhandeling	Er is sprake van een natuurlijk debat binnen het besluitvormingsproces, waarbinnen de kindergemeenteraad daadwerkelijk een rol heeft

Invloed	Invloed van buitenaf op de kindergemeenteraad, bijvoorbeeld door andere instituties
----------------	---

Tabel 1: Conceptualisatie interactieve beleidsvorming

2.2.3 Directe en representatieve democratie

Het theoretische aspect interactieve besluitvorming laat een manier zien waarop beleid in een bepaald proces tot stand kan komen. Binnen dat proces worden diverse mechanismen ingebouwd waardoor bijvoorbeeld de burgers in een eerder stadium bij de besluitvorming betrokken worden. De randvoorwaarden binnen het proces worden hierdoor ingevuld. De vorm van democratie zorgt voor de invulling van de institutionele voorwaarden waarbinnen dit proces kan plaatsvinden. De integratie van een bepaalde vorm van democratie binnen een institutie of netwerk bepaalt de institutionele koers die wordt gevolgd (Derksen & Schaap, 2007). Er zijn twee leidende vormen van democratie die binnen het lokale bestuur worden onderscheiden: directe en indirecte, representatieve democratie.

2.2.3.1 Directe democratie

Directe democratie is een vorm van democratie waarbij de burgers direct invloed kunnen hebben op het besluitvormingsproces binnen de desbetreffende institutie (Hague & Harrop, 2007, p.46). Het is een vorm van democratie waarbinnen de burgers de grootste mate van invloed kunnen uitoefenen op de politieke besluitvorming. Advisering is één van de kernwaarden van deze vorm van democratie. De waarde en invloed van het advies kan sterk variëren. Een concreet voorbeeld van een instrument binnen directe democratie waarbij de invloed en de waarde van het advies erg hoog zijn, is het referendum. Op deze wijze kunnen burgers op directe wijze beslissingen van de desbetreffende institutie beïnvloeden (Derksen & Schaap, 2007). Rondom een kindergemeenteraad komt de directe democratie in het bijzonder aan het licht in de fase die volgt na het besluitvormingsproces. In de praktijk kan dit voorkomen bij de relatie tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties binnen de gemeente, bijvoorbeeld de gemeenteraad.

2.2.3.2 Representatieve democratie

Representatieve democratie is een vorm van democratie waarbij de burgers niet direct invloed kunnen hebben op het besluitvormingsproces binnen de desbetreffende institutie. De burgers kiezen vertegenwoordigers (deze zijn er in veel verschillende vormen, met allemaal verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden) die binnen het besluitvormingsproces de burgers vertegenwoordigen (Hague & Harrop, 2007, p. 48). De vertegenwoordigers dienen ervoor te zorgen dat de stem van de burgers die hij/zij vertegenwoordigt, gerepresenteerd wordt binnen het

besluitvormingsproces. Binnen de kindergemeenteraad is deze vorm van democratie terug te vinden binnen de eerste fase, de installatiefase, en binnen de institutionele basis van de kindergemeenteraad.

2.2.3.3 Conceptualisering vormen democratie

Wanneer er sprake is van een directe democratie heeft (een groot deel van) de gehele leeftijdscategorie binnen de gemeente de kans om direct te participeren binnen de kindergemeenteraad. In dit geval hoeven niet alle kinderen dezelfde positie binnen de gemeenteraad in te vullen maar zij dienen wel allemaal de mogelijkheid te hebben om direct invloed te kunnen hebben op het besluitvormingsproces van de kindergemeenteraad in de desbetreffende gemeente. Er kan worden gesproken van een representatieve democratie binnen de kindergemeenteraad wanneer er sprake is van vertegenwoordigers in plaats van een directe mogelijkheid om invloed uit te oefenen voor alle kinderen uit de leeftijdscategorie. Er wordt in dit geval vanuit de doelgroep een selectie gemaakt die de rest van de groep uiteindelijk vertegenwoordigen. Er zijn binnen het instituut kindergemeenteraad vier kenmerken waarmee er binnen de casus kan worden gemeten of er sprake is van directe, dan wel een representatieve democratie (Hague & Harrop. 2007).

Allereerst is er de inrichting van de selectieprocedure voor de kindergemeenteraad. De openheid van deze selectieprocedure bepaalt in eerste instantie de mate van democratie binnen de kindergemeenteraad. Welke kinderen hebben de mogelijkheid om toe te treden en welke drempels zijn er voordat de toetreding daadwerkelijk een feit is? Samen met de selectieprocedure hangt de uiteindelijke inrichting van de kindergemeenteraad. De doelgroep kan nog zoveel mogelijkheden hebben om deel te nemen aan de selectieprocedure, wanneer aan het einde blijkt dat er toch een kleine groep vertegenwoordigers gekozen wordt, heeft dit meteen zijn uitwerking op de vorm van democratie binnen de kindergemeenteraad. Zijn er bijvoorbeeld buiten de kindergemeenteraad nog andere commissies die invloed hebben op het besluitvormingsproces, waardoor een grotere groep de mogelijkheid heeft om direct toe te treden.

De twee andere begrippen die de vorm van democratie binnen de kindergemeenteraad bepalen zijn de invulling van de onderwerpen binnen de kindergemeenteraad en de positie van de kindergemeenteraad binnen de gemeente. De daadwerkelijke invulling van de onderwerpen binnen de kindergemeenteraad laat de vorm van democratie op een hele directe manier zien. Heeft de gehele doelgroep invloed op de onderwerpen die geselecteerd worden of maar een klein gedeelte? Of kiest de doelgroep helemaal niet zelf de onderwerpen, maar worden die vanuit de ambtenaren alvast opgesteld voor de kindergemeenteraad? De antwoorden op deze vragen geven meteen de vorm van democratie binnen de kindergemeenteraad aan. Als laatste geeft ook de positie van de

kindergemeenteraad, zij het indirect, aan van welke vorm van democratie er sprake is. Wanneer de kindergemeenteraad daadwerkelijk een positie krijgt binnen het dagelijks bestuur van de gemeente en de overige instituties de kindergemeenteraad daadwerkelijk serieus nemen, krijgen de kinderen uit de doelgroep ook daadwerkelijk een kans om direct hun mening te kunnen ventileren binnen het dagelijks bestuur, wat zijn invloed zal hebben op de vorm van democratie (Hague & Harrop, 2007)

2.3 Problemen rondom interactieve besluitvorming: democratic anchorage

Het begrip democratic anchorage kan in het voorkomen van deze problemen binnen de interactieve besluitvorming een belangrijke rol spelen. De begrippen interactieve beleidsvorming en de vormen van democratie zijn de invulling van het overlappende begrip, respectievelijk in grote lijnen en specifiek op de praktijk gericht. Maar het begrip democratic anchorage speelt meer een rol op de achtergrond. Het begrip wordt in grote lijnen gezien als een mogelijkheid om de democratische kwaliteit van een 'governance network' te waarborgen (Sørensen et al, 2005). De laatste jaren is er een verschuiving binnen de Nederlandse gemeentepolitiek geweest van government naar governance.

Deze governance netwerken zijn niet van nature te omschrijven als democratisch of ondemocratisch. Dat wordt bepaald door de manier waarop de netwerken zijn opgezet. De kenmerken, uitgangspunten, deelnemers en identiteit van een netwerk zijn geen neutrale elementen om te bepalen of een bepaald netwerk democratisch of juist ondemocratisch genoemd kan worden. Het begrip democratic anchorage dient als meetlat waarmee het democratische gehalte van een besluitvormingsproces gemeten kan worden. Het begrip meet hiermee niet alleen het democratische karakter van de elementen binnen het besluitvormingsproces (bijvoorbeeld de kindergemeenteraad) maar kijkt naar het gehele systeem en leest aan de hand daarvan af of er sprake is van democratic anchorage (Sørensen et al, 2005).

2.3.1 Democratic Anchorage

Het begrip democratic anchorage kan worden gezien als het overkoepelende begrip waarmee de kwaliteit en het niveau van interactieve beleidsvorming van de kindergemeenteraad kan worden gecontroleerd. Een nieuw instituut als de kindergemeenteraad dient voor zichzelf in korte tijd een positie binnen het dagelijks bestuur van de desbetreffende gemeente te verwerven. Governance-instrumenten zoals de kindergemeenteraad zijn vaak vanuit de wettelijke basis al democratisch verankerd (Sørensen et al, 2005). Maar in de praktijk wordt een instituut als de kindergemeenteraad, waarbij niet-professionals het dagelijks bestuur vormen, niet volledig opgenomen binnen het dagelijks bestuur van de gemeente. Voor het functioneren en de effectiviteit van de kindergemeenteraad is dit proces van essentieel belang. De randvoorwaarden kunnen op papier

sterk onderbouwd zijn en een duidelijke theoretische basis kennen, wanneer er de institutie in de praktijk geen duidelijke positie toebedeeld krijgt en belemmerd wordt in haar functioneren, is de waarde van deze basis ook te verwaarlozen. Het begrip democratic anchorage en de conceptualisering van het begrip zorgen ervoor dat er nauwkeuriger gekeken kan worden wat de positie van de kindergemeenteraad binnen het dagelijks bestuur is en hoe deze positie gewaarborgd kan worden.

De verbindingen met de andere instituties binnen het dagelijks bestuur van de gemeente die reeds aanwezig zijn en de institutionele basis van een institutie zijn praktische uitwerkingen van deze verankering. Er kan dus worden gesteld dat het begrip democratic anchorage een instrument is om de diverse verschijningsvormen van democratische legitimiteit binnen een netwerk zoals de kindergemeenteraad te herkennen en erkennen (Sørensen et al, 2005, p. 201).

	Omschrijving	Conceptualisatie
Anchorage in Democratically Elected Politicians	Er is sprake van aanwezigheid van democratisch verkozen politici. Continuïteit van beleid door middel van verankering	<ul style="list-style-type: none"> • Alle kinderen in de gemeente hebben dezelfde kans om gemeenteraadslid te worden • Er is sprake van eenduidigheid in de verkiezing van de gemeenteraadsliden • Scholen zijn direct betrokken bij de oprichting van kindergemeenteraad
Anchorage in the Membership Basis of Participating Groups and Organizations	De achterban wordt representatief vertegenwoordigd in de institutie/het netwerk door middel van horizontale koppeling	<ul style="list-style-type: none"> • Samenstelling kindergemeenteraad is representatief voor samenstelling gemeente. • Kindergemeenteraad en overige kinderen/partijen staan op dezelfde hoogte, overige kinderen/partijen hebben de mogelijkheid te participeren
Anchorage in a Territorially Defined Citizenry	Er is sprake van representatie van een bepaalde (plaatsgebonden) groep. Niet alleen de direct betrokkenen maar ook indirect betrokkenen binnen netwerk	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad representeert niet alleen de kinderen uit de eigen klas maar alle kinderen uit de gehele gemeente • Er dient sprake te zijn van directe communicatie tussen de

		<ul style="list-style-type: none"> kindergemeenteraad en de klassen van de raadsleden • Kinderen van andere basisscholen binnen de gemeente dienen ook op de hoogte te worden gehouden over de vorderingen binnen de kindergemeenteraad
Anchorage in Democratic Rules and Norms	Verankering wordt bereikt binnen de institutie/het systeem in de identiteit van de democratische regels, normen en waarden	<ul style="list-style-type: none"> • Er is sprake van vastgelegde afspraken (bijvoorbeeld statuten) waarbinnen de rechten, plichten en mogelijkheden van de kindergemeenteraad zijn opgeschreven • Een ander instituut/andere instituties binnen de gemeente zien erop toe dat deze afspraken worden nageleefd

Tabel 2: Democratic anchorage (Sørensen et al, 2005)

Sørensen en Torfing (2005) onderscheiden vier vormen van verankering van democratische legitimiteit binnen instituties en netwerken. Allereerst kan er sprake zijn van democratic anchorage wanneer er binnen de institutie sprake is van de aanwezigheid van democratisch gekozen volksvertegenwoordigers. In de basis zorgt deze wijze van verankering voor een consistentie in het beleid van de institutie. Het beleid van de institutie/het netwerk wordt door de verankering breed gedragen door de achterban. Ten tweede kan democratic anchorage bereikt worden wanneer er sprake is van een representatieve vertegenwoordiging van de achterban binnen de institutie/het netwerk. Er dient sprake te zijn van horizontale koppeling met de achtergrond van de institutie/het netwerk. Het is zaak dat de organisaties en groepen waaruit het instrument is ontstaan moeten zich met het instrument kunnen identificeren. Deze identificatie die de verankering moet waarborgen wordt gecreëerd door middel van een proces van interactie tussen de leden van de institutie/het netwerk en hun achterban (Sørensen et al, 2005, p.203-206).

Ten derde kan de democratic anchorage gewaarborgd worden wanneer er sprake is van representatie van een bepaalde (plaatsgebonden) groep. Democratische legitimiteit wordt niet alleen bereikt door binnen de besluitvorming van de institutie/het netwerk alleen maar rekening te houden met de direct betrokkenen van het beleid. Er dient ook rekening te worden gehouden met

de individuen die indirect worden beïnvloed door de beslissingen die worden genomen in het netwerk. Voor het kunnen waarborgen van de democratic anchorage binnen de institutie/het netwerk is het van belang dat de betrokken individuen de mogelijkheid hebben om de institutie/het netwerk verantwoordelijk te kunnen houden voor het uitgevoerde beleid (Sørensen et al, 2005, p.208). Als laatste element kan er democratic anchorage bereikt worden in de identiteit van de democratische regels, normen en waarden binnen de institutie/het systeem. Ook dient niet alleen de externe communicatie naar de achterban van de institutie/het systeem aan de voorwaarden te voldoen, maar ook de interne processen en interacties dienen democratisch verankerd te zijn (Sørensen et al, 2005, p.211).

2.4 Participatie

Participatie is één van de centrale uitgangspunten binnen het besluitvormingsproces van een kindergemeenteraad, waarbij binnen de institutionele basis ook al rekening met het begrip gehouden dient te worden. Naast de interactieve besluitvorming en de vormen van democratie neemt ook de mate van participatie in deze fase een belangrijke plaats in. Het zo vroeg mogelijk betrekken van de kinderen van de basisschoolleeftijd bij lokale besluitvormingsprocessen wordt de laatste jaren in meer en meer publicaties als een aandachtspunt gezien (Jans 2004, James 2011). Maar alleen het betrekken van de kinderen is vaak niet genoeg om te kunnen spreken van een mate van participatie. Ook andere aspecten werken mee. Zo moeten niet alleen de kinderen betrokken worden die direct bij de kindergemeenteraad betrokken zijn. Ook de overige kinderen moeten meer betrokken kunnen worden bij de lokale politiek en de kindergemeenteraad. Maar niet alleen de kinderen, ook de overige burgers moeten meer bij de lokale politiek betrokken worden. Nog steeds wordt er gesproken over de kloof tussen de burger en het gemeentehuis (Hupe, 2007). Deze twee aspecten van participatie komen terug in de volgende alinea's.

2.4.1 Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is een begrip dat in de laatste jaren in Nederland aan een sterke opmars bezig is, en in de verschillende bestuurlijke lagen meer en meer aandacht krijgt (Loyens et al, 2006). Zowel vanuit de politiek als vanuit de burgers wordt steeds meer initiatief genomen om dit proces op gang te krijgen en een structurele basis te leggen. Maar wat daarbij vaak een knelpunt is, is de uitleg van het begrip burgerparticipatie zelf. Er bestaan vaak verschillende meningen over bijvoorbeeld de reikwijdte van het begrip burgerparticipatie. In de praktijk blijkt vaak dat de overheid veel eerder spreekt van participatie door burgers, dan dat de burgers dit zelf ervaren. (Loyens et al., 2006). Zeker bij een nieuw fenomeen als de kindergemeenteraad is het goed om een duidelijke verdeling te hebben zodat de mate van participatie in het verloop van het proces makkelijker te categoriseren is. Aan de hand van de participatieladder van Arnstein zal deze categorisering plaatsvinden. Eerst

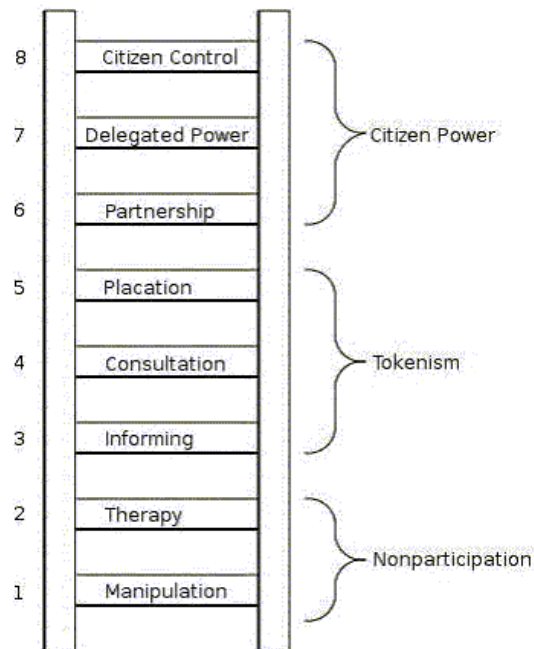
worden algemene succes- en faalfactoren bij burgerparticipatie rond de kindergemeenteraad uiteengezet.

In relatie tot de institutie kindergemeenteraad is in de literatuur (Loyens et al, 2006, p. 23) een viertal succesfactoren te vinden, die het succes van burgerparticipatie binnen de kindergemeenteraad kunnen verklaren. Allereerst gaat het over de materie die wordt behandeld. Is er sprake van genoeg kennis bij de burgers om de materie te kunnen snappen? Speelt de materie wel onder de burgers, zodat zij aangemoedigd worden om actief te participeren in het proces? (Loyens et al., 2006). Als tweede is er de manier waarop de participatie vorm gegeven wordt. Krijgen de burgers echt het idee dat zij mee mogen denken? Of is de participatie alleen een manier om de burgers het idee te geven om mee te beslissen. Wanneer de burgers dat idee krijgen, zal een succesvolle participatie moeilijk te realiseren zijn (Van Buuren et al, 2008). Als derde wordt veel belang gehecht aan het aanleveren van maatwerk op het gebied van burgerparticipatie. De manier waarop burgerparticipatie gerealiseerd dient te worden moet worden afgestemd op de doelgroep en de doelstellingen van het project/beleid. Als laatste moet er sprake zijn van wederzijds vertrouwen tussen de burger en de overheidsinstelling (bijvoorbeeld de kindergemeenteraad). Hoe sterker dit wederzijdse vertrouwen is, hoe groter de kans op een succesvolle burgerparticipatie (Loyens et al., 2006).

Er is ook een drietal algemene 'faalfactoren' te herkennen. Allereerst is burgerparticipatie niet in elke situatie vanzelfsprekend een goed idee. Niet elk beleidsonderwerp of politieke discussie is geschikt om burgerparticipatie in te kunnen passen. Er moet per beleidscontext gekeken worden of en op welke wijze de burgerparticipatie ingepast kan worden (Beierle & Cayford, 2002). Ook is het belangrijk dat de burgers wel het idee krijgen dat hun stem ook echt door de gemeentelijke organisatie gehoord wordt. Wanneer de burgers het idee krijgen dat er niet veel met de inbreng van de burgers gedaan wordt in het uiteindelijke besluitvormingsproces, zal dat niet bijdragen aan een succesvol proces van burgerparticipatie. Daarnaast moet vooraf goed worden nagedacht over welke methoden er dienen te worden gebruikt om burgerparticipatie in een specifieke casus te realiseren. Er moet niet worden uitgegaan van successen uit het verleden, beter is om te kijken naar de huidige situatie (Loyens et al., 2006).

Aan de hand van deze succes- en faalfactoren is het ook van belang om de mate van burgerparticipatie te kunnen categoriseren. Op deze wijze kan gedurende het proces de mate van burgerparticipatie gemakkelijk worden geanalyseerd en kan waar nodig worden ingegrepen en/of worden bijgestuurd. De categorisering vindt plaats aan de hand van de ladder van Arnstein. Deze ladder bevat acht sporten, waarbij er bij sport één het minste en bij sport acht het meest sprake is

van burgerparticipatie. In de ladder zijn drie hoofdcategorieën aangebracht: Non participatie, mate van symboliek en mate van macht van de burgers. (Arnstein, 1969). De ladder is hieronder weergegeven.

Afbeelding 1: Participatieladder Arnstein (Arnstein, 1969).

De eerste categorie bevat twee sporten die beide de kwalificatie non participatie vertegenwoordigen. In deze categorie is het niet de insteek van de initiatiefnemers om de burger te laten participeren. Zowel in de eerste sport manipulatie als bij de tweede sport therapie wordt burgerparticipatie gebruikt om de burgers te vormen en naar de hand van de initiatiefnemers te zetten. Waarbij manipulatie een nog directere vorm is dan therapie. Deze twee vormen hangen sterk samen met de faalfactoren die in de vorige alinea zijn beschreven. De tweede categorie is de categorie van de symboliek. Hierin vallen de sporten informeren, consulteren en het overwinnen van wantrouwen. In deze categorie zijn twee groepen sporten te onderscheiden. Allereest het informeren en consulteren. Bij deze sporten worden de burgers gehoord en krijgen zij ook daadwerkelijk een kans om hun mening te uiten. Maar het podium waarop zij die mening kunnen uiten is niet gegarandeerd. En er staat niets vast over enige mate van doorwerking of invloed in het uiteindelijke besluitvormingsproces. Daarin zit het verschil met de 5^e sport, overwinnen van wantrouwen, want in deze sport zit ook nog in de basis een adviserende rol voor de burgers ingebouwd. Maar het is, net zoals bij de vorige twee sporten, niet vastgelegd in welke mate er naar dit advies wordt geluisterd of het advies wordt opgevolgd (Arnstein, 1969).

De laatste categorie wordt omschreven als de mate van macht van de burgers (Arnstein, 1969, p.219). Hierin vallen de drie sporten samenwerking, gedelegeerde macht en controle door de burgers. Bij de sport samenwerking kunnen de burgers een verbinding aangaan met de overheid, waarna zij door middel van het traject van geven en nemen kunnen onderhandelen met de overheidsinstelling. Op deze manier kunnen zij een stukje van de macht verwerven. De andere twee sporten zijn gedelegeerde macht en controle door de burgers. Bij deze twee sporten hebben de burgers de leiding, en is er sprake van maximalisatie van de participatie (Arnstein, 1969).

2.4.2 Kinderparticipatie

Naast het begrip burgerparticipatie speelt ook het begrip kinderpaticipatie, met name binnen de institutionele basis, speelt een rol bij het oprichten van een kindergemeenteraad. Nu heeft het begrip kinderpaticipatie wel veel raakvlakken met burgerparticipatie. De basis is hetzelfde, alle ideeën en uitgangspunten betreffende het begrip participatie komen overeen. Ook de participatieladder van Arnstein is toepasbaar op het begrip kinderpaticipatie. Maar los van deze overeenkomsten zijn er toch een aantal specifieke aandachtspunten te onderscheiden, die specifiek toepasbaar zijn op het begrip kinderpaticipatie (James, 2011).

Het eerste uitgangspunt gaat over de toepasbaarheid van de participatie initiatieven op kinderen. Samen met de participatiediscussie die op dit moment speelt wordt er meer en meer gepraat over het begrip actief burgerschap (Jans, 2004). Jans schetst in zijn artikel de relatie tussen het ontstaan van de risicosamenleving en de invloed die dat uitoefent op het begrip kinderpaticipatie en actief burgerschap. Er ontstaan nieuwe verbindingen tussen het individu en de samenleving, ook bij de kinderen. Kinderparticipatie wordt daarbij ook als een belangrijk onderdeel gezien. Maar daarbij is één belangrijke kanttekening te maken. Wanneer instrumenten die moeten zorgen voor een stimulatie van de kinderpaticipatie, niet specifiek op kinderen gericht zijn, verliezen zij enorm veel van hun oorspronkelijke effectiviteit en efficiëntie. Daar horen ook initiatieven bij die zijn ‘gevormd’ naar de belevingswereld van de kinderen. *‘Some well-meant initiatives, like child councils, often become training grounds for children, who, due to their lack of political rights, cannot fully participate’* (Jans, 2004, p. 31). Kinderparticipatie dient te worden nagestreefd, maar de instrumenten die daarbij gebruikt worden moeten wel volledig gericht zijn op het gebruik door en voor kinderen, omdat anders de functionaliteit van deze instrumenten sterk achteruit gaat. Zelfs instrumenten die worden ‘omgevormd’ voor kinderen werken soms nog niet goed genoeg (Jans, 2004).

Een ander aandachtspunt betreffende kinderpaticipatie ten opzichte van de ‘gewone’ burgerparticipatie, is de aanwezigheid van kinderen in plaats van volwassenen (Jans, 2004). Kinderen

hebben een volledig andere belevingswereld dan volwassenen. Kijkend naar de aspecten kindergemeenteraad en kinderpaticipatie zijn er twee aspecten die daarbij met name de aandacht verdienen (VVJ, 2010). Allereerst de beïnvloedbaarheid van kinderen in een (semi) officiële setting. Kinderen zijn in een dergelijke setting snel geïmponeerd en daardoor makkelijker beïnvloedbaar. Deze beïnvloeding kan in het bijzonder plaatsvinden door de vorming van de randzaken van de kindergemeenteraad, zoals de onderwerpkeuze, achtergrond informatie en procesbegeleiding. Via deze kanalen kan de beïnvloeding gemakkelijk plaatsvinden. Als tweede aspect is er de belevingswereld van kinderen. Kinderen denken veel meer in het 'hier en nu' dan volwassenen. Kinderen willen, als zij met vragen, opmerkingen en/of ideeën zitten, daar meteen mee komen. In het vormen van een instrument om de kinderpaticipatie te vergroten moet hier wel rekening mee worden gehouden. Een directe vorm van participatie zou hier goed bij aansluiten (VVJ, 2010).

2.5 Doorwerking

Doorwerking is binnen de oprichting van een instituut als de kindergemeenteraad een belangrijk begrip. De twee eerste inzichten, de vorm van democratie en interactieve besluitvorming, spelen met name een rol in de beginfase van de kindergemeenteraad, gedurende de oprichting en de installatie. De institutionele basis voor de kindergemeenteraad wordt door deze twee aspecten gevormd. Het begrip participatie komt in de volgende fase, de daadwerkelijk bestuurlijke fase, aan de orde. En in de laatste fase van de kindergemeenteraad, wanneer de besluiten daadwerkelijk genomen zijn en naar buiten toe worden geventileerd, komt het begrip doorwerking aan de orde. Zoals in de alinea over interactieve besluitvorming reeds genoemd is, ontstaan er door de verandering van government naar governance meer en meer betrokken partijen. Als een van de grootste knelpunten wordt daarbij het grote verschil in kennis tussen de verschillende deelnemers aan het proces genoemd (Bekkers, Fenger, Homburg, V & Putters, 2004, p. 12) Binnen de kindergemeenteraad is dit ook het geval. De deelnemers hebben in het algemeen niet allemaal dezelfde kennisachtergrond. Wanneer de mate van doorwerking van kennis in het interactieve besluitvormingsproces kan worden bepaald, kan daar in de opzet van een nieuwe kindergemeenteraad in Schiedam meer rekening mee worden gehouden. Als referentiekader en basis worden er eerst drie algemene benaderingen van doorwerking gepresenteerd, waarna er vier verschillende vormen van doorwerking worden gedefinieerd en uitgewerkt. Deze vier vormen van doorwerking worden uiteindelijk in de analyse gebruikt om de doorwerking binnen de verschillende kindergemeenteraden te kunnen analyseren.

2.5.1 Benaderingen van doorwerking

In de literatuur zijn een groot aantal benaderingen van doorwerking onderscheden. Zij bieden allemaal vanuit een andere invalshoek een inzicht op het begrip doorwerking van kennis. In de komende alinea's wordt een drietal benaderingen van doorwerking gepresenteerd die het meest van

toepassing zijn op de institutie kindergemeenteraad. Deze drie modellen zijn aan de hand van verschillende theoretische inzichten opgesteld (Beyer en Tryce, 1982, De Kool 2007, Bekkers et al, 2004), met daarbij de focus op de toepasbaarheid op de casus, de kindergemeenteraad.

2.5.1.1 Rationele benadering van doorwerking

De rationele benadering van doorwerking wordt gekenmerkt door haar lineaire karakter. Alle stappen volgen elkaar logisch op. Kennis wordt vaak gebruikt door middel van causale en finale modellen. Daaruit volgt dat de kennis die wordt gegenereerd door middel van de doorwerking van de kennis, de informatie die binnen de kindergemeenteraad wordt gearrangeerd, meteen gebruikt wordt. Doorwerking is in deze benadering ook een doelgericht proces. De informatiebehoefte van de betrokken actor (in het geval van de kindergemeenteraad, de gewone gemeenteraad), heeft een heldere en eenduidige informatiebehoefte. Kernwaarden binnen deze benadering zijn betrouwbaarheid, relevantie, bruikbaarheid en doelgerichtheid (de Kool, 2007).

2.5.1.2 Politieke benadering van doorwerking

Bij de politieke benadering van doorwerking gaat het met name om de gebruikers van de informatie die centraal staat in de doorwerking en de functies die deze informatie dient te vervullen. De kinderen binnen de kindergemeenteraad kunnen meerdere belangen hebben en kunnen informatie vanuit de doorwerking op meerdere manieren gebruiken. Daarmee samenhangend kan de doorwerking ook meerdere doelen hebben. Er hoeft niet, zoals in de rationele benadering, sprake te zijn van één enkel doel. En een ander groot verschil, onder invloed van de mogelijkheid van mogelijk verschillende doelen, met de rationele benadering van doorwerking is dat de politieke benadering daardoor geen lineair karakter heeft, maar juist veel meer een zeer onvoorspelbaar karakter. De mate en vorm van doorwerking zijn hierdoor veel moeilijker te voorspellen. Kernwaarden binnen de politieke benadering van doorwerking zijn toegang, vertrouwen en belangen (Bekkers et al. 2004).

2.5.1.3 Culturele benadering van doorwerking

De derde benadering van doorwerking is de culturele benadering van doorwerking. Centrale idee van deze benadering is het feit dat de actoren die binnen deze benadering aanwezig zijn, allemaal handelen en acteren vanuit een andere culturele achtergrond. Dit zorgt ervoor dat het gedrag van deze actoren voornamelijk door deze achtergrond wordt bepaald. Ook is zingeving in deze benadering veel meer van toepassing dan bij de andere twee benaderingen, waardoor framing een veel centralere rol speelt in deze benadering. Daarnaast wordt informatievergaring in deze benadering meer als een ritueel gezien in plaats van een grote functionele waarde (de Kool, 2007). Kernwaarden binnen deze benadering zijn betekenis en herkenbaarheid (Beyer & Trice, 1982).

2.5.2 Vier vormen van doorwerking

Deze drie benaderingen van doorwerking die in de vorige paragraaf uiteen zijn gezet, laten in grote lijnen het karakter van de doorwerking zien. De theoretische basis voor het begrip doorwerking is hiermee gelegd. Maar anders dan bij de theoretische aspecten die de randvoorwaarden voor het functioneren van de kindergemeenteraad vormen (interactieve besluitvorming en de vormen van democratie), is het concept doorwerking veel meer afhankelijk van de dagelijkse praktijk waarbinnen de desbetreffende kindergemeenteraad zich bevindt. Om het begrip doorwerking nader te kunnen conceptualiseren hebben Bekkers et al. (2004) vier praktische vormen van doorwerking beschreven: instrumentele, conceptuele, agenderende en politiek-strategische doorwerking. Door middel van deze vormen van doorwerking kan de praktische effectiviteit van de adviezen beter nagegaan worden (Bekkers et al., 2004, p.23-24). Deze vier benaderingen zullen, aan de hand van de drie algemene benaderingen van doorwerking, in het volgende hoofdstuk verder geoperationaliseerd worden.

2.6 Conclusie

De vier theoretische aspecten (interactieve besluitvorming, directe en representatieve democratie, participatie en doorwerking) vormen de institutionele basis van de op te richten kindergemeenteraad. Binnen het functioneren van de 'reguliere' gemeenteraad komen deze begrippen ook regelmatig terug (Derksen & Schaap, 2007). De begrippen interactieve besluitvorming en de vormen van democratie spelen met name een rol bij het vormen van de institutionele basis. De randvoorwaarden worden door deze twee aspecten geschapen. Dit zorgt ervoor dat zij minder onderhevig zijn aan de dagelijkse praktijk van de kindergemeenteraden, omdat deze twee begrippen voorafgaand aan het daadwerkelijk operationeel worden van de kindergemeenteraad de grootste rol zullen spelen. Ook speelt het begrip participatie in deze fase nog een rol, maar voornamelijk in de bestuurlijke fase komt dit theoretische aspect naar voren. In de afsluitende fase, wanneer de besluitvorming reeds afgerond is, speelt het aspect doorwerking een belangrijke rol. De samenhang tussen de vier aspecten is van groot belang, waarbij de tweedeling tussen de voorbereidende, initiërende fase (waarbinnen de eerste twee theoretische aspecten de grootste rol spelen) en de daadwerkelijke fase van uitvoering het meest van belang is. De begrippen volgen elkaar binnen deze twee processen in een institutie als de kindergemeenteraad op een logische manier op en hebben op deze manier op wederzijdse invloed op elkaar. In de operationalisatie zullen de twee theoretische aspecten die terug komen in de daadwerkelijke fase van uitvoering verder geoperationaliseerd en geconceptualiseerd worden.

3. Operationalisatie

3.1 Inleiding

De vier leidende theoretische aspecten binnen de (kinder)gemeenteraad zijn in het voorafgaande deel gepresenteerd. De aspecten interactieve besluitvorming en directe en representatieve democratie zijn aspecten die met name van toepassing zijn in de eerste, initiërende fase van de kindergemeenteraad. De randvoorwaarden (de interactieve besluitvorming) en de invulling van deze randvoorwaarden (de directe en representatieve democratie) worden door middel van deze begrippen opgezet. Het aspect participatie komt vooral terug in de uitvoerende fase van de kindergemeenteraad en in de afrondende fase van de kindergemeenteraad, wanneer de besluitvorming reeds heeft plaatsgevonden, komt het aspect doorwerking het sterkst terug (Gemeente Schiedam, 2010). Maar al deze vier theoretische aspecten kennen één gezamenlijke functie binnen de casus: het aantonen, meten en stimuleren van het niveau van participatie en invloed van een kindergemeenteraad in de desbetreffende gemeente. Alle vier de aspecten belichten afzonderlijk van elkaar verschillende onderdelen van het proces rondom de kindergemeenteraad. Gezamenlijk schetsen zij een volledig beeld van de mogelijkheden van de kindergemeenteraad op theoretisch gebied om te kunnen participeren binnen het dagelijks bestuur van de gemeente en invloed te kunnen uitoefenen op het besluitvormingsproces binnen dezelfde gemeente.

Maar uiteindelijk moet de koppeling gemaakt worden van de theorie naar de praktijk. De twee begrippen die centraal staan in de initiërende fase van de kindergemeenteraad, de interactieve besluitvorming en de vorm van democratie, zijn hierbij leidend. De theoretische inzichten die deze begrippen hebben gevormd, moeten er uiteindelijk voor zorgen dat de praktische invulling van de kindergemeenteraad daadwerkelijk vorm krijgt. Want de kindergemeenteraad dient niet alleen op de tekentafel een instituut vol nieuwe participatiemogelijkheden voor kinderen te zijn, maar dient zich op zodanige wijze ook in de praktijk te presenteren. In deze operationalisatie zullen de twee begrippen die uiteindelijk van belang zijn in de uitvoerende fase, de mate van participatie en doorwerking, verder worden geoperationaliseerd aan de hand van de dagelijkse praktijk waarbinnen de kindergemeenteraad zich dadelijk moet gaan bewijzen. Ook zal het begrip democratic anchorage nog meer aan de praktijk gekoppeld worden, door de operationalisatie van een aantal indicatoren. Het begrip is in het theoretisch kader reeds uitgebreid uiteengezet, doordat zij zich in het bijzonder bevindt in de initiërende fase van de kindergemeenteraden. Hierdoor is een uitgebreide operationalisatie, zoals bij de begrippen die uiteindelijk betrokken zijn bij de daadwerkelijke invulling van de kindergemeenteraad, minder noodzakelijk. Omdat het begrip in de praktijk toch regelmatig

terugkomt, is daarom gekozen om de indicatoren rondom het begrip op te nemen. Daarnaast worden de algemene begrippen die gebruikt zullen worden in het onderzoek, verder geoperationaliseerd en toegelicht. Deze tweeledige wijze van operationalisatie, zowel de praktisch georiënteerde theoretische aspecten als de algemene begrippen, moeten uiteindelijk de basis vormen voor de praktische analyse van de zes kindergemeenteraden in Nederland en België.

3.2 Theoretische inzichten

De twee praktisch georiënteerde theoretische aspecten, de mate van participatie en de mate van doorwerking, zijn tot nu toe in algemene termen weergegeven. Op deze manier is getracht een zo breed mogelijk theoretisch beeld te schetsen voor de casus. Maar voor de doelstellingen van het onderzoek, de vergelijking tussen de verschillende kindergemeenteraden en aan de hand van deze vergelijkingen een advies op te stellen voor de gemeente Schiedam, vereisen deze twee theoretische aspecten een nauwkeurigere uiteenzetting en een striktere toepassing op de casus. In het volgende deel zullen de twee theoretische aspecten verder uiteengezet worden en toegespitst worden op de casus.

3.2.1 Mate van participatie

De centrale theorie die in het onderzoek over participatie wordt gebruikt is de participatietheorie van Arnstein (1969). Deze theorie onderscheidt acht verschillende niveaus van participatie, variërend van het niveau van manipulatie waarbinnen sprake is van 'non-participatie', tot aan het niveau van 'citizen control', waarbinnen juist sprake is van volledige beslissingsbevoegdheid bij de burgers (Arnstein, 1969). Deze theorie is een algemene, zeer brede visie op de verschillende niveaus van participatie. Vanuit verschillende andere auteurs zijn er in de loop der jaren afwijkende visies op de participatieladder gekomen.

Een van die nieuwe inzichten is van Edelenbos & Monnikhof (2001). De participatieladder van deze auteurs verschilt op twee essentiële punten in vergelijking met de ladder van Arnstein en is daarom veel beter toepasbaar op de casus kindergemeenteraad. Het eerste verschil tussen de verdeling van Arnstein en Edelenbos & Monnikhof is het feit dat in de versie van Edelenbos & Monnikhof de eerste twee treden van Arnsteins ladder weggelaten zijn. De auteurs noemen als reden hiervoor dat deze twee treden alleen maar uitgingen van het helemaal niet participeren van deelnemers. Binnen de casus kindergemeenteraad zijn deze twee treden ook niet van toepassing. Met alleen al de oprichting van het instituut kindergemeenteraad wordt voldaan aan de richtlijnen binnen deze twee treden. Ten tweede hebben deze auteurs de participatieladder van Arnstein afgestemd op de Nederlandse bestuurssituatie die te vergelijken is met de bestuurssituatie van de kindergemeenteraden in Nederland als in België. Vanwege deze twee redenen zal de toepassing van de participatieladder van

Arnstein uiteindelijk plaatsvinden aan de hand van het artikel van Edelenbos & Monnikhof. (Arnstein, 1969, p. 214-217; Edelenbos & Monnikhof, 2001).

Edelenbos & Monnikhof onderscheiden in het artikel uiteindelijk vijf verschillende niveaus van participatie. Allereerst is er het niveau van informeren. Binnen dit niveau houdt de gemeenteraad de kindergemeenteraad op de hoogte van de beslissingen die zij heeft genomen en de acties die zij heeft ondernomen. De kindergemeenteraad heeft verder niet de mogelijkheden om input te kunnen leveren bij de verdere beleidsontwikkeling.

	Omschrijving	Conceptualisatie
Niveau van informeren	Het bestuur bepaalt zelf de agenda voor besluitvorming en houden de overige betrokkenen hiervan op de hoogte. Er wordt geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om betrokkenen input te laten verzorgen in het beleidsproces	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad heeft geen mogelijkheid tot het leveren van input binnen besluitvormingsprocessen • Overige instituties binnen de gemeente leveren wel informatie aan kindergemeenteraad over de besluitvormingsprocessen
Niveau van consulteren	Het bestuur bepaalt nagenoeg in haar eentje de agenda maar betrokkenen worden gezien als gesprekspartner zonder dat er garanties zijn voor overname van input van buitenaf	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad heeft geen invloed over de beleidsterreinen waarbinnen zij deel kan nemen aan het besluitvormingsproces • Overige instituties zien kindergemeenteraad binnen zelf vastgestelde beleidsterreinen als gesprekspartner zonder enige garantie op invloed en/of mogelijkheden binnen het besluitvormingsproces
Niveau van advies	Het bestuur stelt wel zelf de agenda op maar er is sprake van de mogelijkheid tot participatie. Deze ideeën worden door het bestuur serieus genomen worden maar bij de samenstelling van de agenda	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad heeft de mogelijkheid tot inspraak. Er wordt door de andere instituties geluisterd naar de input van de kindergemeenteraad • Overige instituties zijn niet verplicht

	kunnen ideeën worden genegeerd	iets met de input van de kindergemeenteraad te doen. Daadwerkelijke agendavorming en uitwerking liggen bij deze instituties
Niveau van coproductie	Het bestuur stelt samen met de overige betrokkenen een gezamenlijke agenda samen. Het bestuur verbindt zich aan de oplossingen die gezamenlijk worden gezocht	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad heeft inspraak in de beleidsterreinen die op de agenda van de kindergemeenteraad staan en op welke wijze deze beleidsterreinen behandeld gaan worden • Overige instituties kunnen niet meer afwijken van deze keuzes. De keuzes worden volledig in samenspraak gemaakt met de kindergemeenteraad
Niveau van meebeslissen	Het bestuur heeft alleen een adviserende rol binnen de besluitvorming, buitenstaanders besluiten over het te voeren beleid. Overname na controle aan richtlijnen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad besluit in haar eentje welk beleid er gevoerd gaat worden. Beleidsterreinen worden door de kindergemeenteraad geselecteerd en de wijze waarop er moet worden omgegaan met de invulling van deze beleidsterreinen wordt door de kindergemeenteraad bepaald • Overige instituties controleren alleen plannen van de kindergemeenteraad aan de gestelde richtlijnen waar de plannen van de ‘ reguliere’ gemeenteraad ook aan dienen te voldoen

Tabel 3: Niveaus van participatie (Edelenbos & Monnikhof, 2001, p.243)

Het tweede niveau is het niveau van consulteren of raadplegen. In dit niveau bepalen de overige instituties nog steeds welke beleidsterreinen er behandeld dienen te worden door de kindergemeenteraad en welke richting zij op gaat binnen de beleidsterreinen die behandeld worden. Maar dat doen zij niet alleen maar in samenspraak met de kindergemeenteraad. Zij heeft de mogelijkheid om mee te praten over de beleidsterreinen en de invulling daarvan. Deze input van de kindergemeenteraad zien de overige instituties als zeer nuttig en de input wordt ook gebruikt ook in

het proces. Maar de input van de kindergemeenteraad wordt door de overige instituties nog steeds niet als leidend gezien binnen het besluitvormingsproces (Edelenbos & Monnikhof, 2001).

Het derde niveau is het adviesniveau. Binnen de vaststelling van de beleidsterreinen en de bijbehorende besluitvormingsprocessen voor de kindergemeenteraad krijgt de kindergemeenteraad zelf ruim de gelegenheid om met input te komen. Zij kunnen eigen problemen aandragen of juist oplossingen voor beleidsterreinen waar de overige instituties de kindergemeenteraad graag aan de slag mee ziet gaan. De overige instituties dienen deze adviezen en input serieus te nemen maar ze zijn niet leidend. Er mag nog steeds van deze adviezen afgeweken worden door de overige instituties. Coproductie is het vierde niveau van participatie. Binnen dit niveau gaan de kindergemeenteraad en de overige instituties samen het besluitvormingsproces in. Zij selecteren samen de beleidsterreinen waarop de kindergemeenteraad zich gaat richten waarna zij samen op zoek gaan naar oplossingen voor deze problemen binnen de besluitvormingsprocessen. Deze gezamenlijke aanpak blijft heel het besluitvormingsproces voortbestaan. Het laatste niveau is het niveau van meebeslissen. Hierbij heeft de kindergemeenteraad binnen het volledige proces het initiatief. De overige instituties hebben slechts een adviserende en uitvoerende rol en toetsen de acties en besluiten van de kindergemeenteraad. De kindergemeenteraad verzorgt de rest van het proces. Zij zijn leidend in de keuze van de beleidsterreinen en de oplossingen/uitvoering binnen de besluitvormingsprocessen van deze beleidsterreinen (Edelenbos & Monnikhof, 2001).

De mate van participatie binnen de zes te analyseren kindergemeenteraden kan door middel van deze niveaus van participatie gemakkelijk gecategoriseerd worden. Binnen de niveaus zijn een aantal verschijningsvormen geconceptualiseerd die binnen een kindergemeenteraad het desbetreffende niveau kunnen aanduiden. Alleen zou door de brede indeling van deze verschijningsvormen in de praktijk, binnen het dagelijks bestuur van een kindergemeenteraad, kunnen blijken dat er toch nog onduidelijkheid bestaat over de mate van participatie. Om de benoeming binnen de analyse verderop in het onderzoek zo nauwkeurig mogelijk te kunnen maken, en op deze wijze de analyse zo precies mogelijk te kunnen uitvoeren, zijn binnen de vijf niveaus indicatoren opgesteld die het niveau van participeren verder kunnen aanduiden. Deze indicatoren zijn opgesteld naar aanleiding van de interviews die hebben plaatsgevonden met de vertegenwoordigers van de zes kindergemeenteraden die centraal staan in het onderzoek. De elementen zijn uit deze interviews naar voren gekomen als de indicatoren die deze betrokkenen hanteren, wanneer zij kijken naar de mate van participatie. Bij de analyse van de zes kindergemeenteraden zullen de indicatoren in samenwerking met de conceptualisatie van de niveaus van participatie het uitgangspunt van de analyse vormen.

Indicatoren van mate van participatie	
Niveau van informeren	<ul style="list-style-type: none"> • Grote invloed ambtenaren • Onderwerpen vaak in dezelfde richting • Geen directe betrokkenheid overige instituties
Niveau van consulteren	<ul style="list-style-type: none"> • Oppervlakkig contact tussen kindergemeenteraad en overige instituties • Ideeën kindergemeenteraad voor onderwerpen niet/nauwelijks opgevolgd
Niveau van advies	<ul style="list-style-type: none"> • Ambtenaren bepalen na intensief contact met kindergemeenteraad de agenda • Initiatieven kindergemeenteraad niet altijd opgevolgd, maar wel met duidelijke toelichting
Niveau van coproductie	<ul style="list-style-type: none"> • Meeste overleg tussen kindergemeenteraad en overige instituties • Grote verscheidenheid aan onderwerpen • Vaak direct contact tussen kindergemeenteraad en overige instituties
Niveau van meebeslissen	<ul style="list-style-type: none"> • Kindergemeenteraad leidend in contact met andere instituties • Onderwerpen zeer gefocust op belevingswereld van de kinderen • Overige instituties nauw betrokken bij uitvoering plannen kindergemeenteraad

Tabel 4: Indicatoren niveaus van participatie

3.2.2 Doorwerking

Het theoretische aspect doorwerking is in het voorafgaande hoofdstuk uiteengezet in drie verschillende benaderingen waarbinnen het aspect in grote lijnen wordt weergegeven. De rationele

benadering van doorwerking, de politieke doorwerking en de culturele benadering. Van deze drie benaderingen is de politieke benadering van doorwerking het meest relevant voor de casus kindergemeenteraad.

De politieke benadering van doorwerking past op een drietal punten bij de casus kindergemeenteraad. Allereerst zijn er binnen de casus meerdere belangen en doelen. De kindergemeenteraad heeft andere belangen dan bijvoorbeeld de gemeenteraad of andere betrokken organisaties. Daarnaast is informatie het centrale thema binnen de doorwerkingsprocessen in deze benadering. Ook bij een instituut als de kindergemeenteraad, waarbinnen de leden toch een stuk minder kennis hebben dan de leden van de andere instituties, is kennis een leidend begrip. Daarnaast past het onvoorspelbare karakter van de politieke benadering van doorwerking ook goed bij een relatief jonge institutie als de kindergemeenteraad (Bekkers et al., 2004). Maar de daadwerkelijke doorwerking in de praktijk is te conceptualiseren aan de hand van vier vormen van doorwerking.

	Omschrijving	Conceptualisatie
Instrumentele doorwerking	Het advies leidt tot een directe verandering van gedrag van individuen of organisaties in lijn met de aanbevelingen van het advies	<ul style="list-style-type: none"> • Advies kindergemeenteraad direct overgenomen • Directe veranderingen in gedrag, bijvoorbeeld meteen praktische implementatie
Conceptuele doorwerking	Het advies heeft een verandering in de kennis, opvattingen of causale redeneringen van individuen of organisaties tot gevolg	<ul style="list-style-type: none"> • Advies kindergemeenteraad direct overgenomen • Geen directe veranderingen in gedrag, maar partijen gaan anders naar de situatie kijken en worden wellicht aangezet tot veranderingen in gedrag
Agenderende doorwerking	Als gevolg van het advies wordt een nieuw onderwerp of beleidsthema onderwerp van het maatschappelijke of politieke debat; het advies heeft een agenderende functie	<ul style="list-style-type: none"> • Advies kindergemeenteraad niet direct overgenomen • Als gevolg van input kindergemeenteraad wordt het punt wel op de agenda van de andere instituties gezet

Politiek-strategische doorwerking	Het advies wordt gebruikt om de machtspositie van één of enkele spelers te versterken om op deze wijze de politieke doelen beter te kunnen bereiken.	<ul style="list-style-type: none"> • Advies kindergemeenteraad niet direct overgenomen • Andere actoren binnen netwerk gebruiken advies om positie te versterken om zo de doelen te kunnen realiseren
--	--	---

Tabel 5: Operationalisering doorwerking (Bekkers et al, 2004, p.24)

3.3 Indicatoren democratic anchorage

Het theoretische aspect democratic anchorage bevindt zich, anders dan de aspecten participatie en doorwerking, niet in de uitvoerende fase van het opzetten van een kindergemeenteraad. Democratic anchorage laat zich vooral zien bij het opzetten van de randvoorwaarden voor de kindergemeenteraad. Vandaar dat de theoretische uiteenzetting van het begrip in het vorige hoofdstuk te vinden is, en er geen specifieke operationalisatie gemaakt is. Maar in de dagelijkse praktijk van de kindergemeenteraden (en daarbij dus ook binnen de analyses van de zes kindergemeenteraden) komt het begrip, ondanks de aanwezigheid bij het opstellen van de randvoorwaarden, nog vaak terug. Om de verschijning binnen de dagelijkse praktijk van het theoretische aspect beter te kunnen herkennen en categoriseren, zijn de indicatoren hieronder uiteengezet.

Indicatoren democratic anchorage	
Anchorage in Democratically Elected Politicians	<ul style="list-style-type: none"> • Ambtenarij heeft direct contact met alle basisscholen, elke school heeft een gelijke kans om mee te doen aan het project • Er is voor elke deelnemende school een plek ingeruimd binnen de kindergemeenteraad • Scholen hebben mogen meedenken over randvoorwaarden kindergemeenteraad
Anchorage in the Membership Basis of Participating Groups and Organizations	<ul style="list-style-type: none"> • Alle wijken van de gemeente waarbinnen de kindergemeenteraad zetelt, zijn evenredig vertegenwoordigd • De kindergemeenteraad gaat de

	<p>dialogoog aan met andere partijen binnen de gemeente die zij bezighouden met kinderparticipatie</p>
<p>Anchorage in a Territorially Defined Citizenry</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een mechanisme van terugkoppeling opgezet richting de scholen van de kindergemeenteraadsleden • Ook de niet-deelnemende scholen krijgen de kans van dit mechanisme gebruik te maken
<p>Anchorage in Democratic Rules and Norms</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De kindergemeenteraad beschikt over statuten • De statuten zijn goedgekeurd door alle deelnemende partijen, ondermeer door ook de scholen

Tabel 6: Indicatoren democratic anchorage

3.4 Algemene begrippen

De operationalisatie van twee van de vier eerder gepresenteerde theoretische aspecten vormt de eerste helft van de basis van het onderzoek. De theoretische aspecten zullen als uitgangspunten in de verschillende delen van de analyses worden gebruikt. Maar niet alleen de theoretische aspecten zullen worden gebruikt in de analyse. De zes kindergemeenteraden zullen ook op diverse institutionele aspecten worden vergeleken. Deze aspecten zijn opgesteld aan de hand van de interviews die hebben plaatsgevonden met de direct betrokkenen en de observaties van twee gemeenteraadsvergaderingen van twee verschillende kindergemeenteraden. De eerste groep van kenmerken richt zich in het bijzonder op de organisatie- en institutionele kenmerken van de kindergemeenteraden, terwijl de tweede groep van kenmerken zich met name richt op het proces(sen) rondom en binnen de kindergemeenteraden.

	Omschrijving	Conceptualisatie
Jaar van oprichting	Het jaar waarin de kindergemeenteraad voor het eerst bijeen is gekomen	<ul style="list-style-type: none"> • Jaartal, gerekend in schooljaren • Tellen in volledige jaren

Initiatief oprichting	Vanuit welk instituut/onderdeel van de gemeente is het initiatief voor oprichting gekomen	<ul style="list-style-type: none"> In notulen/officialle documenten de initiërende actor
Aantal leden	Aantal kinderen dat lid is van de kindergemeenteraad	<ul style="list-style-type: none"> Meetpunt is de eerste vergadering van het schooljaar
Aantal vergaderingen per jaar	Aantal keer dat de kindergemeenteraad bijeen komt in een schooljaar	<ul style="list-style-type: none"> Louter plenaire bijeenkomsten
Aanwezigheid kinderburgemeester	Is er een kinderburgemeester binnen de kindergemeenteraad?	<ul style="list-style-type: none"> Niet alleen symbolisch maar ook praktische implementatie
Selectieprocedure	Op welke wijze zijn de kinderen in de kindergemeenteraad terecht gekomen, hoe is de selectie op de scholen verlopen	<ul style="list-style-type: none"> Selectieprocedure van de scholen Selectieprocedure van de gemeente voor de scholen
Vorm democratie	Vorm van democratie die wordt gebruikt binnen de kindergemeenteraad	<ul style="list-style-type: none"> Opgenomen in statuten kindergemeenteraad of notulen eerste vergadering

Tabel 7: Operationalisatie kenmerken kindergemeenteraad I

Deze zeven elementen zijn de centrale elementen rondom de organisatie- en institutionele kenmerken. Deze kenmerken hebben als gemeenschappelijke kenmerken dat zij voorafgaand aan de eerste vergadering vaak al vaststaan en vaak van buitenaf georganiseerd en geïmplementeerd worden. Het jaar van oprichting is hierin een apart element, dit is een vaststaand feit zonder dat daar in de loop van de tijd verandering in kan komen. De andere zes elementen worden nagenoeg in elke kindergemeenteraad voorafgaand aan een nieuw jaar opgesteld. De elementen bij elkaar geven een brede weergave van de institutionele basis. De zeven elementen zijn in het onderzoek de voorwaarden voor het organiseren van een structureel instituut als de kindergemeenteraad.

	Omschrijving	Conceptualisatie
Voorzitter vergadering	De persoon/personen die de vergaderingen van de kindergemeenteraad voorzitten	<ul style="list-style-type: none"> Persoon/personen die in notulen staan weergegeven als voorzitter

Contact met achterban	Wijze waarop de besluitvorming binnen de kindergemeenteraad gecommuniceerd wordt naar de achterban van de kinderen	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen • Lokale media • Andere gemeentelijke instituties
Aanwezigheid commissies/adviesraden	Andere commissies/adviesraden die bijeen komen buiten de reguliere raadsvergaderingen	<ul style="list-style-type: none"> • Bijeenkomsten waarbij een gedeelte van de raad aanwezig is
Contact overige instituties	Op welke wijze is er contact met de overige instituties binnen de gemeente	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenteraadsvergaderingen • Commissies • Intern verkeer
Externe communicatie	Op welke wijze worden de resultaten van de kindergemeenteraad gecommuniceerd via andere kanalen	<ul style="list-style-type: none"> • Lokale media • Gemeenteberichten • Website gemeente • Persberichten
Beleidssterreinen	Wat zijn de terreinen waarmee de kindergemeenteraad zich bezig houdt	<ul style="list-style-type: none"> • Welke terreinen in vergaderingen • Van wie komt het initiatief
Doorwerking besluiten	In welke mate worden de besluiten van de kindergemeenteraad overgenomen door de overige gemeentelijke instituties	<ul style="list-style-type: none"> • Instrumentele doorwerking • Conceptuele doorwerking • Agenderende doorwerking • Politiek-strategische doorwerking

Tabel 8: Operationalisatie kenmerken kindergemeenteraad II

De processen die gedurende een jaar spelen binnen de kindergemeenteraad worden weergegeven door deze zeven elementen. Deze elementen volgen voor het grootste deel uit de diverse interviews en observaties die hebben plaatsgevonden. Een enkel element volgt uit de theoretische aspecten van het onderzoek. Deze zeven elementen zijn de elementen die niet van tevoren zijn vastgelegd in statuten of andere besluiten. Deze elementen evolueren gedurende een bestuursjaar van een kindergemeenteraad of tussen verschillende bestuursjaren. De voorzitter van de kindergemeenteraad zal waarschijnlijk gedurende een jaar niet al te vaak veranderen. Maar elementen als de doorwerking of de externe communicatie kunnen zelfs per beleidsterrein wisselen. In de analyse zal zoveel mogelijk worden getracht binnen deze elementen één centrale lijn te vinden en waar mogelijk de verschillende raden met elkaar te vergelijken.

4. Methoden en Technieken

4.1 Inleiding

Centraal in het empirische deel van het onderzoek staat het advies voor de oprichting van een kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam. Dit advies wordt gevormd aan de hand van een analyse van een zestal kindergemeenteraden uit zowel Nederland als België. Deze gemeenteraden worden geanalyseerd aan de hand van een viertal methoden en technieken: documentenanalyse, observaties, interviews en een enquête. Niet elke gemeenteraad zal worden geanalyseerd aan de hand van al deze vier methoden/technieken, de verdeling zal in dit hoofdstuk verder toegelicht worden. Daarnaast wordt er kort iets gezegd over de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Maar eerst zal de selectie van de cases verder worden toegelicht.

4.2 Selectie cases

Er waren bij het selecteren van de cases in eerste instantie twee uitgangspunten. Bij de selectie van de cases werd er als eerste gekeken naar het moment van oprichting van de kindergemeenteraad. Er is geprobeerd om zoveel mogelijk kindergemeenteraden in het onderzoek mee te nemen die al een aantal jaar geleden opgericht zijn en dus al een aantal jaar praktische ervaring hebben. De reden voor het gebruik van dit selectiecriteria was dat de vergelijking uiteindelijk moet leiden tot een advies voor de gemeente Schiedam. Zij heeft nog geen praktijkervaring met het instituut kindergemeenteraad en het was voor de analyse wel van belang dat de gemeenteraden binnen de cases dat al wel hadden. Het tweede selectiecriteria was het selecteren van structurele kindergemeenteraden, wat betekent dat er geen zogenoemde 'eendaagse' kindergemeenteraden zijn meegenomen in het onderzoek. Voor de vergelijking en continuïteit binnen het onderzoek was het nodig om cases te selecteren die structureel meerdere vergaderingen per jaar hadden.

Het probleem van de selectie van de cases was het voldoen aan een van de basisregels van het selecteren van cases, de randvoorwaarden binnen de case dienen bij het vergelijken van de cases wel overeen te komen (Silverman, 2007). In Nederland waren er maar drie cases die aan de twee uitgangspunten zoals hierboven beschreven voldeden. Er zijn veel eendaagse kindergemeenteraden in Nederland maar zeer weinig gemeenten die een structurele kindergemeenteraad opzetten. Daarnaast kwamen de toezeggingen voor deelname aan het onderzoek vanuit deze cases relatief laat. Daardoor is er gekozen om ook drie cases uit België in het onderzoek mee te nemen. Ook in België is het instituut kindergemeenteraad in veel verschillende gemeenten aan de orde van de dag. Het grote verschil met Nederland is alleen dat er nauwelijks eendaagse kindergemeenteraden zijn

maar wel veel structurele projecten. Goele Kerkhof, jeugddienst gemeente Lommel: *'In België zijn gemeenten verplicht om een Jongerenraad te hebben, waar jongeren vanaf 16 jaar voor in aanmerking komen. Daarom zijn gemeenten ook eerder geneigd om een kindergemeenteraad op te zetten'*. Ook in België zijn drie cases geselecteerd. Er is gekeken naar vergelijkbare gemeenten qua inwonersaantal, zodat de vergelijking gemakkelijker gemaakt kon worden (ongeveer ½ van het aantal inwoners van Schiedam). Uiteindelijk is een zestal gemeenten aangeschreven, waarbij het uiteindelijk ook vanuit praktisch oogpunt mogelijk was om met een drietal gemeenten afspraken te maken. Deze drie Belgische cases, Brasschaat, Lommel en Schoten, staan ook centraal in het onderzoek.

Zoals reeds is beschreven in de opzet van het onderzoek, vinden er binnen het onderzoek drie verschillende analyses plaats. Alle zes selecteerde kindergemeenteraden worden geanalyseerd op het gebied van organisatie van de kindergemeenteraad en de processen die binnen de desbetreffende kindergemeenteraad spelen. Alle kindergemeenteraden worden in deze twee analyses meegenomen. Daarnaast is er in het onderzoek nog een derde vorm van analyse; de analyse van één besluitvormingsproces binnen de desbetreffende kindergemeenteraad. Anders in de eerste twee vormen van analyses zullen niet alle kindergemeenteraden worden meegenomen in deze analyse. Bij de selectie van de besluitvormingsprocessen is er met een aantal kenmerken rekening gehouden. Basisvoorwaarde voor de selectie was de volledigheid van het besluitvormingsproces. Het besluitvormingsproces moet wel volledig zijn afgerond zodat alle verschillende facetten van het proces geanalyseerd kunnen worden.

Naast deze algemene voorwaarde is er bij de selectie van de cases ook gekeken naar een aantal andere aspecten. Allereerst dienen de besluitvormingsprocessen representatief te zijn voor de overige processen die binnen de kindergemeenteraden spelen. Er is gekeken naar de algemene lijn die er te trekken is tussen de verschillende kindergemeenteraden op het gebied van de beleidsterreinen die behandeld worden. En de verschillende besluitvormingsprocessen binnen de kindergemeenteraden dienen ook wat betreft vorm en traject enigszins overeen te komen. Op deze manier kunnen de verschillende aspecten van de besluitvormingsprocessen niet alleen geanalyseerd worden maar kan er ook een gedegen vergelijking plaatsvinden. Aan de hand van deze voorwaarden is uiteindelijk een drietal besluitvormingsprocessen (behandeld in drie afzonderlijke kindergemeenteraden) geselecteerd. Allereerst in de gemeente Almere de keuring van de speelplekken. Daarnaast een actie voor schonere schooltoiletten in Lommel. En als laatste de aanleg van speelbossen in de gemeente Schoten. In de praktijk bleek dat de kindergemeenteraden zich bijna zonder uitzondering bezig houden met onderwerpen die binnen de directe belevingswereld van de kinderen spelen (Jans, 2004, p. 34). Alle drie de besluitvormingsprocessen hebben dan ook betrekking op deze belevingswereld. Daarnaast zijn de processen wat betreft basale vorm en het in

basis gevolgd traject ook goed vergelijkbaar. Alle besluitvormingsprocessen zijn binnen één schooljaar geïntroduceerd en afgerond.

4.3 Methoden en technieken onderzoek

Voor het onderzoek is een viertal onderzoekstechnieken gebruikt. Uitgangspunt van het onderzoek waren de zes kindergemeenteraden, drie in Nederland en drie in België. In elke gemeente is er in het onderzoek in ieder geval sprake geweest van documentenanalyses en minimaal één interview. Deze twee voorwaarden zijn ingebouwd om een zo zuiver mogelijke vergelijking te kunnen maken (Silverman, 2007). In elke case is ook gekozen om dezelfde persoon te interviewen, namelijk de direct verantwoordelijke voor het dagelijks bestuur van de kindergemeenteraad vanuit de gemeente. De gedachte achter deze strategie is tweeledig. Ten eerste zit de persoon die verantwoordelijk is voor het dagelijks bestuur van de kindergemeenteraad het dichtst op het vuur. Daarnaast is er getracht door steeds dezelfde persoon te interviewen de materie elke keer vanuit dezelfde positie belicht en uitgelegd te krijgen. Op deze manier ontstaat er zo min mogelijk inconsistentie binnen de interviews onder invloed van de positie en functie van de geïnterviewden. In de twee cases die centraal staan in de procesanalyse van het onderzoek is er ook nog sprake geweest van een observatie van een kindergemeenteraadsvergadering waarin het desbetreffende onderwerp besproken werd. Daarnaast zijn er in de verschillende cases nog aanvullende interviews geweest.

4.3.1 Documentenanalyse

In elk van de zes cases heeft een documentenanalyse plaatsgevonden. Hier is voor gekozen omdat op deze manier én meteen zekerheid gekregen kan worden over de organisatie- en/of institutionele kenmerken van de kindergemeenteraad. Daarnaast kan er door middel van een documentenanalyse, bijvoorbeeld de notulen van vergaderingen van de kindergemeenteraad. Er is sprake binnen de documentenanalyse van een inhoudsanalyse. Op deze manier kunnen zowel de feiten en opvattingen worden vastgesteld (organisatie/institutionele kenmerken) als de gebruikte argumenten gereconstrueerd worden (Van Thiel, 2007).

4.3.2 Observaties

Voor het onderzoek heeft een tweetal observaties plaatsgevonden, binnen de twee cases die geselecteerd zijn voor de procesanalyse binnen dit hoofdstuk. Bij beide cases is er gekozen voor de laatste raadsvergadering van het schooljaar. Deze vergadering is bewust gekozen omdat in deze vergaderingen de processen zouden worden afgesloten en de besluiten werden genomen. Op deze manier kon binnen beide cases met behulp van de observaties een mooi inzicht worden gekregen van de aanwezigheid en hoedanigheid van de theoretische aspecten binnen de kindergemeenteraad. Het gehele traject van de vorm van democratie tot aan de doorwerking komt terug in deze laatste

vergadering. Er is bij beide observaties gekozen voor dezelfde wijze van observeren namelijk de open observatie. Er was geen sprake van interactie met de eenheden maar alle eenheden wisten wel wie ik was. Op deze manier is geprobeerd om de observaties zo min mogelijk te beïnvloeden en de processen binnen de kindergemeenteraad niet te hinderen. Tijdens de observaties is er sprake geweest van een observatiehandleiding. Het centrale proces binnen de raadsvergadering was de basis van deze handleiding (Van Thiel, 2007).

4.3.3 Interviews

Binnen elke casus heeft er een interview plaatsgevonden met een respondent die binnen de gemeente verantwoordelijk is voor het dagelijks bestuur van de kindergemeenteraad. Deze respondent is binnen de gemeente het aanspreekpunt wat betreft de kindergemeenteraad en zit hierdoor diep in de materie. Op deze manier is getracht binnen het interview zoveel mogelijk informatie betreffende de kindergemeenteraad uit de eerste hand te verzamelen. Mede door dit centrale doel van de interviews is er gekozen voor een semigestructureerd interview. Er was een rode draad binnen de zes cases maar doordat alle zes de cases ook op sommige punten zeer afwijkend waren werden de vragen steeds toegepast op een specifieke casus (Silverman, 2007). Daarnaast hebben er nog een aantal, aanvullende interviews plaatsgevonden met als doel om gericht informatie over een bepaald onderwerp te verkrijgen. Dit waren gestructureerde interviews om de informatie zo gericht mogelijk te kunnen verkrijgen tijdens het onderzoek (Silverman, 2007).

4.3.4 Enquête

Als vierde en laatste onderzoeksmethode is er ook nog gebruik gemaakt van een tweetal enquêtes. De eerste enquête heeft plaatsgevonden onder de kindergemeenteraadsleden van de gemeente Lommel. De raadsleden hebben allemaal een enquête ingevuld met daarin vragen over het functioneren van de eigen kindergemeenteraad. Daarnaast hebben alle toekomstige kindergemeenteraadsleden van de gemeente Schiedam ook nog een enquête ingevuld. Deze enquêtes zijn gehouden om extra, aanvullende informatie te verkrijgen en meer inzicht te krijgen in de ervaringen van de kinderen rondom de kindergemeenteraad (Silverman, 2007).

4.4 Deelvragen & structuur

Het empirische deel van het onderzoek zal uiteenvallen in twee grote onderdelen. Waar het eerste deel een sterk analytisch karakter kent, heeft het tweede onderdeel meer een ontwerpend karakter. De basis voor deze twee onderdelen is reeds gevormd door middel van de vier theoretische aspecten die eerder behandeld zijn. De aspecten interactieve besluitvorming, vorm democratie, participatie en doorwerking vormen de leidraad komen terug in de analyse van de zes verschillende kindergemeenteraden en vormen de basis voor het ontwerp van de Schiedamse

kindergemeenteraad, samen met de resultaten van de analyses. De twee onderdelen zullen aan het eind van het onderzoek samenkomen in de conclusie, waarbij de hoofdvraag antwoord zal geven op de vragen die binnen beide onderdelen gesteld zijn. Deze hoofdvraag luidt: *Op welke wijze kan het succes dan wel falen van de verschillende kindergemeenteraden in Nederland en België worden verklaard zodat deze ervaringen kunnen worden meegenomen binnen de op te richten Schiedamse kindergemeenteraad?* Vanuit de hoofdvraag is een viertal deelvragen afgeleid. Deze deelvragen behandelen de drie afzonderlijke analytische delen van de empirie en het ontwerpende deel.

In het eerste deel van de empirie worden de zes kindergemeenteraden geanalyseerd aan de hand van de institutionele kenmerken. Aan de hand van de statuten, gemeentelijke documenten en interviews met de verantwoordelijke bij de desbetreffende gemeente worden de diverse kenmerken weergegeven en worden de overeenkomsten en verschillen tussen de kindergemeenteraden geanalyseerd.

Deelvraag 1: Wat zijn de verschillen en overeenkomsten op het gebied van de institutionele basis tussen de zes kindergemeenteraden?

- *Wat is de ontstaansgeschiedenis van de kindergemeenteraad?*
- *Op welke manier is de institutionele basis van de kindergemeenteraad vormgegeven?*
- *Wie hebben er op dit moment zitting in de kindergemeenteraad en hoe is deze selectie tot stand gekomen?*
- *Op welke wijze is de kindergemeenteraden door de jaren heen op het gebied van de institutionele basis veranderd en welke factoren zijn hiervoor aan te wijzen?*

Het tweede deel van de analyse heeft hetzelfde uitgangspunt als het eerste deel. Ook hier worden de zes kindergemeenteraden afzonderlijk geanalyseerd en wordt er later gekeken naar de verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende kindergemeenteraden. Alleen staan in dit deel niet de institutionele kenmerken van de kindergemeenteraden centraal, maar de vier theoretische aspecten die eerder in het onderzoek nader toegelicht zijn.

Deelvraag 2: Op welke wijze komt de theoretische basis terug in de dagelijkse praktijk en de bijbehorende processen binnen de zes kindergemeenteraden?

- *Op welke manier onderhoudt de kindergemeenteraad het contact met de achterban?*
- *In hoeverre zijn kindergemeenteraden ingebed in het dagelijks bestuur van de desbetreffende gemeenten?*

- *Welke beleidsterreinen heeft de kindergemeenteraad in de desbetreffende gemeente in haar portefeuille zitten?*
- *Welk niveau van participatie is te herkennen binnen de kindergemeenteraad in de desbetreffende gemeente en welke indicatoren zijn hierbij te herkennen?*
- *Welke concrete resultaten hebben deze kindergemeenteraden op het gebied van burgerparticipatie behaald sinds de oprichting?*
- *Welke knelpunten binnen het gehele proces zijn er te herkennen bij de zes kindergemeenteraden?*

In het laatste deel van de analyse worden drie concrete besluitvormingsprocessen binnen de kindergemeenteraden van Almere, Lommel en Schoten geanalyseerd. Deze drie processen zijn alle drie aan bod gekomen binnen een van deze kindergemeenteraden en zijn representatief voor de andere besluitvormingsprocessen binnen deze kindergemeenteraden maar ook voor de besluitvormingsprocessen binnen de overige drie kindergemeenteraden. De theoretische aspecten zullen leidend zijn in deze analyse.

Deelvraag 3: Op welke manier zijn drie concrete besluitvormingsprocessen rondom een specifieke casus binnen de kindergemeenteraden in Almere, Lommel en Schoten verlopen en welke mate van doorwerking is er rondom deze besluitvormingsprocessen opgetreden?

- *Welke casus heeft de afgelopen periode veel aandacht gehad binnen de besluitvorming van de kindergemeenteraad?*
- *Waaruit is de belangstelling van de kindergemeenteraad voor deze casus ontstaan?*
- *Welke besluiten heeft de kindergemeenteraad gedurende het proces binnen deze casus genomen?*
- *Welke concrete uitkomsten heeft de kindergemeenteraad aan het eind van het proces gepresenteerd?*
- *Op welke manier hebben de verschillende betrokken instituties binnen de gemeente gereageerd op deze uitkomsten?*
- *Wat is er uiteindelijk binnen de gemeente gedaan met de verschillende conclusies/aanbevelingen van de kindergemeenteraad binnen de casus?*
- *Welke knelpunten omschrijven de verschillende betrokken actoren betreffende het besluitvormingsproces binnen deze casus?*

Het tweede empirische deel van het onderzoek is het ontwerp van de op te richten kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam. Aan de hand van de vier theoretische aspecten en de ervaringen uit de zes kindergemeenteraden die reeds geanalyseerd zijn, worden kenmerken op

organisatorisch gebied geschetst waar de Schiedamse kindergemeenteraad aan dient te voldoen zodat de participatie onder de alle Schiedamse kinderen gemaximaliseerd kan worden (Gemeente Schiedam, 2011).

Deelvraag 4: Aan welke kenmerken moet de op te zetten kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam op organisatorisch gebied voldoen?

- *Welke kenmerken zijn, binnen de oprichting van de kindergemeenteraad, specifiek voor de gemeente Schiedam?*
- *Welke succesfactoren uit de andere twee kindergemeenteraden kunnen meegenomen worden in het opzetten van een kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam?*
- *Welke knelpunten zijn uit de andere twee kindergemeenteraden te herkennen zodat deze vermeden kunnen worden bij het opzetten van een kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam?*
- *Op welke beleidsterreinen dient de op te zetten kindergemeenteraad in Schiedam zich met name te richten?*
- *Op welke manier kunnen de burgers en andere kinderen in Schiedam beter betrokken worden bij de Schiedamse kindergemeenteraad, kijkend naar de ervaringen bij de twee andere kindergemeenteraden?*

5. Analyse organisatie kindergemeenteraden Nederland en België

5.1 Inleiding

De gemeente Schiedam krijgt vanaf het schooljaar 2011-2012 ook een eigen kindergemeenteraad. In de voorafgaande delen van het onderzoek is de theoretische basis van deze op te richten kindergemeenteraad reeds uiteengezet. Maar de gemeente Schiedam is niet de eerste gemeente in Nederland die het idee heeft opgevat om een kindergemeenteraad in het leven te roepen. Verschillende gemeenten zijn de gemeente Schiedam reeds voortgegaan in het opzetten van een kindergemeenteraad. Deze kindergemeenteraden zijn verspreid over heel Nederland en kennen ook verschillende verschijningsvormen. Verschillende gemeenten zijn onafhankelijk van elkaar aan de slag gegaan met het vormgeven van het instituut kindergemeenteraad. Dit heeft ervoor gezorgd dat er verschillende verschijningsvormen binnen Nederland te herkennen zijn (IPP, 2011).

Maar niet alleen in Nederland zijn verschillende gemeenten druk bezig met het oprichten van kindergemeenteraden. Ook in België zijn gemeenten druk bezig met het oprichten en reeds uitvoeren van kindergemeenteraden, ook hier in verschillende verschijningsvormen. Deze verschillende verschijningsvormen zijn er, in beide landen, niet zomaar. Ivan Dierckx, jeugddienst Schoten: *'Op het gebied van kindergemeenteraden wordt er eigenlijk niet of nauwelijks samengewerkt tussen de verschillende gemeenten in België, het is toch allemaal erg op zichzelf gericht'*. En dat is het idee wat bij alle zes de gemeenten eigenlijk duidelijk naar voren komt. Bij de invoering van de kindergemeenteraden is niet of nauwelijks gekeken naar wat andere gemeenten gedaan hebben.

Bij de invoering van de kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam is het lerend vermogen juist een van de speerpunten van het ontwikkelingsproces van de kindergemeenteraad (Stichting Kik'r, 2011). Daarom zijn er zowel in Nederland als in België drie kindergemeenteraden geselecteerd (selectiecriteria zijn terug te vinden in de methoden en technieken). Deze kindergemeenteraden zullen in dit hoofdstuk vergeleken op een aantal institutionele kenmerken. Centraal in de vergelijking staat de theorie van interactieve beleidsvorming met daarbij de vier verschijningsvormen. De vergelijking vindt plaats aan de hand van één centrale vraag en een viertal deelvragen. De centrale vraag luidt: *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten op het gebied van de institutionele basis tussen de zes kindergemeenteraden?* De vier deelvragen die onder de centrale vraag vallen zijn:

- *Wat is de ontstaansgeschiedenis van de kindergemeenteraad?*

- *Op welke manier is de institutionele basis van de kindergemeenteraad vormgegeven?*
- *Wie hebben er op dit moment zitting in de kindergemeenteraad en hoe is deze selectie tot stand gekomen?*
- *Op welke wijze is de kindergemeenteraden door de jaren heen op het gebied van de institutionele basis veranderd en welke factoren zijn hiervoor aan te wijzen?*

5.2 Geschiedenis kindergemeenteraad Nederland

Zoals eerder in het onderzoek is beschreven, is er vanaf de jaren 90 een duidelijke trend gaande in Nederland op het gebied van verschuiving van government naar governance in het lokaal bestuur. Participatie werd steeds meer als een belangrijk deel van het besluitvormingsproces binnen de gemeenten gezien. Maar deze tendens is niet meteen terug te zien in de ontwikkeling van het aantal kindergemeenteraden in Nederland. Hoewel veel gemeenten het belang van participatie van alle leeftijden inzag, waren er maar weinig die uiteindelijk het initiatief voor het oprichten van een kindergemeenteraad namen (IPP, 2011).

Uiteindelijk is de gemeente Almere, buiten wat losse projecten in andere gemeenten, de eerste gemeente die een structurele kindergemeenteraad binnen de gemeente heeft opgezet. In het schooljaar 1995-1996 begon de kindergemeenteraad met 10 deelnemers. De groei van de gemeente Almere en de bekendheid van de institutie hebben ervoor gezorgd dat er sinds de oprichting in het schooljaar 1995-1996 ruim 50 kinderen bij zijn gekomen. Maar tot aan de afgelopen paar jaar is de kindergemeenteraad in Almere de enige structurele kindergemeenteraad in Nederland. Maar de afgelopen jaren is in deze situatie wel verandering gekomen. Het instituut voor Publiek en Politiek is sinds twee jaar begonnen met het project kindergemeenteraad. Gedurende dit project worden er door heel Nederland diverse eendaagse kindergemeenteraden opgericht. *'Een middag lang zijn de leerlingen zelf lid van de gemeenteraad. Zo leren zij op actieve wijze hoe politiek op gemeentelijk niveau werkt. Voorafgaand aan deze middag hebben de leerlingen op school les gekregen over besluitvorming in de gemeente. Ook hebben zij op school een project bedacht dat door de gemeente kan worden uitgevoerd'* (kindergemeenteraad.org). Deze projecten hebben als doel om de kinderen in één dag bekend te maken met het instituut kindergemeenteraad en de betrokkenheid van de kinderen te vergroten bij de lokale politiek. Maar deze projecten kennen geen structureel karakter (er is maar sprake van één dag gemeenteraad).

Naast deze eendaagse projecten zijn er in Nederland reeds een aantal structurele kindergemeenteraden ontstaan. De gemeenten Teylingen en Zuidplas zijn allebei gestart met het structureel neerzetten van een kindergemeenteraad in de gemeente, respectievelijk in het schooljaar 2007-2008 en 2010-2011. Samen met de gemeente Almere vormen zij de cases in Nederland die

geanalyseerd zullen worden. De gemeente Zuidplas heeft, net als de gemeente Almere, een structurele kindergemeenteraad in het leven. De gemeente Teylingen heeft wel een structureel proces binnen het jaar opgezet, met onder andere drie raadsvergaderingen per jaar, maar volgt verder een uitgebreide versie van het traject van de 'eendaagse kindergemeenteraden'. De gemeente heeft het plan van de eendaagse kindergemeenteraden een eigen structureel karakter meegegeven.

5.3 Organisatie kindergemeenteraden Nederland

	Almere	Teylingen	Zuidplas
Jaar van oprichting	1995 (1995-1996)	2007 (2007-2008)	2010 (2010-2011)
Initiatief oprichting	Gemeente Almere, vormgeven aan het gemeentelijk jeugdbeleid	Gemeente Teylingen, burgers betrekken bij de besluitvorming binnen de gemeente	Gemeente Zuidplas in samenwerking met de directeurs van de basisscholen
Aantal leden	Oplopend, van 10 kinderen in 1995 tot 64 bij de laatste editie	18 leerlingen, 6 vertegenwoordigers uit 4 klassen van vier basisscholen	15 leerlingen, van elke basisschool uit de gemeente Zuidplas één.
Aantal vergaderingen per jaar	Vier	Drie	Drie
Aanwezigheid kinderburchemeester	Ja, geen centrale rol	Nee	Ja, zeer belangrijke rol, voornamelijk rondom vergaderingen
Selectieprocedure	Verkiezing op de scholen, elke school één kandidaat. Maar ook mogelijkheid zelf aan te melden	Deelnemende scholen sturen afvaardiging uit deelnemende klassen naar de raad. Selectie vindt plaats na klassikale lessen	Deelnemende scholen kiezen kandidaat die uiteindelijk wordt gekozen door jury. Overgebleven kinderen vormen de kindergemeenteraad
Vorm democratie	Representatieve democratie	Representatieve democratie	Representatieve democratie

Tabel 9: Organisatiekenmerken kindergemeenteraden Nederland

De kindergemeenteraad in Almere, de Roefelraad, was dus het eerste structurele initiatief op het gebied van kinderp participatie in Nederland. Sinds de oprichting van de Roefelraad in 1995 is de institutionele basis redelijk hetzelfde gebleven. De focus ligt vanaf het begin van de Roefelraad op het realiseren van kleine, gerichte doelen die liggen binnen de belevingswereld van de kinderen. Eigenlijk zijn er in al die jaren twee factoren, die nauw met elkaar samenhangen, verantwoordelijk geweest voor de veranderingen die de Roefelraad in deze periode toch heeft ondergaan. Als eerste factor is er de stedelijke verandering die de gemeente Almere in de laatste 15 jaar heeft ondergaan. Deze schaalvergroting heeft ook een sterke invloed op de institutionele basis van de kindergemeenteraad. De nieuwe inwoners van de gemeente waren veelal jonge gezinnen, waardoor het aantal basisscholen binnen de gemeente sterk groeide (Gemeente Almere, 2010). De tweede factor is het succes in de eerste jaren van de Roefelraad met de bijbehorende media-aandacht. Aangezien de Roefelraad de eerste vorm van burgerparticipatie binnen Nederland was die helemaal gericht was op kinderen, zorgde dit vooral in de beginjaren voor veel aandacht, zowel van binnen als buiten de gemeentegrenzen. Dit zorgde ervoor dat niet alleen gemeentelijke instituties meer aandacht voor de Roefelraad kregen, maar ook basisscholen eerder geneigd waren deel te nemen aan de Roefelraad. Deze twee factoren hebben er mede voor gezorgd dat er inmiddels ruim 60 kinderen actief participeren binnen de Roefelraad en dat deze al meer dan 15 jaar actief is.

Deze twee factoren zijn ook van invloed geweest op de ontwikkelingen rondom de randvoorwaarden die opgesteld werden rondom de Roefelraad in Almere. De openheid rondom de randvoorwaarden is een stuk groter geworden door de jaren heen. In de praktijk zijn de instituties binnen het dagelijks bestuur en de processen rondom interactieve beleidsvorming veel meer rekening gaan houden met de kindergemeenteraad. Door de schaalvergroting en de steeds groter wordende bekendheid van de Roefelraad zijn overige instituties zich meer gaan openstellen, waardoor niet alleen de openheid richting de kindergemeenteraad verbeterde, maar er ook meer ruimte was voor debat en onderhandeling. Deze ontwikkelingen zijn in de loop der tijd gunstig geweest voor de processen rondom interactieve beleidsvorming binnen de Roefelraad. Alleen hebben deze ontwikkelingen er ook voor gezorgd dat er meer invloed wordt uitgeoefend op de Roefelraad, wat in de toekomst van negatieve invloed kan zijn op deze ontwikkelingen.

“Raadsleden enthousiast maken en betrekken bij het project was in het begin best lastig, gezien de tijd die er voor de raadsleden inzit. Maar na afloop zijn de reacties vaak erg positief. Het is in de loop der jaren daardoor wel makkelijker geworden om raadsleden te strikken voor het project”. Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen.

De ervaringen binnen de gemeente Teylingen op de kindergemeenteraad zijn vanaf de oprichting in 2007 erg positief. Vanuit alle kanten, scholen, ambtenarij en dagelijks bestuur, is vanaf het begin positief gereageerd op het project. Zij is in haar huidige vorm daarom ook nauwelijks veranderd ten opzichte van de eerste editie. Er worden op dit moment geen mogelijke verbeterpunten gezien, het project staat op dit moment zoals alle partijen voor ogen hebben. De enige echte verandering is de schaalvergroting. Waar er in het eerste jaar nog heel veel tijd werd geïnvesteerd in het contact leggen met scholen, gaat dat nu allemaal veel makkelijker. Vanaf de eerste editie in 2007 is het aantal deelnemende scholen per editie gestegen en op dit moment doen nagenoeg alle basisscholen uit de gemeente Teylingen mee met het project. Deze schaalvergroting zorgt ervoor dat de openheid richting de kindergemeenteraad wel enorm vergroot is. Met name de betrokkenheid van raadsleden wordt steeds groter. Het begeleiden van een klas binnen een project is een investering qua tijd voor de raadsleden en in het begin was het lastig om hiervoor raadsleden te vinden. Maar het succes van het project heeft er ook voor gezorgd dat steeds meer raadsleden te vinden zijn voor de begeleiding van de klassen. De invloed vanuit de gemeente op de kindergemeenteraad, bijvoorbeeld betreffende de onderwerpselectie, is wel erg sterk aanwezig. De andere twee elementen van interactieve beleidsvorming zijn door deze strikte institutionele basis (zie voor verdere uitleg de casusbeschrijving) veel minder van toepassing binnen de kindergemeenteraad van Teylingen.

“De betrokkenheid van de gemeenteraad en het college is erg belangrijk binnen het project. Doel blijft toch ook de kinderen kennis te laten maken met de lokale politiek. De kindergemeenteraad neemt elk jaar een kijkje bij een gemeenteraadsvergadering en de kinderburgemeester loopt een dag mee met de burgemeester van Zuidplas” Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas.

De betrokkenheid van het college, gemeenteraad en overige gemeentelijke instituties bij de kindergemeenteraad is binnen de organisatie van de gemeente Zuidplas erg van belang. Op deze manier tracht de gemeente op een zo direct mogelijke manier de betrokkenheid van de kinderen te vergroten. Er is dus binnen de interactieve beleidsvorming ook een enorme focus op de openheid richting de kindergemeenteraad en het aangaan van overleggen en debatten. Bijvoorbeeld bij voorstellen die afkomstig zijn vanuit de kindergemeenteraad. Deze voorstellen gaan ook altijd naar het college en de ‘reguliere’ gemeenteraad. Deze worden daar besproken, of bijvoorbeeld in de verschillende commissies die er zijn binnen de gemeente, en komen dan pas weer terug naar de kindergemeenteraad. Op deze manier wordt geprobeerd de verbondenheid tussen de kindergemeenteraad en de overige gemeentelijke instituties in stand te houden, en de gelijkwaardigheid rondom de kindergemeenteraad te behouden.

Daarnaast wordt de kindergemeenteraad in de gemeente Zuidplas ook vooral gezien als een 'leuke manier' om de afstand tussen de lokale politiek en de kinderen te verkleinen. Samen met de vooraanstaande positie van de kinderburgemeester zijn dat de twee leidende aspecten die de kindergemeenteraad in de gemeente Zuidplas ook in de toekomst gaan vormgeven. Daarnaast blijft de eenheid van de nieuwe fusiegemeente een aandachtspunt. Kinderen zijn afkomstig van basisscholen uit alle delen van de nieuw ontstane fusiegemeente Zuidplas. De participatie binnen de kindergemeenteraad moet ervoor zorgen dat deze kinderen zich meer met elkaar verbonden gaan voelen.

5.4 Geschiedenis kindergemeenteraad België

De periode en reden van opkomst van kindergemeenteraden in België is vergelijkbaar met die in Nederland. Ook in België was er aan het begin van de jaren 90 sprake van een bestuurlijke verandering op het gebied van verschuiving: een verschuiving van government naar governance in het lokaal bestuur. Maar waar de ontwikkelingen in Nederland pas de laatste paar jaar echt op gang gekomen zijn op het gebied van kinderp participatie en kindergemeenteraden (Almere uitgezonderd), zijn de ontwikkelingen in België op dit gebied eerder ontstaan en zijn er ook sneller meer kindergemeenteraden ontstaan (Educatieve dienst Vlaams Parlement, 2011).

Vanaf midden jaren 90 tot aan het jaar 2010 is in tientallen verschillende Belgische gemeenten een kindergemeenteraad opgericht. Het grootste verschil met de Nederlandse varianten is dat in België eigenlijk elke kindergemeenteraad een structureel karakter kent. Niet zoals in Nederland waar vaak sprake is van eendaagse kindergemeenteraden, maar kindergemeenteraden die werken met vaste raadsleden, vaak een speciale kinderburgemeester en onder leiding van de schepene van Jeugd of zelfs de gemeenteraad. Een verklaring voor dit verschil is te vinden in het verschil in institutionele basis tussen de Nederlandse en de Belgische gemeenten. *"In België zijn de gemeenten verplicht om een jeugdraad te hebben, waarbinnen jongeren van 12 tot 18 jaar kunnen participeren. Op een gegeven moment is bij veel gemeenten binnen de jeugddienst een omslag in het denken ontstaan en is de aandacht ook op de jongere leeftijdscategorie komen te liggen"*, aldus de schepene van Jeugd van de gemeente Lommel, Kris Verduyckt. Gemeenten in België zijn vanuit de Jeugdraad en de jeugddienst gaan werken aan participatie instrumenten, speciaal gericht op de leeftijdscategorie 10-12 jaar. En omdat de Jeugdraad met haar structurele karakter in al deze gemeenten al bestond, en onder de hoede was van dezelfde dienst, was het voor veel gemeenten en bijbehorende jeugddiensten een kleine stap naar de realisatie van een kindergemeenteraad (Vlaams Jeugdbeleidsplan, 2010).

De drie gemeenten die centraal staan in het onderzoek, hebben alle drie ongeveer hetzelfde traject gevolgd, zij het in een iets andere periode. Maar alle drie de gemeenten beschikken over een structurele kindergemeenteraad die wordt aangestuurd vanuit de jeugddienst van diezelfde gemeente.

5.5 Organisatie kindergemeenteraden België

	Brasschaat	Lommel	Schoten
Jaar van oprichting	2005 (2005-2006)	1997 (1997-1998)	2000 (2000-2001)
Initiatief oprichting	Volledig vanuit de gemeenteraad	Vanuit de jeugddienst, aan de hand van de aanwezigheid van de jeugdraad	Vanuit de gemeenteraad, meer inspraak kinderen, ook hier de koppeling met de jeugdraad
Aantal leden	28	31, evenveel als Lommelse gemeenteraad	31, evenveel als de Schotense gemeenteraad
Aantal vergaderingen per jaar	Zes	Vier	Drie plus een aantal externe activiteiten
Aanwezigheid kinderbουργemeester	Ja, belangrijke rol	Ja, vooral ceremoniële rol	Nee, schepene Jeugd
Selectieprocedure	Selectie op de scholen, in eerste vergadering selectie kinderbουργemeester	Selectie op de scholen, scholen vrij, in eerste vergadering selectie kinderbουργemeester	Selectie op de scholen, scholen vrij, in eerste vergadering selectie kinderbουργemeester
Vorm democratie	Representatieve democratie	Representatieve democratie	Representatieve democratie

Tabel 10: Organisatiekenmerken kindergemeenteraden België

Vanaf het begin van de oprichting van de kindergemeenteraad in de gemeente Brasschaat is er gekozen voor de huidige focus op nauwe verbindingen tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties binnen de kindergemeenteraad. Aan de hand van de reeds succesvolle koppeling tussen bijvoorbeeld de jeugdraad en de gemeenteraad, lag de institutionele basis vanaf het begin al redelijk vast en deze is in de loop der jaren ook niet erg veranderd. De openheid richting de kindergemeenteraad en de invloed van buitenaf (bijvoorbeeld met vragen van advies vanuit de 'reguliere' gemeenteraad) waren hierbij de centrale pijlers. Ook het enthousiasme van de scholen

was vanaf het begin al aanwezig waardoor het aantal deelnemende scholen al die tijd redelijk stabiel is gebleven. De enige ontwikkeling die op dit moment wel te zien is, is dat mede door de looptijd van de kindergemeenteraad, sommige onderwerpen en bijbehorende cycli terugkeren, bijvoorbeeld rondom het milieu en de schone straten. *“Maar daar proberen wij als jeugddienst dan op in te springen door er bijvoorbeeld een jaarlijks terugkerend evenement van te maken”* Evelyne VandeVyvere, jeugddienst gemeente Brasschaat. De keuze voor het lidmaatschap van één jaar wordt ook gezien als een tweeledige keuze. Aan de ene kant is er elk jaar vernieuwing binnen de kindergemeenteraad, maar juist daardoor is het moeilijk om een vast stramien te realiseren.

Continuïteit en structuur zijn de twee aspecten die binnen de kindergemeenteraad van Lommel het sterkst gestimuleerd worden vanuit de jeugddienst. Een van de manieren waarop getracht wordt deze twee aspecten te realiseren is het invoeren van een tweejarig lidmaatschap van de kindergemeenteraad. Kinderen kunnen in het eerste jaar dan nog kennismaken met het instituut kindergemeenteraad zelf waarna zij in het tweede jaar zich echt volledig kunnen focussen op de besluitvorming van de raad. In de praktijk blijkt dat de kinderen vaak positief op dit voorstel reageren. Nagenoeg alle kinderen die op dit moment raadslid in Lommel zijn en in de zesde klas (groep 8) zitten, hebben er al een jaar in de kindergemeenteraad op zitten. En ook bijna alle raadsleden die op dit moment in de vijfde klas zitten hebben zich voor volgend jaar ook alweer aangemeld. Daarnaast wordt door middel van het streven naar gelijkwaardigheid binnen de interactieve beleidsvoorwaarden de randvoorwaarden voor een continu en gestructureerd instituut te scheppen. Vanuit de jeugddienst zijn de laatste jaren de ervaringen met de respons vanuit de overige instituties, bijvoorbeeld de ‘reguliere’ gemeenteraad, niet louter positief. Op deze wijze tracht zij deze tendens om te keren.

Gedurende de jaren zijn er binnen de institutionele basis van de kindergemeenteraad van Schoten geen sterke veranderingen doorgevoerd. Het aantal betrokken kinderen is elk jaar hetzelfde door de koppeling met het aantal leden van de gemeenteraad van Schoten en ook de overige kenmerken zijn nauwelijks veranderd. Wel wordt getracht de banden tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties binnen het dagelijks bestuur van de gemeente sterk te houden. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door te focussen op een serieuze behandeling van de vragen die door de kinderen in de vergaderingen gesteld zijn. De jeugddienst zet zich hier sterk voor in en probeert zo de verbindingen en het serieuze karakter van de kindergemeenteraad te behouden. Als grootste leerproces binnen de kindergemeenteraad wordt de keuze van het centrale onderwerp genoemd. In de praktijk blijkt vaak dat hoe concreter het centrale onderwerp voor de kinderen is, hoe concreter de uitwerking van dat onderwerp kan worden. Wanneer het onderwerp minder concreet is, verliezen de kinderen in de loop van het schooljaar de binding met het onderwerp en daarmee de aandacht. Maar ook de sterke

invloed van de jeugddienst op de keuze van het centrale onderwerp is een punt van aandacht. Op deze wijze is de invloed van de ambtenarij op de interactieve beleidsvorming wel erg sterk. Daarnaast is de soms geringe betrokkenheid van de scholen toch nog altijd een aandachtspunt voor de jeugddienst van Schoten.

5.6 Conclusie

De zes kindergemeenteraden die zijn geanalyseerd, hebben op het eerste gezicht niet veel gemeenschappelijke kenmerken. Ze behoren allemaal tot verschillende gemeenten, qua kenmerken zijn deze gemeenten vaak ook nog totaal verschillend, de gemeenten liggen ook nog in verschillende landen en ze zijn allemaal in een ander jaar opgericht waardoor de looptijd van elke kindergemeenteraad ook nog eens verschillend is. Maar zij hebben alle zes toch één gemeenschappelijk kenmerk, ze zijn allemaal vanuit dezelfde basisgedachte opgericht: een serieus instituut voor kinderen in de leeftijd 10-12 jaar oprichten binnen de gemeente. Doordat deze basisgedachte bij alle zes gemeenten (en bij de gemeente Schiedam) overeenkomt, is de vergelijking op basis van de institutionele kenmerken gemaakt aan de hand van de vraag: *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten op het gebied van institutionele kenmerken tussen de zes kindergemeenteraden?*

Binnen de ontstaansgeschiedenis van de verschillende kindergemeenteraden is er een drietal redenen voor het opzetten van de kindergemeenteraden te herkennen. Binnen de gemeenten Brasschaat, Schoten en Zuidplas heeft de politiek een duidelijk leidende rol gespeeld in het oprichten van de kindergemeenteraden. De invloed van de politiek binnen de processen van interactieve beleidsvormingsprocessen die spelen binnen deze kindergemeenteraden, is dan ook erg sterk vergeleken met de andere gemeenteraden. Leden van de gemeenteraad hebben in deze drie gemeenten met elkaar de stap gezet om een opzet voor een kindergemeenteraad binnen de gemeente te maken. Zij zagen dat er binnen de gemeente weinig mogelijkheden waren voor de leeftijdscategorie 10-12 jaar om hun mening te kunnen uiten, terwijl zij wel merkten dat hier meer en meer behoefte voor was. Deze drie kindergemeenteraden zijn alle drie opgericht vanuit het idee dat kinderen de mogelijkheid moesten hebben om hun mening te kunnen uiten over onderwerpen die speelden binnen de belevingswereld van de kinderen. Daarbij speelde de educatieve factor ook een belangrijke rol. De gemeente Brasschaat is binnen de zes kindergemeenteraden uniek, doordat zij de kinderen ook echt de mogelijkheid heeft geboden om actief mee te praten tijdens de oprichting. Dit heeft tot gevolg gehad dat er binnen de gemeente sprake is van een erg sterke gelijkwaardigheid tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties. De gemeenten Almere en Lommel kennen dezelfde basis als de eerste drie gemeenten, maar hebben als groot verschil dat het initiatief binnen deze gemeenten niet bij de politiek maar binnen de gemeente zelf lag. De ambtenaren kwamen in deze gemeenten zelf met het idee om de kinderen de mogelijkheid tot inspraak te bieden, vanuit

dezelfde gedachte als bij de eerdere gemeenten. Een groot verschil tussen deze twee gemeenten ligt wel in de mate van invloed van buitenaf binnen de beleidsvorming. Waar binnen de gemeente Almere het gevaar schuilt dat er sprake is van een te grote mate van invloed vanuit de andere gemeentelijke instituties, waardoor de legitimiteit binnen de kindergemeenteraad in het gedrang kan komen. Er kan dan een situatie ontstaan waarbinnen de mate van participatie voor de kindergemeenteraadsleden te gering wordt. De jeugddienst van de gemeente Lommel streeft juist naar meer invloed van de overige gemeentelijke instituties, om zo de effectiviteit te kunnen vergroten. Door het geringe contact tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties kan er een situatie ontstaan waarbij de effectiviteit in het gedrang kan komen, doordat de adviezen van de kindergemeenteraad door de overige instituties niet opgepikt worden. De gemeente Teylingen heeft echter een compleet ander uitgangspunt. Raadsleden en de gemeente zijn hier samen in overleg gegaan om een educatief instrument voor de kinderen op te richten, niet met als hoofddoel om de kinderen een manier te bieden om meer inspraak binnen de gemeente kunnen realiseren. Educatie was binnen de gemeente Teylingen, in tegenstelling tot de andere vijf gemeenten, de hoofdreden om de kindergemeenteraad op te richten.

De institutionele basis kent bij vijf van de zes kindergemeenteraden in hoofdlijnen veel overeenkomsten, alhoewel elke gemeente wel haar eigen accenten heeft aangebracht binnen deze hoofdlijnen. De gemeenten Almere, Brasschaat, Lommel, Schoten en Zuidplas kennen allemaal een kindergemeenteraad met vaste raadsleden. Deze raadsleden worden aan het begin van het jaar gekozen en zijn gedurende één (in de gemeenten Lommel en Schoten met de mogelijkheid tot twee jaar) lid van de kindergemeenteraad. In een aantal plenaire vergaderingen (variërend van drie tot zes) komen de onderwerpen aan bod die dat jaar binnen de kindergemeenteraad centraal staan. Daarnaast kennen deze gemeenteraden ook min of meer dezelfde selectieprocedure en geven zij alle vijf volledige vrijheid aan de betrokkenbasisscholen. Ook kennen al deze vijf kindergemeenteraden een zelfde focus op realisatie binnen de kindergemeenteraad. Elke gemeente geeft in haar institutionele basis aan dat realisatie (in welke vorm dan ook) in een jaar van de kindergemeenteraad gerealiseerd dient te worden.

Maar binnen de institutionele basis zijn er ook verschillen te herkennen. Zo is de schaalgrootte van de kindergemeenteraad van Almere (met 64 deelnemers tijdens de laatste editie) niet te vergelijken met de andere raden. De gemeente Brasschaat heeft met de aanwezigheid van een kinderschepene een extra laag binnen de basis van de kindergemeenteraad aangebracht. De kindergemeenteraad van Lommel heeft een extra instrument om de continuïteit binnen de kindergemeenteraad te bevorderen door middel van het instellen van een tweejarig lidmaatschap van de kindergemeenteraad. In de kindergemeenteraad van Schoten is als enige van deze

kindergemeenteraden geen kinderburgemeester aanwezig maar vervult de schepene van Jeugd deze rol. De kinderburgemeester in de gemeente Zuidplas heeft juist een hele belangrijke rol vergeleken met de andere gemeenten. In de institutionele basis van de kindergemeenteraad is ook ruim aandacht besteed aan deze rol. De gemeente Teylingen is ook in de institutionele basis de grote uitzondering. Dit is de enige gemeente zonder vaste kindergemeenteraadsleden. Elke editie van de kindergemeenteraad, drie per jaar, vindt plaats met een compleet nieuwe raad. Op deze manier komen alle klassen binnen de gemeente Teylingen binnen één schooljaar aan bod. Daarnaast heeft de gemeente Teylingen ook als enige van de zes gemeenten een structurele koppeling met de achterban door middel van een lesbrief. Beide kenmerken liggen volledig in lijn met de educatieve doelstelling van de gemeente Teylingen.

6. Analyse processen kindergemeenteraden Nederland en België

6.1 Inleiding

De kindergemeenteraad van de gemeente Schiedam dient in het schooljaar 2011-2012 volledig operationeel te zijn. De gemeente, betrokken basisscholen en direct betrokken uitvoerende organisaties hebben deze wens uitgesproken. Maar binnen de gemeente is er nog geen vergelijkbaar instituut waaraan de kindergemeenteraad zich kan spiegelen, of waar zij in dit eerste 'explorerende' jaar van zou kunnen leren. De vergelijking op het gebied van de institutionele basis met andere kindergemeenteraden die al langer operationeel zijn, en waarbij de institutionele basis zich in diverse situaties al heeft moeten bewijzen, kan daarom als uitgangspunt dienen voor het opzetten van de kindergemeenteraad in Schiedam.

Maar uit de analyse van de andere zes kindergemeenteraden is gebleken dat het functioneren van een kindergemeenteraad niet alleen bepaald wordt door de institutionele basis van de betreffende raad. Deze gemeenten hebben, net als de gemeente Schiedam, de kindergemeenteraad opgericht vanuit de gedachte dat de raad ook daadwerkelijk een plek moet verkrijgen binnen het dagelijks bestuur van de gemeente. *“De kindergemeenteraad dient geen wassen neus te zijn, er wordt binnen de gemeente gewerkt vanuit het idee dat de kindergemeenteraad ook daadwerkelijk een serieuze plek gaat krijgen binnen de gemeente”*, Hans Houtman, gemeente Zuidplas. Maar bij een dergelijke positie binnen een gemeente komen er, naast de institutionele basis, verschillende andere processen bij kijken.

In het theoretisch kader is reeds een lijn gebracht in de selectie van deze processen. En de zes verschillende kindergemeenteraden zullen aan de hand van deze lijn verder geanalyseerd worden. Begrippen als democratic anchorage, participatie en doorwerking zullen worden toegepast op de processen die zij hebben afgespeeld en op dit moment afspelen binnen de zes kindergemeenteraden, aan de hand van de eerder gevormde conceptualisaties en indicatoren. Daarnaast worden enkele begrippen die samenhangen met deze processen meegenomen in de analyse, om op deze wijze een zo compleet mogelijke analyse te kunnen maken. De analyse vindt plaats aan de hand van een centrale vraag: *Op welke wijze komt de theoretische basis terug in de dagelijkse praktijk en de bijbehorende processen binnen de zes kindergemeenteraden?*

Daarnaast is er een zestal deelvragen opgenomen:

- *Op welke manier onderhoudt de kindergemeenteraad het contact met de achterban?*

- In hoeverre zijn kindergemeenteraden ingebed in het dagelijks bestuur van de desbetreffende gemeenten?
- Welke beleidsterreinen heeft de kindergemeenteraad in de desbetreffende gemeente in haar portefeuille zitten?
- Welk niveau van participatie is te herkennen binnen de kindergemeenteraad in de desbetreffende gemeente en welke indicatoren zijn hierbij te herkennen?
- Welke concrete resultaten hebben deze kindergemeenteraden op het gebied van burgerparticipatie behaald sinds de oprichting?
- Welke knelpunten binnen het gehele proces zijn er te herkennen bij de zes kindergemeenteraden?

6.2 Processen kindergemeenteraden Nederland

	Almere	Teylingen	Zuidplas
Voorzitter vergadering	Kinderburgemeester	Burgemeester Teylingen	Kinderburgemeester i.s.m. de wethouder Jeugd.
Contact met achterban	Actieve website met veel informatie	Live uitzending raadsvergaderingen, eigen internetkanaal, vertegenwoordigers vanuit scholen	Enthousiasmeren en informeren in groep 7 d.m.v. gastlessen, koppeling praktijk groep 8
Aanwezigheid commissies/adviesraden	Kleine Roefelraad, met vertegenwoordigers per wijk, komen 1x in de 6 weken bij elkaar	Nee, scholen krijgen wel klassikale lessen voorafgaand aan vergadering, vormen allemaal een eigen commissie	Nee, alleen koppeling groepen 7 door middel van gastlessen
Contact overige instituties	Input vanuit andere instituties is groot. Kindergemeenteraad wordt vaak ingeschakeld, initiatief niet bij kinderen	Andere organisaties en instituties vanuit de gemeente verzorgen input kindergemeenteraad dus onderhouden veel contact	Geen structurele contacten, wel koppeling gemeenteraad door gastlessen
Externe communicatie	Gemeenteberichten, enkele uitingen in lokale media bij grote projecten	Gemeenteberichten, enkele uitingen in lokale media, communicatie vanuit betrokken organisaties/instituties	Gemeenteberichten, duidelijke strategie richting de lokale media
Beleidssterreinen	Heel wijd verspreid, met name gefocust op kinderen. Speciaal:	Worden voor elke vergadering aangeleverd door organisaties/instituties	Eén beleidsterrein per jaar, focus op daadwerkelijke

	Roefeltroef	van buitenaf	realisatie, vanuit de kinderen zelf
Mate van democratic anchorage	Aan alle voorwaarden voor democratic anchorage wordt voldaan	Volledig sprake van anchorage in democratic rules and norms en democratic elected politicians, voor de andere twee kenmerken maar voor een deel door gebrek aan structurele leden	Aan alle voorwaarden voor democratic anchorage wordt voldaan
Mate van participatie	Niveau van advies	Niveau van informeren/niveau van meebeslissen	Niveau van advies
Mate van doorwerking	Instrumentele doorwerking, veel direct gerealiseerd	Instrumentele doorwerking, veel projecten meteen gerealiseerd na toewijzing middelen	Focus in de gehele opzet kindergemeenteraad op instrumentele doorwerking

Tabel 11: Analyse proces kindergemeenteraden Nederland

6.2.1 Mate van democratic anchorage kindergemeenteraden Nederland

Binnen de kindergemeenteraden van Almere, Teylingen en Zuidplas is een duidelijke tweedeling te herkennen wanneer er gekeken wordt naar de mate van democratic anchorage binnen deze gemeenten. De verankering van de democratische waarden is binnen de kindergemeenteraden van Almere en Zuidplas op een vergelijkbare manier vastgelegd. Uit de statuten (aanwezig in alle drie de gemeenten, waardoor aan de eerste voorwaarde reeds voldaan wordt) en de ervaringen rondom de besluitvormingsprocessen binnen beide gemeenten is af te leiden dat er binnen alle vier de elementen sprake is van democratic anchorage. Zowel in Almere als in Zuidplas is er sprake van democratisch gekozen kindergemeenteraadsleden, waarbij de kinderen evenveel kans hebben om in de kindergemeenteraad te komen. Scholen zijn in beide gemeenten vanaf het eerste moment betrokken bij de selectie, waardoor er eenduidigheid binnen de selectieprocedure ontstaat. Door deze eenduidigheid is er ook (nagenoeg) automatisch sprake van een representatieve samenstelling van de kindergemeenteraad, kijkend naar de populatie binnen de desbetreffende gemeente. Met name binnen de gemeente Zuidplas ligt de focus sterk op deze twee elementen: *“Wij streven er met de kindergemeenteraad ook naar om de kinderen uit de verschillende delen van de fusiegemeente dichterbij elkaar te brengen. Essentieel hierbij is dat uit alle delen vertegenwoordigers voor de*

kindergemeenteraad komen en de kinderen ook gelijke kansen hebben” Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas. Door deze focus wordt ook meteen de basis gelegd voor de representatie van de kindergemeenteraad richting alle kinderen uit de gehele gemeente. De gemeente Almere voldoet op dit moment ook aan alle voorwaarden, maar door de schaalvergroting van de Roefelraad in deze gemeente is het noodzakelijk dat zij de komende periode de focus enorm blijft leggen op met name de representatie en de kansen tot gelijke toetreding. Deze kunnen bij de schaalvergroting in het geding komen, waardoor de verankering van democratische waarden op deze punten ook in het geding komt.

De kindergemeenteraad van Teylingen is hierbij een apart verhaal. Ook zij beschikt over statuten, en ook binnen deze kindergemeenteraad hebben kinderen uit de gehele gemeente dezelfde kans om toe te treden, wat mede wordt veroorzaakt door de aandacht die vanuit de gemeente geschonken wordt aan de relatie met de scholen. Maar aan de voorwaarden voor de representatie van de kinderen uit de gehele gemeente en de democratische voorwaarden rondom de samenstelling van een kindergemeenteraad wordt niet voldaan. Doordat per kindergemeenteraad maar een select aantal scholen wordt geselecteerd (door de ambtenarij), wordt aan deze laatste voorwaarde niet voldaan, de samenstelling van de kindergemeenteraad hoeft daardoor niet vanzelfsprekend representatief te zijn voor de samenstelling van de gemeente. En daarmee samenhangend ook niet aan de eerste voorwaarde, aangezien maar een select groepje kinderen de beslissing over het toe te kennen budget neemt. Hierdoor kan er ook nooit sprake zijn van representatie van kinderen uit de gehele gemeente bij een dergelijke toekenning van het budget (zie casusbeschrijving).

6.2.2 Niveau van participatie kindergemeenteraden Nederland

“Binnen de participatieladder kan het participatieniveau van de Roefelraad in Almere worden geschaald onder trede 6. Kinderen komen met de eerste ideeën en schetsen maar de begeleiders nemen daarna het initiatief en bereiden alle beslissingen voor. Uiteindelijk beslissen de raadsleden en de volwassenen gezamenlijk over de besluiten”. Alex Boonstra, De Schoor.

Binnen de participatieladder van Arnstein kan de Roefelraad in Almere worden geschaald onder trede 6. In het bijzonder in de kleine Roefelraad hebben de raadsleden sterk de mogelijkheid om eigen ideeën en plannen in te brengen. Deze plannen en ideeën worden dan in de groep besproken en daar komen een aantal concrete plannen/uitwerkingen uit. Vanaf dit punt verliezen de raadsleden binnen de Roefelraad de daadwerkelijke controle over de uitwerking. De begeleiders nemen het initiatief over en zorgen ervoor dat er een daadwerkelijk realiseerbaar en concreet punt komt. De raadsleden worden wel geïnformeerd over de vorderingen binnen het beleidsterrein maar hebben er op dat moment geen directe invloed meer op. In de grote Roefelraad worden de concrete

uitwerkingen van de plannen uit de diverse kleine Roefelraden besproken, waarbij de raadsleden kunnen beslissen over de prioriteit van de uitvoering van de plannen. Het niveau van participeren binnen de Roefelraad kan hierdoor gedefinieerd worden als het niveau van advies. Er is dus sprake van een intensief contact tussen de ambtenarij en de Roefelraad. De kindergemeenteraad heeft wel degelijk de mogelijkheid tot inspraak, zowel in de kleine als in de grote Roefelraad. De Roefelraad krijgt ook alle mogelijkheden om toegang te verkrijgen tot gemeentelijke informatie. Maar de daadwerkelijke agendavorming en uitwerking ligt bij andere instanties dan de Roefelraad. De ideeën van de Roefelraad worden weldegelijk serieus genomen maar de overige instituties zijn niet verplicht deze ideeën over te nemen, bijvoorbeeld vanwege praktische redenen. Deze keuzes dienen dan wel onderbouwd te worden en te worden gecommuniceerd richting de Roefelraad (staat in de statuten opgenomen), een tweede indicator voor het niveau van advies.

“Wij als gemeente selecteren de onderwerpen die behandeld worden. Richtlijnen hiervoor zijn lokaliteit en een concrete en snelle realisatie. Focus binnen het project ligt op de educatie en niet op het betrekken van de kinderen, vandaar deze keuze” Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen.

De mate van participatie binnen de kindergemeenteraad van de gemeente Teylingen is tweeledig. Er zijn binnen de besluitvorming twee verschillende processen te herkennen. Allereerst de selectie van de onderwerpen. Op dit gebied heeft de kindergemeenteraad totaal geen inspraak en laat zij zich alleen informeren. De betrokken ambtenaren binnen de gemeente Teylingen kiezen uit de ongeveer 25 inzendingen vier verenigingen die het plan mogen gaan presenteren aan de kindergemeenteraad. Voor deze selectie hanteren zij een drietal richtlijnen. Allereerst moet het initiatief de lokale samenleving ten goede komen en binnen de belevingswereld van de kinderen liggen. Daarnaast moet het voor 2000 euro een afgerond project zijn, geen deel van een groter geheel. En het initiatief moet snel te realiseren zijn zodat de kinderen de realisatie ook nog mee kunnen maken binnen het jaar. Deze voorwaarden zorgen ervoor dat de kinderen geen inspraak hebben, er is sprake van een grote mate van invloed bij de betrokken ambtenaren. Daarnaast zorgen de strikte richtlijnen er vaak voor dat de onderwerpen zich in dezelfde richting bevinden. Maar naast de selectie van de initiatieven is er ook de uiteindelijke keuze naar welk initiatief de 2000 euro uiteindelijk gaat. En binnen dit proces hebben de kinderen volledige vrijheid en kunnen zij helemaal zelf kiezen naar welk initiatief de subsidie gaat. Er moet alleen consensus onder de raadsleden ontstaan. De mening van de kinderen is hierbij leidend, alleen de ondersteuning komt hierbij vanuit de ambtenarij. Binnen dit proces is er dus, gezien de indicatoren, sprake van het niveau van meebeslissen.

De besluitvorming binnen de kindergemeenteraad vindt plaats vanuit de kinderen, maar wel onder toezicht van de betrokkenen vanuit de gemeente Zuidplas. In de institutionele basis van de kindergemeenteraad ligt vastgelegd dat er gewerkt dient te worden met één centraal onderwerp per schooljaar. Dit om: *“De mate van doorwerking en een effectieve realisatie te kunnen garanderen”*. Dit zorgt ervoor dat de leden van de kindergemeenteraad een beperktere vrijheid hebben. Er is dan wel de mogelijkheid om in de overige vergadering punten in te brengen en te bespreken, er zal (in de ideale opzet binnen de institutionele basis) maar één plan/besluit daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. De leden van de kindergemeenteraad hebben wel de vrijheid om dit onderwerp zelf te kiezen in de eerste bijeenkomst van het jaar. Maar door de directe koppeling met de andere dagelijkse instituties binnen de gemeente, hebben deze instituties ook nog zeggenschap over de invulling van de plannen/besluiten. Deze indicatoren laten zien dat er sprake is van een niveau van advies.

6.2.3 Niveau van doorwerking kindergemeenteraden Nederland

“De raad en het college van de gemeente Almere hebben geen specifieke rol binnen het project de Roefelraad. Het is wel mogelijk dat er binnen de Roefelraad besluiten en initiatieven worden genomen die invloed hebben op de raad dan wel het college. Ook heeft de Roefelraad alle mogelijkheden om toegang te verkrijgen tot gemeentelijke informatie”. Alex Boonstra, De Schoor.

Het participatieniveau binnen de Roefelraad van Almere (advies) heeft wel directe gevolgen voor de mate van doorwerking van de uiteindelijke besluiten van de grote Roefelraad. Door de strikte begeleiding rondom de uitwerking van de plannen en ideeën van de Roefelraad worden deze plannen en ideeën wel meteen geconcretiseerd en dermate aangepast dat zij meteen toepasbaar zijn binnen de dagelijkse praktijk van de gemeente Almere. De begeleiders van de Roefelraad streven ernaar om elk jaar directe resultaten te kunnen presenteren, zowel aan de raadsleden van de Roefelraad als van de andere gemeentelijke instituties. Er is dus sprake van een enorm sterke instrumentele doorwerking. De adviezen van de kindergemeenteraad worden meteen overgenomen en er wordt direct gestreefd naar bijvoorbeeld praktische implementatie. Deze indicatoren voor instrumentele doorwerking worden versterkt door de media-aandacht die men tracht te creëren voor de uitwerking van de plannen en de directe communicatie naar de scholen en de achterban door middel van een speciale website. Op deze manier trachten de begeleiders de leden van de Roefelraad een eerste kennismaking te bieden door binnen een jaar het gehele beleidsproces te voltooien binnen het kader van een plan vanuit de Roefelraad.

“Projecten dienen wel snel gerealiseerd te worden zodat het tastbaar blijft voor de kinderen, anders verliest het project aan kracht. Er wordt ook altijd getracht om bij de realisatie de koppeling te zoeken

met de deelnemende klassen, al gaat dat bij het ene project beter dan bij het andere” Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen.

De voorwaarden die zijn opgesteld binnen de selectie van de initiatieven, moeten ervoor zorgen dat de doorwerking van de beslissing die de kindergemeenteraad genomen heeft, gewaarborgd wordt. Door in de voorwaarden te stellen dat het initiatief snel realiseerbaar moet zijn en het geen onderdeel van een groter geheel mag zijn, wordt getracht instrumentele doorwerking te realiseren. Deze focus op directe praktische uitwerking, en de opname van directe overname van de adviezen van de kinderen binnen de statuten van de kindergemeenteraad, zorgen ervoor dat er wordt voldaan aan de voorwaarden van instrumentele doorwerking. Vanuit de gemeente wordt de uitvoering en besteding van de 2000 euro scherp in de gaten gehouden en wordt getracht de kinderen bij de daadwerkelijke presentatie/uitvoering te betrekken. Bijvoorbeeld de aanwezigheid van de kinderen bij de opening van een nieuw hok op de kinderboerderij of bij de ingebruikname van nieuwe rollators in het bejaardentehuis. Ook in het contact met de media wordt getracht bij realisatie extra aandacht te verkrijgen. Op deze manier wil de gemeente ervoor zorgen dat de beslissingen en initiatieven van de kindergemeenteraad niet uit het oog verloren worden maar actueel en levend blijven.

“De kinderburgemeester stond centraal in de motie van de gemeenteraad. Hij/zij dient als aanspreekpunt van de kindergemeenteraad te dienen. In het eerste jaar werkte dit heel erg positief. De kinderburgemeester was echt bekend binnen de gemeente en gaf gezicht aan de kindergemeenteraad” Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas.

De positie van de kinderburgemeester is binnen de gemeente Zuidplas van groot belang. Bedoeling is om deze ervaringen en resultaten te structureren om ze ook in de toekomst te kunnen continueren om zo niet afhankelijk te zijn van bijvoorbeeld de capaciteiten van een kinderburgemeester. Ook de volgende edities moet gestreefd worden naar het bereiken van dergelijke hoeveelheden media-aandacht binnen de gemeente en daarbuiten. Op deze manier kan de doorwerking van de besluiten van de kindergemeenteraad ook meer gewaarborgd worden. Het eerste jaar ging de aandacht toch met name uit naar ‘het project’ zelf en de kinderburgemeester, maar een stuk minder naar de besluiten over bepaalde beleidsterreinen en vorderingen binnen deze beleidsterreinen. Elke keer als de kinderburgemeester aanwezig was bij bijvoorbeeld een opening of een fusie gerelateerde bijeenkomst was er veel media-aandacht. Maar over het te realiseren onderwerp van de kindergemeenteraad, de leefbaarheid op schoolpleinen verbeteren door middel van het plaatsen van prullenbakken en bomen, was veel minder te lezen in de lokale media. En ook in de structurele koppelingen met de overige gemeentelijke instituties kan binnen deze doorwerking nog veel winst geboekt worden. In de institutionele basis van de kindergemeenteraad staat vastgelegd dat er dient

te worden gestreefd naar een zo snel en concreet mogelijke realisatie en daarbij een instrumentele doorwerking. Binnen de gemeenteraad zelf wordt hier ook genoeg rekening mee gehouden, maar in de externe communicatie en de communicatie naar de achterban kan hier nog veel in verbeterd worden om hier ook daadwerkelijk op structurele wijze over te kunnen spreken.

6.3 Processen kindergemeenteraden België

	Brasschaat	Lommel	Schoten
Voorzitter vergadering	Schepene Jeugd en kinderburgemeester	Schepene Jeugd	Kinderburgemeester
Contact met achterban	Ideeënbusen op de scholen, communicatie vanuit de kinderen	Volledig in handen van de kinderen, krijgen wel instrumenten vanuit jeugddienst, bijvoorbeeld notulen vergaderingen	Sterk door middel van de lokale media, verder vanuit de kinderen zelf
Aanwezigheid commissies/adviesraden	Enorme focus. Speciale kinderschepene, aantal aparte raden voor onderwerpen	Ja, meestal twee per schooljaar, ligt aan de onderwerpen die worden gekozen	Nee
Contact overige instituties	Zeer sterk, bijvoorbeeld de input binnen de commissies en de gemeenteraad	Niet heel sterk, alleen vanuit de jeugddienst, schepene wel erg enthousiast	Nauwelijks of niet, ligt heel erg aan de aanwezige schepene en/of burgemeester
Externe communicatie	Voornamelijk vanuit de gemeente, bijvoorbeeld de gemeenteberichten	Communicatie via de lokale media, met name bij de uitvoering van speciale projecten	Contact met lokale media heel erg belangrijk, veel ruimte voor publicaties kindergemeenteraad
Beleidssterreinen	Volledig vanuit de kinderen, voorstellen vanuit andere instituties	Volledig vanuit de kinderen, wel bijgestuurd vanuit de jeugddienst. Aantal vaste onderwerpen, bijvoorbeeld sport en milieu	Eén centraal beleidssterrein, gekozen door de jeugddienst, maar wel in overleg met de kinderen
Mate van democratic anchorage	Aan alle voorwaarden voor democratic anchorage wordt voldaan	Aan alle voorwaarden voor democratic anchorage wordt voldaan	Aan alle voorwaarden voor democratic anchorage wordt voldaan

Mate van participatie	Niveau van meebeslissen	Niveau van advies	Niveau van consulteren
Mate van doorwerking	Instrumentele doorwerking/agenderende doorwerking	Agenderende/conceptuele doorwerking	Instrumentele doorwerking

Tabel 12: Analyse proces kindergemeenteraden België

6.3.1 Mate van democratic anchorage kindergemeenteraden België

Alle drie de onderzochte kindergemeenteraden in België voldoen door middel van hun kenmerken betreffende de gestelde randvoorwaarden, aan de kenmerken van democratic anchorage. In de gemeente Brasschaat is de kindergemeenteraad op een unieke manier geïnitieerd. De oprichting van de kindergemeenteraad in gemeente heeft volledig vanuit de 'reguliere' kindergemeenteraad plaatsgevonden. Daarnaast is tijdens het proces van oprichting altijd zeer actief overleg geweest met de betrokken kinderen, zij hebben daadwerkelijk invloed gehad binnen het daadwerkelijke oprichtingsproces. Er is binnen dat proces dan ook al meteen consensus met de kinderen bereikt over de op te stellen statuten. Binnen deze statuten is ook duidelijk rekening gehouden met de overige drie aspecten van democratic anchorage. Door het frequente contact met de scholen en de kinderen, hebben de kinderen binnen de gemeente allemaal evenveel kans hebben om in de kindergemeenteraad te komen, en is de communicatie richting de andere kinderen binnen de gemeente ook vastgelegd.

“Ik vind de kindergemeenteraad een enorm positief instrument binnen de gemeente Lommel. Je ziet echt dat de kinderen een mening hebben en zij verdienen het ook dat die mening gehoord wordt. En ze kunnen over bepaalde onderwerpen gewoon goed advies geven. Alleen merk je wel dat ze vastigheid nodig hebben, ook binnen de vergaderingen” Kris Verduyck, Schepene gemeente Lommel.

In de afgelopen jaren hebben er binnen de institutionele basis van de kindergemeenteraad in Lommel geen grote veranderingen plaatsgevonden. Naast enkele kleine praktische aanpassingen zijn de statuten al een aantal jaren nagenoeg ongewijzigd gebleven. Het enige punt waar eventueel problemen zouden kunnen ontstaan rondom het aspect democratic anchorage, is de opzet van de plenaire vergaderingen. Deze is erg strikt en laat weinig ruimte over voor inbreng van de kinderen. De kinderen reageerden hier niet altijd even positief op in de praktijk, en ook uit de enquête blijkt dat de kinderen dit als grootste aandachtspunt zien voor de kindergemeenteraad van Lommel. De representatie van de kinderen binnen de vergaderingen, en dus binnen de besluitvorming van de kindergemeenteraad. De andere aspecten betreffende democratic anchorage zijn, door het directe contact tussen de basisscholen en de jeugddienst van Lommel.

Ook binnen de gemeente Schoten wordt aan alle voorwaarden omtrent het aspect democratic anchorage voldaan. Naast de aanwezigheid van statuten, onderhoudt ook hier de jeugddienst actief contact met de verschillende basisscholen uit de gehele gemeente. Op deze manier wordt getracht vanuit de jeugddienst toezicht te houden op de gelijke kansen wat betreft toetreding voor de kinderen binnen de gemeente Schoten. Daarnaast zit de jeugddienst erg kort op de selectie die plaatsvindt op de scholen, waardoor ook de samenstelling scherp in de gaten kan worden gehouden. Daarnaast tracht zij door middel van actieve communicatie richting de lokale media en de scholen de representatie breder te trekken dan alleen de kinderen die deel uitmaken van de kindergemeenteraad, waardoor er sprake is van directe communicatie is tussen de kinderen uit de kindergemeenteraad en de rest van de klas.

6.3.2 Niveau van participatie kindergemeenteraden België

“De kindergemeenteraad heeft binnen het dagelijks bestuur van de gemeente Brasschaat wel een speciale positie. Zij staat gelijk met de andere adviesraden die zich binnen de gemeente bevinden. Zij kan dus advies geven aan de ‘reguliere’ gemeenteraad van Brasschaat en zij zijn dan verplicht om serieus met dat advies om te gaan” Jeroen Swyngedouw, jeugddienst gemeente Brasschaat.

De mate van participatie van de kindergemeenteraad binnen de gemeente Brasschaat is erg hoog. Kinderen krijgen in de keuze van de onderwerpen en de uitwerking van deze onderwerpen nagenoeg de vrije hand. De jeugddienst begeleidt de kindergemeenteraad wel en helpt ook mee in de uitwerking en uitvoering van de onderwerpen, maar in basis ligt de volledige vrijheid bij de raadsleden van de kindergemeenteraad. Ook bij de selectie van de kinderschepene en het centrale onderwerp, zorgen de betrokkenen van de jeugddienst alleen maar voor begeleiding en de richtlijnen. De kinderen hebben uiteindelijk de doorslaggevende stem. De beleidsterreinen waarop de kindergemeenteraad actief is en de wijze van invulling, op beide terreinen hebben de leden van de kindergemeenteraad de doorslaggevende stem. En ook bij de behandeling van de MijnGedacht briefjes, de begeleiders vanuit de jeugddienst faciliteren alleen de behandeling, verder hebben ook hier de raadsleden de vrijheid om zelf de beslissingen te maken. De kindergemeenteraad is dus in veel gevallen leidend in het contact met andere instituties betreffende de besluitvorming. De MijnGedacht briefjes zorgen er ook mede voor dat de onderwerpen zeer gefocust zijn op belevingswereld van de kinderen.

“Wij merken dat de betrokkenheid van de gemeenteraad van Lommel niet heel erg groot is. De kindergemeenteraad wordt niet heel snel om advies gevraagd. Maar we hebben wel veel aan de schepene voor Jeugd. Die is heel enthousiast over het project en probeert de plannen en besluiten van de kinderen echt onder de aandacht te brengen” Goele Kerkhof, jeugddienst gemeente Lommel.

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds is geschetst, is in de institutionele basis van de kindergemeenteraad de koppeling met het dagelijks bestuur van de gemeente Lommel niet of nauwelijks aanwezig. Dit wordt aangegeven door de jeugddienst als de hoofdreden waarom de gemeenteraad van Lommel op dit moment niet erg betrokken is bij de besluitvorming binnen de kindergemeenteraad. Wanneer er contact wordt gezocht over de beleidsterreinen die de kinderen zelf hebben aangedragen, volgen er niet altijd louter positieve reacties. Er volgt wel altijd een onderbouwde terugkoppeling naar de kindergemeenteraad. De kindergemeenteraadsleden hebben op het eerste gezicht dan in de praktijk heel weinig invloed op de besluitvorming van de gemeenteraad van Lommel, zelfs geen adviserende functie. Maar naast de structurele terugkoppeling zorgt ook een ander aspect er nog voor dat er wel sprake is van het participatieniveau van advies. Door de jeugddienst wordt als belangrijkste variabele voor het contact met de lokale politiek het individuele enthousiasme genoemd. Op dit moment wordt het contact met de schepene van Jeugd als erg goed en hecht omschreven. Hij is de bij de raadsvergaderingen de voorzitter van de kindergemeenteraad en is echt betrokken bij de kindergemeenteraad. Hij probeert de kindergemeenteraad en de besluitvorming binnen de kindergemeenteraad ook echt onder de aandacht te brengen binnen de gemeente. En geeft de kinderen binnen deze vergaderingen en de rest van het besluitvormingsproces meer ruimte dan binnen de statuten is opgenomen. Maar het probleem is dat ook deze verbinding met de lokale politiek niet kan worden omschreven als een structurele verbinding. Want wanneer er een schepene verschijnt die minder gevoel heeft met het instituut kindergemeenteraad, kan deze verbinding zomaar verdwijnen. En dan is het niveau van participeren niet hoger dan het niveau van informeren.

“De keuze van het centrale onderwerp ligt bij ons, de jeugddienst. De eerste les bespreken we het wel met de kinderen en inventariseren we hoe het onderwerp ligt binnen de raad. Maar in principe ligt de keuze bij ons. Wel hebben de raadsleden aan het einde van het jaar altijd de optie om onderwerpen voor het volgende jaar in te dienen” Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten.

Binnen de institutionele basis van de kindergemeenteraad van Schoten ligt de mate van participatie van de leden van de kindergemeenteraad al helemaal vastgesteld. Er is sprake van één centraal onderwerp, naast de vragen die elke vergadering gesteld kunnen worden. Dit centrale onderwerp wordt voorafgaand aan de eerste vergadering vastgesteld door de medewerkers van de jeugddienst. De leden van de kindergemeenteraad hebben op geen enkele manier direct invloed op de keuze van dit onderwerp en de wijze waarop de realisatie van dit onderwerp plaatsvindt. Er zijn echter twee manieren van indirecte invloed waardoor de raadsleden toch invloed kunnen hebben. Zo kunnen de raadsleden van de kindergemeenteraad aangeven wat zij als centraal onderwerp in het volgende jaar van de kindergemeenteraad zouden willen zien. Daarnaast wordt het centrale onderwerp en het plan

om het onderwerp heen, gepresenteerd en besproken in de eerste vergadering. Ook daar hebben zij de mogelijkheid om hun licht te laten schijnen over de keuzes die gemaakt zijn. Maar er is geen directe invloed en de jeugddienst is niet verplicht om de opmerkingen van de raadsleden mee te nemen. Er is geen directe invloed van andere instituties, de ambtenaren van de jeugddienst hebben erg veel invloed op de uiteindelijke keuze van de onderwerpen en de onderwerpen zijn door de jaren heen redelijk van hetzelfde niveau geweest.

6.3.3 Niveau van doorwerking kindergemeenteraden België

“Maar de kindergemeenteraad van Brasschaat kan ook zelf om advies gevraagd worden door bijvoorbeeld de schepene en de gemeenteraadsleden. Dit gebeurt over onderwerpen die spelen binnen de gemeenteraad en die dan toevallig ook binnen de belevingswereld van de kinderen liggen. Al komt het de laatste tijd wel minder vaak voor” Evelyne VandeVyvere, jeugddienst gemeente Brasschaat.

De uiteindelijke resultaten en bijbehorende doorwerking van de kindergemeenteraad van Brasschaat zijn op twee verschillende manieren te identificeren. Allereerst is er binnen de jeugddienst op het gebied van de ‘reguliere’ beleidsterreinen en onderwerpen altijd de focus op realisatie. Door te streven naar het opzetten van eendaagse activiteiten wordt getracht elk jaar wat te kunnen realiseren en presenteren, zowel naar buiten toe als naar de kindergemeenteraadsleden zelf. Daarnaast wordt de kindergemeenteraad ook wel eens om advies gevraagd door de ‘reguliere’ gemeenteraad. Op die momenten is er sprake van agenderende doorwerking. De adviezen van de kindergemeenteraad worden niet direct overgenomen maar zorgen er wel voor dat de ‘reguliere’ gemeenteraad andere inzichten binnen het onderwerp heeft gekregen. Een voorbeeld van een onderwerp is hierbij de serie aan activiteiten in Brasschaat in de zomervakantie. De kindergemeenteraad is op dit gebied om advies gevraagd, aangezien de gemeente niet precies wist wat de kinderen aansprak binnen het aanbod. De gemeente heeft deze adviezen niet direct overgenomen en aangepast, maar wel degelijk meegenomen in de planning voor de activiteiten in de volgende zomer. Op deze wijze heeft de besluitvorming van de kindergemeenteraad van Brasschaat niet alleen in sommige gevallen een instrumentele doorwerking maar is er ook sprake van een agenderende doorwerking.

“Er zijn een aantal onderwerpen waar de kinderen het de afgelopen jaren over hebben gehad. Schone straten/het milieu is altijd een onderwerp dat terugkomt. Ook het onderwerp Sport is een onderwerp dat leeft bij de kinderen. Daarnaast ook het onderwerp Verkeer maar dat blijft lastig om concreet te maken voor de kinderen, gezien alle betrokken partijen” Bram Bernaerds, jeugddienst gemeente Lommel.

De onderwerpkeuze binnen de Lommelse kindergemeenteraad is in eerste instantie volledig in handen van de kindergemeenteraadsleden. Al tijdens de eerste vergadering vindt er een brainstorm plaats over de onderwerpen die behandeld worden binnen de werkgroepen en welke onderwerpen er in dat jaar centraal zullen staan binnen de kindergemeenteraad. Alleen zijn er vanuit de begeleiding van de jeugddienst wel een aantal richtlijnen gesteld waaraan de onderwerpkeuze in een jaar kindergemeenteraad moet voldoen. Er wordt de focus gelegd op kleine projecten die binnen een jaar realiseerbaar zijn. Daarnaast wordt erg de nadruk gelegd op de praktische toepassing van de onderwerpen. Aan de hand van deze twee richtlijnen proberen de betrokkenen van de jeugddienst in overleg met de kinderen de onderwerpen dusdanig vorm te geven, dat zij praktisch gericht zijn en dat de projecten kleinschalig zijn en binnen een jaar te realiseren zijn. De participatievorm is daarom te definiëren als het niveau van advies. Een voorbeeld is bijvoorbeeld de jaarlijkse schoonmaakactie die wordt gehouden. In de werkgroep milieu werd aangekaart dat er best veel vuil op de straten lag en dat de kindergemeenteraad daarom in actie moest komen. Toen is er in een raadsvergadering met elkaar een schoonmaakactie bedacht: Lommel Proper. Tijdens deze middag gaan de kinderen met prikkers en borden de straat op om aandacht te vragen voor het milieu in de gemeente. Met deze focus op het praktische en de realiseerbaarheid is ook meteen de mate van doorwerking gewaarborgd. Het streven naar instrumentele doorwerking zit al opgenomen in de benadering van de jeugddienst ten opzichte van de kindergemeenteraad.

“Het grootste aandachtspunt is toch het contact met de scholen. De terugkoppeling naar de scholen is nog te vrijblijvend en de betrokkenheid van de scholen is ook niet altijd optimaal. Dit zijn wel twee aspecten die vanaf volgend jaar meer aandacht verdienen om hopelijk zo toch de betrokkenheid bij de kindergemeenteraad ook via de scholen te kunnen vergroten” Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten.

De institutionele basis van de kindergemeenteraad van Schoten zorgt er wel voor dat de doorwerking van het centrale onderwerp vooraf gegarandeerd is. Doordat de realisatie een belangrijke plek binnen deze institutionele basis inneemt en bijvoorbeeld ook de externe communicatie hierop gebouwd is, is de directe (instrumentele) doorwerking binnen het proces hierdoor wel gegarandeerd. Maar binnen de institutionele basis dient voor twee aspecten in de toekomst meer ruimte te zijn. Allereerst ontbreekt er nog een structurele terugkoppeling naar de scholen, bijvoorbeeld in de vorm van lesbrieven, waardoor niet met zekerheid gezegd kan worden dat alle kinderen binnen de gemeente bereikt worden. Daarnaast wordt vanuit de jeugddienst aangegeven dat de betrokkenheid van de scholen ook nog niet optimaal is. Een sterkere betrokkenheid van scholen heeft direct een positieve uitwerking op de terugkoppeling naar de rest van de leerlingen van de school.

6.4 Conclusie

Uit het vorige hoofdstuk is gebleken dat er binnen de hoofdlijnen van de institutionele kenmerken veel overeenkomsten bestaan tussen vijf van de zes kindergemeenteraden. Doordat deze kindergemeenteraden zijn opgericht vanuit dezelfde basisgedachte, een serieus instituut voor kinderen in de leeftijd 10-12 jaar oprichten binnen de gemeente, waren er binnen de institutionele kenmerken alleen verschillen in de accenten te zien die de verschillende gemeenten hadden aangebracht. Ook de inbedding van de mate van legitimiteit was hierdoor binnen deze kindergemeenteraden op vrijwel dezelfde manier opgezet. Alleen de kindergemeenteraad binnen de gemeente Teylingen week duidelijk af qua institutionele kenmerken. Maar wanneer het schooljaar start en de kindergemeenteraad actief wordt, komen de verschillende processen binnen de kindergemeenteraad op gang. En kan er dus gekeken worden hoe het begrip legitimiteit ook in de praktijk daadwerkelijk gewaarborgd blijft. Daarnaast kan ook een eerste blik worden geworpen hoe de mate van effectiviteit tracht gegarandeerd te worden binnen deze zes kindergemeenteraden. De processen worden niet allen beïnvloed door de institutionele kenmerken, maar hierbij spelen ook de verschillende theoretische aspecten die eerder zijn onderscheden ook een belangrijke rol. De daadwerkelijke rol van deze aspecten is per kindergemeenteraad geanalyseerd aan de hand van de vraag: *Op welke wijze zijn de verschillende theoretische aspecten van invloed op de processen binnen de zes kindergemeenteraden?*

Mate van democratic anchorage

Binnen de kindergemeenteraden van de gemeenten Almere en Zuidplas wordt aan alle voorwaarden van democratic anchorage voldaan, in tegenstelling tot de kindergemeenteraad in de gemeente Teylingen. Van een evenredige vertegenwoordiging van alle wijken tot aan de verplichte statuten van de kindergemeenteraad, zowel in Almere als in Zuidplas is er sprake van volledige legitimiteit op het gebied van democratic anchorage. De stabiele contacten met de overige gemeentelijke instituties en de scholen zorgen ervoor dat deze legitimiteit gewaarborgd kan worden. Alleen kan de schaalvergroting binnen de gemeente Almere een bedreiging vormen voor de legitimiteit, aangezien het dan steeds complexer wordt om een evenredige vertegenwoordiging te waarborgen. Maar er is een groot verschil met de gemeente Teylingen, waar de legitimiteit op het gebied van representatie van de kinderen uit de gehele gemeente en de democratische voorwaarden rondom de samenstelling van een kindergemeenteraad niet wordt verkregen. Het gebrek aan structurele leden van de kindergemeenteraad verklaart dit verschil. De gemeente Teylingen werkt met steeds wisselende samenstellingen, waardoor de legitimiteit niet gewaarborgd kan worden.

Binnen de cases in België voldoen alle drie de kindergemeenteraden aan de voorwaarden voor democratic anchorage. In alle drie de gevallen is er sprake van volledige legitimiteit. In vergelijking met de cases in Nederland, zorgt met name de sterke controle en betrokkenheid vanuit de jeugddiensten ervoor dat de legitimiteit behouden blijft. Binnen de gemeente Brasschaat wordt dit versterkt door de breed gedragen statuten, waarbinnen ook de kinderen een duidelijke stem hebben gehad. De jeugddienst van de gemeente Schoten onderhoudt met name erg intensief contact met de scholen, waardoor de terugkoppeling naar de scholen een sterk mechanisme is. Binnen de kindergemeenteraad van Lommel schuilt alleen het gevaar in de te strakke opzet van de vergaderingen, waardoor er weinig ruimte voor initiatief vanuit de kinderen is. Uit de enquête die heeft plaatsgevonden onder de kindergemeenteraadsleden van Lommel bleek hier ook het grootste knelpunt te liggen.

Niveau van participatie

Zowel binnen de kindergemeenteraad van Almere als die van Zuidplas is er op het gebied van mate van participatie sprake van het niveau van advies. In beide gemeenten heeft de kindergemeenteraad wel degelijk de mogelijkheid tot inspraak, zowel binnen de keuze van de onderwerpen als binnen de daadwerkelijke uitvoering van deze ideeën. De kindergemeenteraad krijgt in beide gemeenten ook alle toegang tot gemeentelijke informatie en hulp vanuit de gemeentelijke instanties. Maar bij de daadwerkelijke agendavorming en uitwerking ligt het laatste woord toch bij andere instanties. De ideeën van de kindergemeenteraden worden weldegelijk serieus genomen maar de overige instituties zijn vanuit de statuten niet verplicht deze ideeën over te nemen, bijvoorbeeld vanwege praktische redenen. Deze indicatoren zorgen ervoor dat er in beide gemeenten sprake is van het niveau van advies. Binnen de gemeente Teylingen is er veel minder sprake van participatie binnen het gehele project. De kinderen krijgen wel volledige vrijheid in de daadwerkelijke invulling van de onderwerpen (toewijzing van subsidie). Maar zij hebben totaal geen invloed op de eerste selectie van de onderwerpen, er is geen sprake van participatie. Er is bij de keuze van de onderwerpen binnen de kindergemeenteraad van Teylingen geen sprake van legitimiteit.

Binnen de gemeente Brasschaat zorgt de invulling van het aspect participatie voor een enorme beïnvloeding van alle processen die plaatsvinden binnen de kindergemeenteraad. De kinderen binnen de kindergemeenteraad hebben veruit de meest directe invloed op de besluitvormingsprocessen in vergelijking met de kinderen uit de andere kindergemeenteraden. De kinderen hebben nagenoeg volledige vrijheid in het bedenken van de onderwerpen en de manier waarop deze onderwerpen uiteindelijk uitgevoerd kunnen worden. De besluitvormingsprocessen worden hierdoor ook volledig door de kinderen ingekleurd. Van alle zes de kindergemeenteraden is

de legitimiteit binnen de kindergemeenteraad van Brasschaat op het gebied van mate van participatie verreweg het grootste. Het individuele enthousiasme van enkele gemeentelijke actoren binnen de kindergemeenteraad van Lommel zorgt ervoor dat de kindergemeenteraadsleden op een dusdanige manier bij de besluitvorming worden betrokken, dat er sprake is van het niveau van advies. Maar deze persoonlijke afhankelijkheid zorgt er wel voor dat er geen stabiele basis wat betreft de mate van participatie en de legitimiteit binnen dit aspect aanwezig is. Dit is te verklaren door het geringe contact tussen de kindergemeenteraad en de overige gemeentelijke instituties. De ambtenaren van de jeugddienst van de gemeente Schoten selecteren zelf de onderwerpen die binnen de Schotense kindergemeenteraad behandeld worden, de kindergemeenteraadsleden hebben hier zelf niet of nauwelijks invloed op. De kindergemeenteraadsleden hebben uiteindelijk ook een geringe invloed op de uiteindelijke invulling van de onderwerpen. Door deze geringe participatiemogelijkheden is er op het gebied van participatie geen sprake van legitimiteit binnen de kindergemeenteraad van Schoten.

Niveau van doorwerking

De mate van doorwerking is binnen de kindergemeenteraad van Almere een erg aanwezige factor. Vanuit de gemeentelijke instituties wordt er erg gehamerd op een snelle realisatie van projecten, waardoor de kinderen ook daadwerkelijk het gevoel krijgen invloed te hebben. Deze enorme focus op realisatie en instrumentele doorwerking zorgt ervoor dat de raadsleden weinig concrete invloed hebben op de daadwerkelijke uitvoering van de projecten. Kinderen mogen in eerste instantie wel meebeslissen, maar door de sterke focus op realisatie blijft het in de praktijk voor hen allemaal erg abstract, omdat het vaak buiten hun eigen gezichtsveld wordt uitgevoerd. Hierdoor kan de effectiviteit op de lange termijn in het gedrang komen. Binnen de gemeente Teylingen zorgt de afwijkende institutionele basis er juist voor dat er sprake is van een enorme effectiviteit binnen de doorwerking van de processen. De institutionele basis zorgt ervoor dat er binnen de kindergemeenteraad al gefocust dient te worden op snelle realisatie van de projecten. Net als in de kindergemeenteraad van Almere zorgt ook in de kindergemeenteraad van Zuidplas de focus op de realisatie en instrumentele doorwerking voor kortere, snellere processen met onderwerpen die minder uitgewerkt en behandeld worden door de kinderen. De gemeente krijgt sneller het initiatief, waardoor de koppeling met de kinderen verloren gaat.

De processen binnen de kindergemeenteraad van de gemeente Lommel worden in het bijzonder beïnvloed door een combinatie van de mate van doorwerking en het directe contact met de overige gemeentelijke instituties. Binnen de kindergemeenteraad bepalen de kinderen in samenwerking met de ambtenaren van de jeugddienst de onderwerpen en de invulling van deze onderwerpen. Maar de

geringe contacten met de overige gemeentelijke instituties zorgen ervoor dat er geen sterke mate van doorwerking gerealiseerd kan worden. En het gebrek aan doorwerking zorgt ervoor dat de verschillende besluitvormingsprocessen binnen de kindergemeenteraad meer richting de belevingswereld van de kinderen gevormd worden en minder trachten het contact met de rest van de gemeente te zoeken. Hierdoor komt ook de effectiviteit in het gedrag. Binnen de kindergemeenteraden van zowel Schoten als Brasschaat is er sprake van instrumentele doorwerking. Binnen de gemeente Schoten zorgen de vrijheid van de kinderen binnen de invulling van de onderwerpen en de 'veilige keuzes' van de ambtenaren op het gebied van de onderwerpen, ervoor dat de kinderen sterk betrokken zijn en worden bij de uitvoering van de onderwerpen, wat de effectiviteit sterk ten goede komt.

7. Analyse concrete besluitvormingsprocessen kindergemeenteraden Almere, Lommel en Schoten

7.1 Inleiding

De institutionele kenmerken van de zes kindergemeenteraden zijn reeds uiteengezet. Er is gebleken dat aan de hand van deze kenmerken de richting die de kindergemeenteraad in een schooljaar uitgaat wordt bepaald. De richting beïnvloedt bijvoorbeeld de vorm van de processen die zich ontwikkelen binnen de kindergemeenteraden. In het vorige hoofdstuk is daarnaast gekeken wat de invloed van verschillende theoretische aspecten op de vorm van deze processen is. Deze twee aspecten beïnvloeden uiteindelijk de koers die de kindergemeenteraad gaat varen binnen de besluitvormingsprocessen die aangegaan worden. In dit hoofdstuk zullen drie van deze besluitvormingsprocessen geanalyseerd worden. Binnen de zes kindergemeenteraden is een duidelijke overeenkomst te zien in de onderwerpen die worden behandeld in de verschillende besluitvormingsprocessen. Alle onderwerpen zijn, ondanks andere ambities van een enkele kindergemeenteraad, bijna alleen maar onderwerpen die zich afspelen binnen de directe belevingswereld van de kindergemeenteraadsleden. Onderwerpen als speeltuinen, schone straten, het milieu en sport blijven onderwerpen die vaak terugkeren. De institutionele basis en de invloed van de theoretische aspecten bepalen uiteindelijk de breedte en de diepte van de besluitvormingsprocessen. De drie processen zijn bewust geselecteerd omdat zij gedrieën een nagenoeg volledig overzicht geven van de verschillende besluitvormingsprocessen die zich binnen de zes kindergemeenteraden en wellicht een blauwdruk kunnen vormen voor toekomstige besluitvormingsprocessen binnen de kindergemeenteraad van Schiedam. De processen zijn geanalyseerd aan de hand van het initiatief en verloop van het proces, de mate van participatie en doorwerking. De analyse heeft plaatsgevonden aan de hand van de centrale vraag: *Op welke manier zijn drie concrete besluitvormingsprocessen rondom een specifieke casus binnen de kindergemeenteraden in Almere, Lommel en Schoten verlopen en welke mate van doorwerking is er rondom deze besluitvormingsprocessen opgetreden?* Aan de hand van deze centrale vraag is een aantal deelvragen opgesteld:

- *Welke casus heeft de afgelopen periode veel aandacht gehad binnen de besluitvorming van de kindergemeenteraad?*
- *Waaruit is de belangstelling van de kindergemeenteraad voor deze casus ontstaan?*

- Welke besluiten heeft de kindergemeenteraad gedurende het proces binnen deze casus genomen?
- Welke concrete uitkomsten heeft de kindergemeenteraad aan het eind van het proces gepresenteerd?
- Op welke manier hebben de verschillende betrokken instituties binnen de gemeente gereageerd op deze uitkomsten?
- Wat is er uiteindelijk binnen de gemeente gedaan met de verschillende conclusies/aanbevelingen van de kindergemeenteraad binnen de casus?
- Welke knelpunten omschrijven de verschillende betrokken actoren betreffende het besluitvormingsproces binnen deze casus?

7.2 Overzicht besluitvormingsprocessen

	Almere	Lommel	Schoten
Besluitvormingsprocesses	Keuring speelplekken in heel Almere	Actie voor een schonere leefomgeving: Lommel Proper	Aanleg speelbossen in de gemeente
Initiatief uitvoering	Kinderen Roefelraad, uitwerking in handen van begeleiders Roefelraad	Kinderen uit de kindergemeenteraad in samenwerking met de jeugddienst Lommel	Jeugddienst Schoten kwam met idee van speelbossen, kindergemeenteraadsleden hebben uiteindelijk initiatief genomen in uitvoering
Niveau participatie	Niveau van advies	Niveau van consulteren	Niveau van informeren/Niveau van meebeslissen
Niveau doorwerking	Conceptuele doorwerking, gemeente gaat beter naar de speeltuinen kijken	Instrumentele doorwerking, kinderen zitten erg dicht op de materie, zijn direct betrokken	Instrumentele doorwerking, adviezen kindergemeenteraad meteen doorgevoerd

Tabel 13: Participatie en doorwerking besluitvormingsprocessen Almere, Lommel en Schoten

7.3 Besluitvormingsproces Almere

Een concrete casus die binnen de gemeente Almere en de Roefelraad de afgelopen jaren veel aandacht heeft gehad (naast de jaarlijkse uitreiking van de Roefeltroef) is de keuring van speelplekken in heel Almere in januari/februari 2010. Vanaf het tienjarig jubileum in 2005 is de

Roefelraad al druk bezig met het benadrukken van speelplekken in de gemeente Almere. Deze keuring is de eerste grote actie waarbij de aandacht niet volledig gaat naar één enkele speeltuin maar de focus op de gehele gemeente ligt.

7.3.1 Casus

De Roefelraad is al een lange periode bezig met de problematiek rondom speeltuinen in de gemeente. In tegenstelling tot de andere gemeenten binnen de analyse, is de gemeente Almere een gemeente die sinds de oprichting van de Roefelraad in 1995 te maken heeft gehad met een enorme stedelijke groei. Veel van de leden van de laatste Roefelraden wonen in nieuwe wijken die pas de laatste 10 jaar zijn gerealiseerd. Deze wijken worden vaak gekenmerkt door de vele jonge gezinnen die in deze wijken wonen. Speelvoorzieningen zijn daarom vaak belangrijke onderdelen van de wijk en de kinderen van de Roefelraad hebben hier vaak direct contact mee. Maar ook zijn er in de loop der jaren steeds meer vragen van buitenaf voor de Roefelraad gekomen omtrent speeltuinen. De Roefelraad heeft in de afgelopen jaren al diverse malen aandacht besteed aan specifieke speeltuinen. Bijvoorbeeld speeltuinen die onveilig waren, niet goed werden onderhouden of waren gewoonweg niet leuk genoeg voor de kinderen. Daarnaast is er tijdens het 10-jarig jubileum van de Roefelraad een grootschalige actie geweest voor de realisatie van een speeltuin voor mindervaliden in de gemeente Almere. Uiteindelijk hebben de inspanningen van de Roefelraad gezorgd voor het indienen van een burgerinitiatief, waar uiteindelijk genoeg politieke steun voor is gevonden. In 2007 heeft dit gezorgd voor het slaan van de eerste paal van de nieuwe speeltuin in de gemeente Almere (Gemeente Almere, 2005). Maar voor de Roefelraad was er binnen deze casus, buiten het aan de kaak stellen van de problematiek in het begin van het proces, geen centrale rol weggelegd en hadden de kinderen zelf geen actieve rol bij de uiteindelijke uitvoering van het project. Maar dit project heeft wel het startsein gevormd voor de betrokkenheid van de Roefelraad bij de problematiek rondom de speelplekken.

Na de aandacht een aantal jaar te hebben gefocust op specifieke gevallen, is in de Roefelraad van het jaar 2009-2010 het idee ontstaan om alle speeltuinen in de gemeente Almere onder de loep te nemen en een uitgebreide test uit te voeren met als doel de speeltuinen in geheel Almere te testen en in kaart te brengen. De kinderen zijn aan het begin van het schooljaar met het idee gekomen, waarna de begeleiders van de Roefelraad het basisidee van de kinderen verder hebben uitgewerkt. Uiteindelijk is er gekozen voor een twee stappen plan in combinatie met de verschillende kleine Roefelraden. Elke kleine Roefelraad heeft de mogelijkheid gekregen om een speeltuin voor een test te selecteren. In februari 2010 zijn uiteindelijk acht kinderen uit de Roefelraad deze vijf speeltuinen langsgegaan om deze speeltuinen te testen aan de hand van drie centrale criteria: veilig, schoon en leuk. Uiteindelijk hebben de leden van de Roefelraad ook elke speeltuin een beoordeling gegeven (De Flierefluiter, 2010).

7.3.2 Initiatief en verloop proces

De Roefelraadsleden hebben uiteindelijk vijf speeltuinen beoordeeld op de drie criteria. Het initiatief voor het onderzoeken van deze speeltuinen is gekomen vanuit de gemeente Almere. Binnen de gemeente ontstond de vraag of de speeltoestellen in de nieuwere wijken van Almere, waar de laatste jaren veel nieuwe bewoners met kinderen waren komen wonen, nog wel voldeden aan het bewonersprofiel van de wijk. Met deze opdracht zijn zij uiteindelijk naar de Roefelraad gestapt. De selectie van de speeltuinen heeft ook binnen de Roefelraad plaatsgevonden, maar de criteria waarop deze speeltuinen zijn beoordeeld zijn uiteindelijk gevormd door de kinderen van de Roefelraad. De beoordelingen hebben uiteindelijk geresulteerd in een advies van de Roefelraad. De kinderen hebben een duidelijke beoordeling doorgegeven aan de begeleiders van de Roefelraad. Zij hebben de adviezen van de kinderen verzameld en geordend, waarna de kinderen de adviezen hebben doorgestuurd aan de diverse betrokkenen. Zo zijn de eigenaren van de speeltuinen op de hoogte gesteld van de uitkomsten. In sommige gevallen was dit de gemeente, maar ook waren enkele basisscholen verantwoordelijk voor de speeltuinen. Deze actoren hebben allemaal een beoordeling gekregen en er is gevraagd om een reactie te geven op de ervaringen van de leden van de Roefelraad. Deze reacties zijn uiteindelijk besproken in de laatste Roefelraad van het schooljaar 2009-2010. Vanuit de lokale politiek zijn geen directe reacties gekomen. Anders dan bij de actie rondom het 10-jarig jubileum van de Roefelraad heeft de politiek dit keer niet direct gereageerd op de bevindingen.

7.3.3 Niveau participatie en doorwerking

Vanuit de begeleiding van de Roefelraad is enthousiast gereageerd op de resultaten en ervaringen rondom het project. Hans Kemner, begeleider van de Roefelraad namens de Schoor: *"De kinderen nemen dit project echt heel serieus, niet alleen op dit moment maar ook in de voorbereiding. Op andere dagen dat de Roefelraad bij elkaar komt dan kletsen en spelen de kinderen veel meer dan vandaag. Ze vinden dit volgens mij echt heel erg belangrijk."* Ook de kinderen reageren in de lokale media louter positief op het project. (Gemeente Almere, 2010). De opzet van de casus liet ook de ruimte voor de kinderen om actief te kunnen participeren. Hoewel de gemeentelijke instituties zelf de agenda binnen de casus hebben opgesteld door te beslissen dat er een monitor van de speeltuinen diende plaats te vinden en door zelf voor deze monitor de speeltuinen te selecteren. Maar de kinderen hebben binnen de agenda wel de mogelijkheid gehad om de criteria voor de monitor zelf op te stellen, in overleg met betrokken ambtenaren van de gemeente. De leden van de Roefelraad hebben dus zeker de mogelijkheid tot participatie gehad, maar de gemeente was hierbij niet verplicht de adviezen over te nemen. Vandaar dat er kan worden gesproken van het niveau van advies.

Maar er is toch één kanttekening bij het gehele project te plaatsen, de geringe reactie van de lokale politiek. Door deze geringe reactie is de mate van doorwerking niet gegarandeerd. Er is in principe sprake van conceptuele doorwerking. De adviezen van de kindergemeenteraad zouden direct worden overgenomen. Dat betekende niet dat de speeltuinen meteen zouden worden aangepast naar inzicht van de leden van de Roefelraad, maar dat bij de eerst volgende herziening van het speeltuinenplan de adviezen van de kinderen leidend zouden zijn. Maar door de geringe reactie van de lokale politiek is het lang niet zeker of deze belofte daadwerkelijk wordt meegenomen.

7.4 Besluitvormingsproces Lommel

In een enquête die heeft plaatsgevonden onder de leden van de kindergemeenteraad van Lommel is ook gevraagd naar de onderwerpen die zij het meest belangrijk vonden voor de kinderen in de gemeente Lommel. Twee onderwerpen werden het meest genoemd. Als eerste de realisatie van een speciaal kind-georiënteerd bos aan de rand van de gemeente. De kinderen zien de realisatie van dit bos als een concreet doel van de kindergemeenteraad het komende jaar. De plannen zijn inmiddels uitgedacht, voorgelegd en aangepast door de kindergemeenteraadsleden, voor volgend jaar staat de realisatie hoog op de agenda van de Lommelse kindergemeenteraad. Het andere onderwerp dat door de kindergemeenteraadsleden het meest is genoemd is de actie Lommel Proper. De kinderen geven aan dat zij deze jaarlijks terugkerende actie zeer belangrijk vinden en dat ook veel andere mensen in Lommel de actie kennen en er ook om vragen: *“Ik vind de acties rond Lommel Proper erg belangrijk omdat ik het milieu in Lommel ook erg belangrijk vind. Ook de kinderen in mijn klas vragen vaak wanneer deze actie weer is”*, aldus Lynn Schoone, kindergemeenteraadslid van de gemeente Lommel. Ook de kinderburgemeester van Lommel geeft het belang aan van de actie: *“Ik vind het op gang trekken van de schoonmaakactie (Lommel Proper) een van de belangrijkste dingen die we dit jaar hebben gedaan met de kindergemeenteraad”*.

7.4.1 Casus

De actie Lommel Proper is een jaarlijkse actie die breed gedragen wordt binnen alle geledingen van de gemeente Lommel. Verschillende gemeentelijke instanties gaan tijdens deze actie met elkaar de straten van de gemeente Lommel op om de straten schoon te maken, met als doel de inwoners bewust te maken van de verantwoordelijkheid die zij hebben voor het milieu van de gemeente Lommel. Ook het college en de gemeenteraad van Lommel, de medewerkers van de gemeente, politie en brandweer spelen een centrale rol binnen de uitvoering van de actie. Zij geven elk jaar gezamenlijk het startschot voor de week Lommel Proper door middel van een hele middag het zwerfvuil binnen de gemeente aan te pakken. *“Lommel Proper is een van de jaarlijks terugkerende evenementen binnen de gemeente waarbij alle geledingen binnen de gemeente Lommel bij betrokken zijn. Ook de burgemeester neemt elk jaar actief deel aan de activiteiten, wat binnen de gemeente*

voor veel positieve reacties zorgt”, zegt Goele Kerkhof van de jeugddienst Lommel. Naast de gezamenlijke opening organiseren de verschillende instituties ook nog allerlei activiteiten omtrent de problematiek van zwerfafval in de gemeente Lommel.

De laatste jaren maakt de kindergemeenteraad ook jaarlijks deel uit van het organisatiecomité van de actie. Met name tijdens de opening van de actieweek Lommel Proper is de kindergemeenteraad erg actief. Ook de kinderburgemeester heeft tijdens deze bijeenkomst een centrale rol: *“Tijdens veel activiteiten moet ik alle vragen van de kranten en tv beantwoorden. Of ik moet samen met de burgemeester op de foto. Ook bij de actie Lommel Proper dit jaar moest ik dat ook doen, was ik samen met de burgemeester en de schepene van Jeugd de straat aan het schoonmaken”*. Vanuit de kindergemeenteraad zelf wordt voornamelijk getracht de doelgroep van de raad, groep 7 en 8, meer bij de actie te betrekken. Essentieel onderdeel hiervan is de koppeling naar de basisscholen. Deze koppeling gebeurt rondom de actie Lommel Proper op twee wijzen. Allereerst worden alle kindergemeenteraadsleden gestimuleerd om binnen de klas te wijzen op de activiteiten en de rol van de kindergemeenteraad daarbinnen. Daarnaast tracht de jeugddienst van Lommel door middel van directe communicatie in de vorm van een nieuwsbericht richting de scholen meer aandacht te verkrijgen voor de acties.

7.4.2 Initiatief en verloop proces

Afgelopen maart heeft Lommel Proper weer plaatsgevonden. Het startschot werd gegeven door de kinderburgemeester en de burgemeester van Lommel. Zij zijn samen met de overige leden van de kindergemeenteraad, de ‘reguliere’ gemeenteraad en het college de hele middag bezig geweest met het opruimen van zwerfafval binnen de gemeente. Met de actie werd het startschot gegeven voor de actieweek Lommel Proper. Maar de schoonmaakactie is niet de enige actie die de kindergemeenteraad rondom Lommel Proper heeft ondernomen. Ook hebben zij in de week voorafgaand aan de actie door middel van borden op de wekelijkse markt in Lommel aandacht gevraagd voor de activiteiten binnen de gemeente.

Binnen de kindergemeenteraad is erg enthousiast gereageerd op de inzet van de kindergemeenteraad binnen de actie Lommel Proper dit jaar. Giel Loenders, kindergemeenteraadslid in Lommel: *“Ik vond de schoonmaakactie erg leuk dit jaar. Er waren heel veel journalisten en er kwamen ook veel andere kinderen kijken naar hoe wij aan het schoonmaken waren. Bij ons op school werd er ook over gepraat”*. En meer kinderen geven dergelijke reacties. Ook de jeugddienst spreekt van een geslaagde actie. Daarnaast zorgde de directe betrokkenheid met de overige gemeentelijke instituties voor veel aandacht tijdens de activiteit. Maar de aanwezigheid van de kindergemeenteraad sneeuwde niet onder, zij bleven een centrale rol houden op de dag zelf en in de

berichtgeving achteraf. De doorwerking van de inspanningen van de kindergemeenteraad was daardoor enorm sterk aanwezig.

7.4.3 Niveau participatie en doorwerking

De actie Lommel Proper kent als participatieniveau het niveau van consulteren. De kindergemeenteraad van de gemeente Lommel heeft geen invloed over haar rol binnen de actie Lommel Proper. Ambtenaren vanuit de gemeente Lommel stellen het programma samen en geven de kindergemeenteraadsleden en de burgemeester daarin een plaats. Maar het betekent niet dat de rol van de kindergemeenteraad een complete verrassing is voor de kindergemeenteraadsleden. Zij hebben in een plenaire vergadering al wel te horen gekregen welke rol de gemeente voor hen bedacht had, en zij hebben daar ook een mening over mogen geven. Maar de gemeente gaf hierbij geen enkele garantie dat er iets met de feedback van de kindergemeenteraad zou worden gedaan. Deze indicatoren die vallen onder het niveau van consulteren bepalen de mate van participatie binnen het project Lommel Proper. Door de opzet van het project is er (de naam van het project geeft al de eerste aanzet) tevens sprake van instrumentele doorwerking. Doordat de kinderen gezamenlijk met het college van burgemeester en wethouders de straten opruimt, is er direct resultaat zichtbaar. Het intensieve contact met de (lokale) pers zorgt ervoor dat de instrumentele doorwerking alleen maar verder versterkt wordt.

7.5 Besluitvormingsproces Schoten

In de kindergemeenteraad van de gemeente Schoten staat elk jaar één onderwerp centraal. De kindergemeenteraad binnen de gemeente Schoten heeft niet of nauwelijks invloed op de keuze van het centrale onderwerp, de jeugd Dienst bepaalt voorafgaand aan het schooljaar het centrale onderwerp. Hierbij wordt wel rekening gehouden met de adviezen die de kindergemeenteraadsleden hebben gegeven. Voor het schooljaar 2010-2011 is er gekozen voor de speelbossen in en rond de gemeente Schoten. De kindergemeenteraadsleden vormen in deze casus de vraagbaak voor de gemeente. Vanuit de gemeente is aan de kindergemeenteraad gevraagd wat er volgens de raadsleden goed is en wat er binnen de speelbossen nog voor verbetering vatbaar is. Maarten de Veuster, schepene voor Jeugd in Schoten en voorzitter van de kindergemeenteraad: *“De leden van de kindergemeenteraad zijn specialisten op het gebied van spelen. Wij hebben daarom aan de kindergemeenteraadsleden gevraagd of zij hiernaar willen kijken zodat wij als gemeente Schoten dadelijk weten welke speelbossen er voor verbetering vatbaar zijn”*.

7.5.1 Casus

De gemeente Schoten kent binnen haar gemeentegrenzen acht verschillende speelbossen. Dit zijn natuurlijke gebieden die door de gemeente zijn aangewezen als plaatsen waar kinderen de ruimte

hebben om in de natuur te kunnen spelen. Daarbij dient wel rekening gehouden te worden met de natuurlijke omgeving waar deze speelbossen inliggen. De gemeente Schoten heeft per speelbos een verordening opgesteld waaraan de kinderen zich dienen te houden tijdens het recreëren in het speelbos. In de speelbossen zijn ook genoeg natuurlijke materialen aanwezig die de kinderen tijdens het spelen kunnen gebruiken. De gemeente is erg tevreden over het functioneren van de speelbossen en wil ze ook graag behouden. Sommige van de speelbossen bestaan al tientallen jaren. De gemeente Schoten onderhoudt deze plekken en vernieuwt af en toe de bestaande recreatiemiddelen of voegt nieuwe toe maar krijgt geen goed beeld van de ervaringen van de kinderen. Dat is de reden waarom de kindergemeenteraad van Schoten is ingeschakeld om advies te geven over de toekomstige invulling van de speelbossen. Daarbij krijgen de kindergemeenteraadsleden in sommige gevallen de doorslaggevende stem in de invulling van de speelbossen in de toekomst.

7.5.2 Initiatief en verloop proces

De kindergemeenteraad heeft in drie plenaire vergaderingen haar mening over de speelbossen in de gemeente Schoten gevormd. In de eerste vergadering is het thema speelbossen geïntroduceerd en zijn de eerste meningen geïnventariseerd. Daarnaast is tijdens deze vergadering de verdeling voor het bezoek aan de verschillende speelbossen gemaakt. Aan de kindergemeenteraadsleden is gevraagd om buiten de plenaire vergaderingen met twee andere leden van de kindergemeenteraad een speelbos te bezoeken. Tijdens dat bezoek werden de kinderen geacht de speelbossen te testen en een vijftal aandachtspunten op te schrijven. Tijdens de tweede plenaire vergadering is er teruggekomen op deze aandachtspunten. Die zijn verzameld en uiteindelijk gebundeld. In de laatste vergadering zijn de aandachtspunten gepresenteerd en is er vanuit de voorzitter (de schepene van Jeugd) een reactie gekomen. Daarnaast hebben de kindergemeenteraadsleden ook nog mogen beslissen over de invulling van een nieuwe speelplek in een van de speelbossen. Na een gezamenlijk bezoek aan het speelbos is ook daar in de laatste vergadering een beslissing over genomen.

7.5.3 Niveau participatie en doorwerking

De jeugddienst van de gemeente Schoten heeft het gehele traject dat gevolgd is tijdens het jaar voor de kindergemeenteraadsleden uitgestippeld. De kindergemeenteraadsleden hebben op geen enkele wijze invloed op dit traject gehad. In dit deel van het besluitvormingsproces is er sprake van het niveau van informeren. De kindergemeenteraad heeft geen enkele mogelijkheid gehad tot het leveren van input, de jeugddienst heeft de kindergemeenteraad alleen maar geïnformeerd op het moment dat het onderwerp al gekozen was. Maar binnen het traject dat vastgesteld is door de jeugddienst hadden de kindergemeenteraadsleden volledige beslissingsvrijheid. Zowel in de keuze voor een speeltoestel in een specifiek speelbos als in de advisering naar de gemeente toe over de

andere zeven speelbossen. De besluitvorming rondom het speeltoestel is zeer direct verlopen. De gemeente Schoten heeft in samenwerking met de jeugddienst de mogelijkheden aan de kinderen gepresenteerd, zonder daarbij een waardeoordeel aan een van de opties te hangen. Vooraf is door de ambtenaren al wel een keuze gemaakt maar die is niet bekend gemaakt aan de raadsleden. Uiteindelijk hebben zij in de laatste vergadering ook voor een andere optie gekozen. Deze indicatoren geven aan dat in dit deel van het besluitvormingsproces er juist sprake was van het niveau van meebeslissen. De kindergemeenteraad was de leidende factor in het proces en de keuze werd uiteindelijk ook volledig gemaakt vanuit de belevingswereld van de kinderen.

De gemeente Schoten heeft deze keuze één op één overgenomen en de keuze van de kinderen zal nu gerealiseerd worden. Ook de adviezen van de kindergemeenteraad zijn direct aan de schepene van Jeugd gepresenteerd. Deze kunnen niet meteen uitgevoerd worden maar de schepene heeft toegezegd dat bij de herziening van de speelbossen de aanbevelingen van de kindergemeenteraad leidend zijn. De jeugddienst van Schoten is erg tevreden over het verloop van het proces rondom de speelbossen. De mening van de kindergemeenteraadsleden is in beide casussen doorslaggevend geweest en zij hebben de volledige vrijheid gehad bij het vormen van deze mening. De directe verbinding met vooral de schepene van Jeugd heeft ervoor gezorgd dat de instrumentele doorwerking ook daadwerkelijk gerealiseerd is en de mening van de kinderen daadwerkelijk is overgenomen. Doordat de schepene van Jeugd de voorzitter is van de kindergemeenteraad, is hij direct betrokken bij de besluitvorming waardoor de adviezen van de kinderen meteen op de goede plek terecht komen.

7.6 Conclusie

De diverse gemeenten waarbinnen de zes gemeenteraden zich bevinden dragen vaak naar buiten toe uit dat zij de kindergemeenteraad als een serieus instituut zien binnen het dagelijks bestuur van de betreffende gemeente. Bij een dergelijk instituut binnen het dagelijks bestuur van een gemeente horen vaak besluitvormingsprocessen die onderwerpen behandelen die actueel zijn bij een bepaalde bevolkingsgroep binnen de gemeente. Voor de kindergemeenteraden is het van belang dat de beleidsprocessen die zij behandelen gericht zijn op de doelgroep waarvoor zij is opgericht en dat wordt getracht een zo groot mogelijk draagvlak te creëren om de doorwerking te kunnen realiseren. De analyse vindt plaats aan de hand van de centrale vraag: *Op welke manier zijn drie concrete besluitvormingsprocessen rondom een specifieke casus binnen de kindergemeenteraden in Almere, Lommel en Schoten verlopen?*

Initiatief en verloop proces

De Roefelraad van de gemeente Almere heeft begin 2010 een onderzoek gehouden naar de staat van verschillende speeltuinen in de gehele gemeente Almere. Aan de hand van adviezen van de kleine Roefelraden zijn uiteindelijk acht Roefelraadsleden op onderzoek gegaan. Zij hebben vijf verschillende speeltuinen onderzocht aan de hand van een drietal criteria: veilig, schoon en heel. Het onderzoek heeft uiteindelijk geresulteerd in een aantal aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn opgestuurd naar de eigenaren van de speeltuinen. De reacties van de eigenaren zijn weer behandeld in een plenaire vergadering van de Roefelraad. Het besluitvormingsproces op zich is zonder problemen verlopen. De kinderen reageerden enthousiast en hebben zich goed ingezet. Knelpunt binnen het project is de geringe mate van 'gegarandeerde effectiviteit', door de kleinschalige opzet van het onderzoek. Ondanks de ruime media-aandacht heeft de lokale politiek nog niet gereageerd op de aanbevelingen van de Roefelraad. Binnen het verloop van de casus is geen rekening gehouden met dit knelpunt, er is altijd vanuit gegaan dat de lokale politiek de aanbevelingen actief zou oppakken.

Binnen de casus van de gemeente Lommel speelt deze betrokkenheid geen rol, aangezien het initiatief binnen deze casus en de verdere invulling van de casus volledig bij de gemeentelijke instituties lag. De schoonmaakactie Lommel Proper wordt door alle betrokkenen binnen de kindergemeenteraad van Lommel gezien als één van de meest belangrijke activiteiten van de kindergemeenteraad in het jaar. Zowel de kindergemeenteraadsleden als de medewerkers van de jeugddienst Lommel geven aan dat ook dit jaar de activiteit weer een succes was. De kinderen van de kindergemeenteraad kwamen zowel op de dag zelf als in de berichtgeving achteraf duidelijk naar voren. Op de scholen is extra aandacht besteed aan het project en ook de kinderburgemeester nam een prominente plaats in. Deze bewegingen kunnen door middel van twee factoren verklaard worden. Allereerst de directe verbinding met de overige gemeentelijke instituties, waardoor er veel aandacht voor de kindergemeenteraad was en de doorwerking gegarandeerd was. Daarnaast zorgde de intensieve voorlichting richting de scholen voor meer betrokkenheid.

Rondom de invulling van de speelbossen van de gemeente Schoten kregen de leden van de kindergemeenteraad volledig de vrije hand. Hoewel zij geen invloed hebben gehad op de keuze van het onderwerp hebben zij verder de volledige vrijheid gehad in zowel het advies voor de gemeente als de invulling van een specifiek speelbos. De mening van de kindergemeenteraadsleden is in beide gevallen doorslaggevend geweest. Zelfs toen de kindergemeenteraad bij de invulling van het speelbos een ander alternatief kozen (de gemeente had al een keuze gemaakt, zonder deze aan de kinderen bekend te maken) is de keuze van de kinderen overgenomen. De directe betrokkenheid van de schepene van Jeugd heeft hierin een belangrijke rol gespeeld. Daarnaast heeft directe contact met de pers en de scholen ervoor gezorgd dat ook de externe communicatie van deze twee aspecten

soepel is verlopen en alle kinderen binnen op de hoogte zijn van de besluitvorming en de rol van de kindergemeenteraad daarin.

Niveau participatie en legitimiteit

Rondom het onderzoek van de Roefelraad naar de speelplekken in Almere hebben de gemeentelijke instituties binnen de casus genoeg de ruimte gelaten voor de kindergemeenteraadsleden om actief te kunnen participeren. Hoewel de gemeentelijke instituties zelf de agenda binnen de casus hebben opgesteld door te beslissen dat er een monitor van de speeltuinen diende plaats te vinden en door zelf voor deze monitor de speeltuinen te selecteren. Maar de kinderen hebben binnen de agenda wel de mogelijkheid gehad om de criteria voor de monitor zelf op te stellen, in overleg met betrokken ambtenaren van de gemeente. De leden van de Roefelraad hebben dus zeker de mogelijkheid tot participatie gehad en op deze manier is op papier de legitimiteit van de casus ook gewaarborgd. Maar er is toch één kanttekening bij het gehele project te plaatsen, de geringe betrokkenheid van de lokale politiek bij de uiteindelijke uitkomsten van het onderzoek. Door deze geringe reactie is de legitimiteit van het onderzoek niet meer gewaarborgd, aangezien er geen zekerheid meer is dat de lokale politiek ook daadwerkelijk de resultaten het onderzoek gaat gebruiken. De mate van participatie die, gezien de institutionele kenmerken en praktische invulling van deze kenmerken, gehaald kan worden (niveau van advies), wordt op deze wijze niet bereikt.

Deze legitimiteit is bij de casussen binnen de gemeenten Lommel en Schoten wel gegarandeerd. De geringe mate van participatie zorgt ironisch genoeg voor het waarborgen van deze legitimiteit. Waar de kindergemeenteraadsleden binnen de casus Almere nog keuzevrijheid en de mogelijkheid tot eigen inbreng hadden, wordt binnen de casus Lommel alles gestuurd vanuit de gemeentelijke instituties, omdat zij vooraf het doel wat betreft doorwerking al geformuleerd hebben. Ambtenaren vanuit de gemeente Lommel stellen het programma samen en geven de kindergemeenteraadsleden en de burgemeester daarin een plaats. Maar het betekent niet dat de rol van de kindergemeenteraad een complete verrassing is voor de kindergemeenteraadsleden. Zij hebben in een plenaire vergadering al wel te horen gekregen welke rol de gemeente voor hen bedacht had, en zij hebben daar ook een mening over mogen geven. Maar de gemeente gaf hierbij geen enkele garantie dat er iets met de feedback van de kindergemeenteraad zou worden gedaan. Ook binnen de gemeente Schoten is dit patroon te herkennen. Door de geringe mogelijkheid van participatie bij de onderwerpselectie en de invulling van dit onderwerp, kan de jeugddienst van de gemeente Schoten ook in het procesontwerp toewerken naar de doelen die zij zich vooraf gesteld hebben. Daardoor zijn de uitkomsten die de kindergemeenteraadsleden uiteindelijk aanbieden aan de gemeentelijke instituties, ook nagenoeg altijd te gebruiken voor deze instituties en is de legitimiteit min of meer

gewaarborgd en kunnen de participatieniveaus waarnaar gestreefd wordt in beide casussen ook worden gehaald.

Mate doorwerking en uiteindelijke effectiviteit proces

Binnen de Roefelraad van Almere wordt er naar gestreefd om bij alle besluitvormingsprocessen te focussen op instrumentele doorwerking, en daarbij samenhangend een focus op effectiviteit. Maar binnen deze casus is er maar sprake van conceptuele doorwerking. De adviezen van de kindergemeenteraad zouden volgens de oorspronkelijke opzet van de casus direct worden overgenomen. Dat betekende niet dat de speeltuinen meteen zouden worden aangepast naar inzicht van de leden van de Roefelraad, maar dat bij de eerst volgende herziening van het speeltuinenplan de adviezen van de kinderen leidend zouden zijn. Maar door de geringe reactie van de lokale politiek is het lang niet zeker of deze belofte daadwerkelijk wordt meegenomen. De uiteindelijke effectiviteit van het proces kan dus ook nog niet voorspeld worden. Op de casus Lommel is juist het tegenovergestelde scenario van toepassing. Waar er op basis van de indicatoren en ervaringen gesproken kan worden over conceptuele/agenderende doorwerking, kan er door de duidelijke procesopzet en het initiatief van de gemeentelijke instituties wel degelijk instrumentele doorwerking gerealiseerd worden, wat de effectiviteit alleen maar ten goede komt. En ook binnen de gemeente Schoten kan door deze twee factoren instrumentele doorwerking gerealiseerd worden, al bleek dat ook uit de eerder gevonden indicatoren. De casus binnen de gemeente Schoten komt qua effectiviteit en doorwerking als enige casus in de praktijk overeen met de eerder gevonden resultaten.

8. Ontwerp kindergemeenteraad Schiedam

Op 2 september 2011 heeft de eerste bijeenkomst van de eerste Schiedamse kindergemeenteraad plaatsgevonden. Vanaf deze datum worden de belangen van de Schiedamse kinderen uit groep 7 en 8 vertegenwoordigd door een eigen institutie binnen het dagelijks bestuur van de gemeente. Op het eerste gezicht lijkt het een gemakkelijke stap voor een gemeente. Door de invoering van een instituut als de kindergemeenteraad kunnen kinderen met de leeftijd van 10 tot 12 jaar meer inspraak binnen de besluitvorming van de gemeente krijgen. Alleen de daadwerkelijke invulling van deze kindergemeenteraad is complexer gebleken dan het op het eerste gezicht lijkt. Doordat er in de gemeente Schiedam er de afgelopen jaren geen dergelijk instituut bestaan heeft, diende de volledige kindergemeenteraad vanaf het begin opgebouwd te worden. Deze uitdaging stond centraal in het onderzoek. De gemeente Schiedam is niet de eerste gemeente die heeft besloten een dergelijk instituut op te richten. Daarom stonden in dit onderzoek zes verschillende kindergemeenteraden centraal. Zij zijn geanalyseerd en de resultaten van deze analyses zullen in de volgende paragrafen weergegeven worden. Maar uiteindelijk staat de casus Schiedam centraal in het onderzoek. De ervaringen uit de zes geanalyseerde kindergemeenteraden dienen als startpunt te fungeren voor de kindergemeenteraad in Schiedam. De belangrijkste conclusies zullen per theoretisch aspect uiteengezet worden. Daarom zullen in het tweede deel van dit hoofdstuk de eerdere conclusies gekopieerd worden op de casus Schiedam waarna er een blauwdruk voor de kindergemeenteraad in Schiedam is ontstaan. Deze analyse en het ontwerp hebben plaatsgevonden aan de hand van de centrale vraag:

Op welke wijze kan de legitimiteit en effectiviteit van de verschillende kindergemeenteraden in Nederland en België worden verklaard zodat deze ervaringen kunnen worden meegenomen binnen de op te richten Schiedamse kindergemeenteraad?

8.1 Analyse institutionele kenmerken

De institutionele basis komt bij vijf van de zes kindergemeenteraden in hoofdlijnen sterk overeen. Binnen de gemeenten Almere, Brasschaat, Lommel, Schoten en Zuidplas is er sprake van een kindergemeenteraad met vaste raadsleden. Deze raadsleden worden aan het begin van het jaar gekozen en zijn gedurende één (in de gemeenten Lommel en Schoten met de mogelijkheid tot twee jaar) lid van de kindergemeenteraad, waardoor er een structurele vertegenwoordiging binnen de gemeente ontstaat. In een aantal plenaire vergaderingen (variërend van drie tot zes) komen de onderwerpen aan bod die dat jaar binnen de kindergemeenteraad centraal staan. Daarnaast kennen deze gemeenteraden ook min of meer dezelfde selectieprocedure en geven zij alle vijf volledige

vrijheid aan de betrokken basisscholen. Ook kennen al deze vijf kindergemeenteraden een zelfde focus op realisatie binnen de kindergemeenteraad. Elke gemeente geeft in haar institutionele basis aan dat realisatie (in welke vorm dan ook) in een jaar van de kindergemeenteraad gerealiseerd dient te worden. De gemeente Teylingen is binnen de institutionele basis de grote uitzondering. Dit is de enige gemeente zonder vaste kindergemeenteraadsleden. Elke editie van de kindergemeenteraad, drie per jaar, vindt plaats met een compleet nieuwe raad. Op deze manier komen alle klassen binnen de gemeente Teylingen binnen één schooljaar aan bod. Daarnaast heeft de gemeente Teylingen ook als enige van de zes gemeenten een structurele koppeling met de achterban door middel van een lesbrief. Beide kenmerken liggen volledig in lijn met de educatieve doelstelling van de gemeente Teylingen.

Maar elke kindergemeenteraad kent ook haar eigen unieke aspecten. Zo is de schaalgrootte van de kindergemeenteraad van Almere (met 64 deelnemers tijdens de laatste editie) niet te vergelijken met de andere raden. Deze schaalgrootte zorgt ervoor dat de focus meer en meer op een gedegen werving van de gemeenteraadsleden komt te liggen, waarbij er geen onbestuurbaar instituut moet ontstaan door de aanwezigheid van een te grote hoeveelheid kinderen. De gemeente Brasschaat heeft met de aanwezigheid van een kinderschepene een extra laag binnen de basis van de kindergemeenteraad aangebracht. Alleen is in de praktijk het probleem dat deze kinderschepene geen duidelijke, eigen plaats binnen de processen heeft. Hierdoor valt de functie eigenlijk tussen die van kinderburgemeester en regulier kindergemeenteraadslid in. De kindergemeenteraad van Lommel heeft een extra instrument om de continuïteit binnen de kindergemeenteraad te bevorderen door middel van het instellen van een tweejarig lidmaatschap van de kindergemeenteraad. Uit de enquête met de raadsleden is gebleken dat dit door veel kinderen als zeer positief wordt ervaren. Zij voelen zich meer serieus genomen en hebben echt het idee aan iets te kunnen bouwen binnen de gemeente. In de kindergemeenteraad van Schoten is als enige van deze kindergemeenteraden geen kinderburgemeester aanwezig maar vervult de schepene van Jeugd deze rol. De kinderburgemeester in de gemeente Zuidplas heeft juist een hele belangrijke rol vergeleken met de andere gemeenten. In de institutionele basis van de kindergemeenteraad is ook ruim aandacht besteed aan deze rol.

8.2 Analyse democratic anchorage

Binnen vijf van de zes kindergemeenteraden wordt aan alle voorwaarden van democratic anchorage voldaan, uitzondering is de kindergemeenteraad in de gemeente Teylingen. Van een evenredige vertegenwoordiging van alle wijken tot aan de verplichte statuten van de kindergemeenteraad, in de vijf kindergemeenteraden is er sprake van volledige legitimiteit op het gebied van democratic anchorage. De stabiele contacten met de overige gemeentelijke instituties en de scholen zorgen er in

veel gemeenten voor dat deze legitimiteit gewaarborgd kan worden. Met name in de Belgische cases is er sprake van volledige legitimiteit. In vergelijking met de cases in Nederland, zorgt voornamelijk de sterke controle en betrokkenheid vanuit de jeugddiensten ervoor dat de legitimiteit behouden blijft. De ambtenarij zit dicht op de instituties in de Belgische cases, waardoor er een stabielere ondergrond ontstaat voor het realiseren van legitimiteit rondom de kindergemeenteraad. Binnen de kindergemeenteraad van Lommel schuilt alleen het gevaar in de te strakke opzet van de vergaderingen, waardoor er weinig ruimte voor initiatief vanuit de kinderen is. Uit de enquête die heeft plaatsgevonden onder de kindergemeenteraadsleden van Lommel bleek hier ook het grootste knelpunt te liggen. Maar ook in de gemeenten Zuidplas en Almere is er sprake van democratic anchorage. Alleen kan de schaalvergroting binnen de gemeente Almere een bedreiging vormen voor de legitimiteit, aangezien het dan steeds complexer wordt om een evenredige vertegenwoordiging te waarborgen. Het grote verschil ligt binnen de gemeente Teylingen, waar de legitimiteit op het gebied van representatie van de kinderen uit de gehele gemeente en de democratische voorwaarden rondom de samenstelling van een kindergemeenteraad niet wordt verkregen. Het gebrek aan structurele leden van de kindergemeenteraad verklaart dit verschil. De gemeente Teylingen werkt met steeds wisselende samenstellingen, waardoor de legitimiteit niet gewaarborgd kan worden. De conclusie die getrokken kan worden, is dat het hebben van structurele leden binnen de kindergemeenteraad en het strak leiden van de kindergemeenteraad vanuit de ambtenarij twee factoren zijn, die zorgen voor de legitimiteit op het gebied van democratic anchorage.

8.3 Analyse participatie binnen kindergemeenteraden

De mate van participatie hangt ook sterk samen met de uiteindelijke legitimiteit van de kindergemeenteraad binnen de desbetreffende gemeente. In twee van de zes cases wordt de legitimiteit van de kindergemeenteraad op het gebied van de mate van participatie niet gewaarborgd. Binnen de gemeente Teylingen is er sprake van toekenning van subsidies aan diverse partijen, dit is de voornaamste taak van de kindergemeenteraad. De kinderen krijgen wel volledige vrijheid in de daadwerkelijke invulling van de onderwerpen (de daadwerkelijke toewijzing van subsidie). Maar zij hebben totaal geen invloed op de eerste selectie van de onderwerpen, dit vindt volledig plaats binnen een overleg tussen de ambtenarij en de raadsleden. Er is geen sprake van participatie door de kinderen, waardoor de onderwerpen ook in dezelfde richting blijven, er is weinig diversiteit. Door deze tweedeling is er binnen de mate van participatie geen sprake van legitimiteit. De ambtenaren van de jeugddienst van de gemeente Schoten selecteren ook zelf de onderwerpen die binnen de Schotense kindergemeenteraad behandeld worden, de kindergemeenteraadsleden hebben hier zelf niet of nauwelijks invloed op. De kindergemeenteraadsleden hebben uiteindelijk wel veel invloed op de uiteindelijke invulling van de onderwerpen, maar de basis wordt volledig door de

ambtenarij bepaald. Dit is bijvoorbeeld ook te zien in de casus met de speelbossen. De kinderen hebben dan wel volledig inspraak in de uiteindelijke keuze voor de daadwerkelijke invulling van het speelbos, maar of zij het eens zijn met het onderwerp komt niet ter sprake. Door deze geringe participatiemogelijkheden aan het begin van het proces is er op het gebied van participatie ook geen sprake van legitimiteit binnen de kindergemeenteraad van Schoten.

Binnen de andere vier gemeenten is er wel sprake van legitimiteit rondom de mate van participatie, met name binnen de gemeente Brasschaat zorgt de invulling van het aspect participatie voor een enorme beïnvloeding van alle processen die plaatsvinden binnen de kindergemeenteraad. De kinderen binnen de kindergemeenteraad hebben veruit de meest directe invloed op de besluitvormingsprocessen in vergelijking met de kinderen uit de andere kindergemeenteraden. De kinderen hebben nagenoeg volledige vrijheid in het bedenken van de onderwerpen en de manier waarop deze onderwerpen uiteindelijk uitgevoerd kunnen worden. De besluitvormingsprocessen worden hierdoor ook volledig door de kinderen ingekleurd. Van alle zes de kindergemeenteraden is de legitimiteit binnen de kindergemeenteraad van Brasschaat op het gebied van mate van participatie verreweg het grootste. Het individuele enthousiasme van enkele gemeentelijke actoren binnen de kindergemeenteraad van Lommel zorgt ervoor dat de kindergemeenteraadsleden op een dusdanige manier bij de besluitvorming worden betrokken, dat er sprake is van het niveau van advies en bijbehorende legitimiteit. Maar deze persoonlijke afhankelijkheid zorgt er wel voor dat er geen structurele basis is wat betreft de mate van participatie en de legitimiteit. Binnen de kindergemeenteraden van Almere en Zuidplas is er tevens sprake van legitimiteit binnen de mate van participatie, waarbij binnen allebei de kindergemeenteraden sprake is van een niveau van advies. Alleen blijkt in de praktijk dat binnen de gemeente Almere deze mate van participatie niet altijd te realiseren is, door de geringe aandacht van de lokale politiek.

8.4 Analyse mate van doorwerking kindergemeenteraden

Alle zes de kindergemeenteraden geven in de interviews aan dat zij streven naar instrumentele doorwerking binnen de kindergemeenteraad. Veelgehoorde reden hiervoor is om op deze manier de betrokkenheid van de kinderen te kunnen garanderen en de effectiviteit van de kindergemeenteraad te kunnen waarborgen. In de praktijk blijkt binnen de gemeente Almere dit niet te werken. Vanuit de gemeentelijke instituties wordt er erg gehamerd op een snelle realisatie van projecten, waardoor de kinderen ook daadwerkelijk het gevoel krijgen invloed te hebben. Deze enorme focus op realisatie en instrumentele doorwerking zorgt ervoor dat de raadsleden weinig concrete invloed hebben op de daadwerkelijke uitvoering van de projecten. En in de praktijk, de casus speelplekken, blijkt dat de betrokkenheid van de lokale politiek ook ver achterblijft, waardoor de effectiviteit op de lange termijn in het gedrang kan komen. Binnen de gemeente Teylingen zorgt de afwijkende institutionele

basis er juist voor dat er sprake is van een enorme effectiviteit binnen de doorwerking van de processen. De institutionele basis zorgt ervoor dat er binnen de kindergemeenteraad al gefocust dient te worden op snelle realisatie van de projecten. Net als in de kindergemeenteraad van Almere zorgt ook in de kindergemeenteraad van Zuidplas de focus op de realisatie en instrumentele doorwerking voor kortere, snellere processen met onderwerpen die minder uitgewerkt en behandeld worden door de kinderen. De gemeente krijgt sneller het initiatief, waardoor de koppeling met de kinderen verloren gaat. Alleen het grote verschil hierbij is dat door de grotere betrokkenheid van de lokale politiek, er wel meer sprake is van instrumentele doorwerking dan binnen de gemeente Almere. Daarnaast is dit effect het laatste jaar tijdelijk versterkt door de aanwezigheid van een enthousiaste en zeer capabele kinderburgemeester. Binnen de kindergemeenteraad van Lommel bepalen de kinderen in samenwerking met de ambtenaren van de jeugddienst de onderwerpen en de invulling van deze onderwerpen. Maar de geringe contacten met de overige gemeentelijke instituties zorgen ervoor dat er geen sterke mate van doorwerking gerealiseerd kan worden, en de effectiviteit in het gedrang komt. En het gebrek aan doorwerking zorgt ervoor dat de verschillende besluitvormingsprocessen binnen de kindergemeenteraad meer richting de belevingswereld van de kinderen gevormd worden en minder trachten het contact met de rest van de gemeente te zoeken. Maar in de praktijk blijkt wel, wanneer de gemeentelijke instituties duidelijk het initiatief nemen en de randvoorwaarden neerzetten, de mate van doorwerking en effectiviteit weldegelijk bereikt kunnen worden. Binnen de kindergemeenteraden van zowel Schoten als Brasschaat is er in de praktijk ook sprake van instrumentele doorwerking. Binnen de gemeente Schoten zorgen de vrijheid van de kinderen binnen de invulling van de onderwerpen en de 'veilige keuzes' van de ambtenaren op het gebied van de onderwerpen, ervoor dat de kinderen sterk betrokken zijn en worden bij de uitvoering van de onderwerpen, wat de effectiviteit sterk ten goede komt. En de sterke binding tussen de gemeentelijke instituties en de kindergemeenteraad zorgt er in de gemeente Brasschaat voor dat de mate van doorwerking en effectiviteit gemaximaliseerd kunnen worden.

8.5 De kindergemeenteraad in Schiedam

Alle aspecten van de zes geanalyseerde kindergemeenteraden zijn in de voorafgaande hoofdstukken voorbij gekomen. De institutionele basis van de kindergemeenteraad is van de zes kindergemeenteraden als eerste doorgelicht. De grootte van de kindergemeenteraad, oprichtingsjaar en de selectieprocedure zijn enkele aspecten die onder de kenmerken binnen de institutionele basis vallen. De invloed van de eerder opgestelde theoretische aspecten op de verschillende processen binnen de zes kindergemeenteraden zijn daarna geanalyseerd. De mate van participatie en doorwerking hadden in een groot deel van de kindergemeenteraden invloed op bijvoorbeeld de verschillende besluitvormingsprocessen die zich afspeelden binnen de raad. En in het derde

hoofdstuk stonden drie specifieke besluitvormingsprocessen uit de kindergemeenteraden van Almere, Lommel en Schoten centraal. De resultaten van deze drie analyses dienen nu als basis te dienen voor het ontwerp van de kindergemeenteraad in Schiedam. Door het ontbreken van een soortgelijke institutie binnen de gemeente Schiedam kan er bij het opzetten van de kindergemeenteraad niet gewerkt worden met ervaringen die zijn opgedaan in het verleden. Daarom dienen de ervaringen van de geanalyseerde kindergemeenteraden als basis voor het ontwerp van de kindergemeenteraad in Schiedam. Het ontwerp wordt opgezet aan de hand van de centrale vraag: Aan welke kenmerken moet de op te zetten kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam op organisatorisch gebied voldoen?

De deelvragen die bijdragen tot de beantwoording van deze centrale vraag zijn:

- *Welke kenmerken zijn, binnen de oprichting van de kindergemeenteraad, specifiek voor de gemeente Schiedam?*
- *Welke succesfactoren uit de andere twee kindergemeenteraden kunnen meegenomen worden in het opzetten van een kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam?*
- *Welke knelpunten zijn uit de andere twee kindergemeenteraden te herkennen zodat deze vermeden kunnen worden bij het opzetten van een kindergemeenteraad in de gemeente Schiedam?*
- *Op welke beleidsterreinen dient de op te zetten kindergemeenteraad in Schiedam zich met name te richten?*
- *Op welke manier kunnen de burgers en andere kinderen in Schiedam beter betrokken worden bij de Schiedamse kindergemeenteraad, kijkend naar de ervaringen bij de twee andere kindergemeenteraden?*

8.6 Wensen gemeente Schiedam & uitvoerende organisatie

Bij het uitbrengen van een advies voor het opzetten van de kindergemeenteraad in Schiedam zijn de resultaten van de uitgevoerde analyse als basis gebruikt voor de te vormen statuten van deze kindergemeenteraad. Daarnaast hebben de centrale doelstelling van de gemeente Schiedam en de wensen van de toekomstige leden van de kindergemeenteraad een belangrijke rol gespeeld. De centrale doelstelling van de gemeente Schiedam is het betrekken van de kinderen bij de besluitvorming binnen de gemeente. De grens ligt hierbij niet, zoals bij de overige gemeenteraden, bij de belevingswereld van de kinderen. Binnen de kindergemeenteraad worden alle thema's behandeld. Daarnaast tracht de gemeente door deze betrekking van de kinderen het gat tussen het stadhuis en de kinderen in de toekomst te verkleinen. Essentieel hierbij is de terugkoppeling van de ervaringen binnen de kindergemeenteraad naar de scholen. Ook willen de gemeente en de

uitvoeringsorganisatie werken met een kleine Schiedamse kindergemeenteraad met ongeveer 15 leden, om de bijeenkomsten beheersbaar te kunnen houden.

Uit de enquête met de toekomstige kindergemeenteraadsleden van Schiedam is geen eenduidig wensen- en/of verwachtingspatroon af te leiden. Kinderen vinden het vooral erg spannend en leuk dat zij geselecteerd zijn maar geven aan dat zij geen voorkeur hebben of nog niet zo goed weten wat ze moeten verwachten. Belangrijkste uitkomst van de enquête is dat veel kinderen aangeven het van belang te vinden dat alle kinderen in de kindergemeenteraad gelijk zijn. Er moeten geen speciale 'plaatsen' voor kinderen zijn, is een suggestie die een aantal keer terugkomt. Samen met de ervaringen uit de analyses, dat het succes van een kinderburgemeester erg afhankelijk is van de capaciteiten en enthousiasme van het individu, is er besloten om in het advies naar de gemeente Schiedam geen kinderburgemeester op te nemen. Om de kindergemeenteraad naar buiten toe toch een gezicht te geven (gezien de positieve ervaringen binnen de gemeente Zuidplas), is er gekozen voor het systeem van portefeuillehouders per blok (zie ontwerp voor verdere toelichting).

Daarnaast is wel te herkennen dat de redenering van de kinderen heel dicht bij de eigen belevingswereld blijft. Mogelijke onderwerpen die worden genoemd door de kinderen spelen zich nagenoeg allemaal af binnen de eigen wijk of de eigen straat. Een enkel kind handelt al met meer open blik en kijkt al meer naar de gehele gemeente en overziet het geheel al wat meer. Vanuit de analyses van de zes andere kindergemeenteraden kan geleerd worden dat een blik teveel gericht op de belevingswereld van de kinderen, een te beperkte onderwerpselectie tot gevolg kan hebben (Schoten, Teylingen). Hierdoor kan de legitimiteit van de kindergemeenteraad in het gedrang komen. Daardoor is het van belang om binnen de kindergemeenteraad van Schiedam ook te streven naar behandeling van onderwerpen die bijvoorbeeld binnen de 'reguliere' gemeenteraad spelen, maar niet direct binnen de belevingswereld van de kinderen liggen. Op deze wijze kan de onderwerpselectie breder worden gehouden, waardoor meer kinderen aangesproken kunnen worden en de legitimiteit van de institutie vergroot wordt.

Voor de basale institutionele kenmerken heeft deze enquête, volgend uit de sollicitatiegesprekken die met alle kinderen zijn gehouden, wel enige gevolgen gehad. Soesja Boode, directrice Stichting Kik'r: *"Binnen de blokkenstructuur hebben wij het idee om aan het begin een uitgebreid kennismakingsblok te plaatsen. Uit de gesprekken met de kinderen en de ervaringen tijdens de sollicitatiegesprekken is gebleken dat op de basisscholen nauwelijks tot geen aandacht wordt besteed aan de gemeente als instituut en politiek in het algemeen. Daarom krijgen de kinderen eerst een lichte theoretische basis en maken zij ook kennis met de verschillende instituties binnen de gemeente. Niet alleen het college en de gemeenteraad, maar ook mensen die zij eerder zullen tegenkomen in de*

eigen wijk, bijvoorbeeld de wijkprocesmanagers.” In het advies aan de gemeente Schiedam is deze suggestie ook meegenomen. Bijvoorbeeld in de kindergemeenteraad van Almere is duidelijk te zien (binnen de casus speelplekken) wat de gevolgen voor de effectiviteit en legitimiteit van de kindergemeenteraad kunnen zijn wanneer het contact tussen de kindergemeenteraad en de gemeentelijke instituties niet direct genoeg is. Ook laat de gemeente Brasschaat zien welke voordelen dit intensieve contact in de eerste fase van de oprichting van de kindergemeenteraad kan hebben.

8.7 Advies institutionele basis kindergemeenteraad Schiedam

Kindergemeenteraad Schiedam	
Jaar van oprichting	2011 (2011-2012)
Initiatief oprichting	Gemeente Schiedam in samenwerking met uitvoerende organisatie Stichting Kik'r
Aantal leden	17. 15 deelnemende scholen, elke school heeft één leerling in de kindergemeenteraad zitten plus twee aanwijsplekken
Aantal vergaderingen per jaar	Installatie plus twee algemene raadsvergaderingen met aanwezigheid leden overige instituties. Daarnaast elke twee weken een plenaire bijeenkomst
Aanwezigheid kinderburgemeester	Nee, niet aanwezig
Selectieprocedure	Volledig gestructureerd vanuit gemeente en Stichting Kik'r. Scholen hebben geen rol in selectieprocedure. Focus op persoonlijke benadering kinderen
Vorm democratie	Representatieve democratie

Tabel 14: Institutionele basis kindergemeenteraad Schiedam

Binnen het ontwerp voor de kindergemeenteraad van Schiedam is dus niet gekozen voor een kinderburgemeester. Door de structurele basis die binnen de opzet wordt neergezet op het gebied van terugkoppeling naar de scholen en de externe communicatie is het niet noodzakelijk dat de kindergemeenteraad een echt uithangbord krijgt. Uit de analyses is gebleken dat het aspect van terugkoppeling in grote mate de legitimiteit op het gebied van democratic anchorage reguleert (zie

kindergemeenteraad van Schoten, waar sprake is van een structurele terugkoppeling). Door lesbrieven uit te geven, wordt getracht dit aspect te kunnen ondervangen. Daarnaast wordt er binnen het ontwerp van de kindergemeenteraad van Schiedam uitgegaan van gelijkheid van alle raadsleden zonder enige gradaties, ook naar aanleiding van de opmerkingen van de kinderen. In een jaar is er ruimte voor een drietal plenaire bijeenkomsten die zullen worden voorgezeten door de burgemeester van Schiedam, om de betrokkenheid met de politiek nog verder te vergroten en het college ook direct de kans te bieden om te zien waar de kindergemeenteraad mee bezig is. Er is gekozen voor ongeveer 16 leden, met name vanuit praktisch oogpunt om de tweewekelijkse plenaire bijeenkomsten beheersbaar te houden en de kleinschaligheid van de bijeenkomsten te behouden. Daarnaast is er met dit aantal sprake van een evenredige verdeling van de wijken binnen de kindergemeenteraad. De selectieprocedure van de kindergemeenteraad is volledig gestructureerd vanuit de gemeente en de uitvoerende organisatie, om alle scholen dezelfde kans te bieden om te kunnen deelnemen aan het project. Scholen hebben hierin geen directe rol. Hier is voor gekozen om, in lijn met de voorwaarden voor democratic anchorage, alle kinderen een gelijke kans te bieden om in de kindergemeenteraad te komen en om ervoor te zorgen dat alle gebieden in Schiedam evenredig vertegenwoordigd zijn binnen de gemeenteraad, en er geen afhankelijkheid is van de inspanningen van school A ten opzichte van bijvoorbeeld school B.

Kindergemeenteraad Schiedam	
Voorzitter vergadering	Burgemeester van Schiedam
Contact met achterban	Elke 2 maanden een lesbrief met overzicht vorderingen kindergemeenteraad. Daarnaast actieve website en wekelijkse updates via lokale media
Aanwezigheid commissies/adviesraden	Geen commissies en/of adviesraden, wel buiten vergaderingen om elke twee weken een plenaire bijeenkomst
Contact overige instituties	Input vanuit andere instituties is groot. Elk blok betrokkenheid burgemeester dan wel wethouder. In het begin contact met alle instituties
Externe communicatie	Wekelijkse updates in lokale krant, tweewekelijkse radio-uitzending bij de lokale radio
Beleidssterreinen	Zes centrale thema's, gekoppeld aan het college. Binnen beleidssterreinen vrijheid kinderen

Mate van democratic anchorage	Aan alle voorwaarden voor democratic anchorage wordt voldaan
Mate van participatie	Niveau van advies
Mate van doorwerking	Uiteindelijk streven naar instrumentele doorwerking, in het begin nog sprake van agenderende doorwerking

Tabel 15: Verdere invulling Schiedamse kindergemeenteraad

Binnen het ontwerp van de Schiedamse kindergemeenteraad ligt de focus op het nauwkeurig begeleiden van de kinderen door de twee jaar van het lidmaatschap. De educatieve doelstelling staat in het ontwerp centraal, net als bij de kindergemeenteraad binnen de gemeente Teylingen. Kinderen zijn in het voorstel voor twee jaar verbonden aan de Schiedamse kindergemeenteraad, om zo de betrokkenheid bij de institutie te kunnen vergroten. De ervaringen met deze regeling onder de kindergemeenteraadsleden van Lommel waren erg positief. In deze twee jaar doorlopen zij het volledige proces. Waar de focus in de eerste maanden op voornamelijk educatie ligt, zal met name in het tweede jaar de focus voornamelijk ook op de realisatie van de voorbereidingen uit het eerste jaar liggen, om op deze manier ook de doorwerking en de effectiviteit te kunnen realiseren. Daarbij wordt gewerkt vanuit een vaste structuur van zes blokken in twee jaar. Vanuit nagenoeg alle kindergemeenteraden wordt aangegeven dat een vast stramien voor de kinderen de meest prettige vorm van werken is, wat de effectiviteit binnen de kindergemeenteraad alleen maar ten goede zal komen. Elk blok zijn de kinderen gekoppeld aan de verantwoordelijke vanuit het college van B & W van de gemeente Schiedam, om op deze het contact met de overige instituties zo intensief mogelijk te houden. Daarnaast maken de kinderen in het eerste blok kennis met allerlei andere instituties binnen de gemeente. Dit heeft voor de doorwerking het gevolg dat met name in het tweede jaar de focus zal liggen op de instrumentele doorwerking. Het eerste jaar zal er vooral advies richting de overige instituties gaan. Doordat de overige instituties door de opzet van de Schiedamse kindergemeenteraad altijd nauw bij de besluitvorming zijn betrokken, is de doorwerking nagenoeg in elke casus gegarandeerd, zij het soms in iets afwijkende vorm. Er wordt binnen het blokkensysteem gewerkt met zes centrale onderwerpen. Deze zijn vanuit de gemeente en de uitvoerende organisatie opgesteld aan de hand van de beleidsterreinen van de gemeente zelf. Binnen deze onderwerpen krijgen de kinderen alle vrijheid om deze naar eigen inzicht in te vullen.

8.8 Advies ontwerp praktische uitwerking kindergemeenteraad Schiedam

Voor de kindergemeenteraad worden kinderen uit groep 7 (en 8) van de basisscholen in Schiedam uitgenodigd. Belangrijk hierbij is dat er een evenredige verdeling van kinderen ontstaat, waardoor elke Schiedamse wijk 'even zwaar' vertegenwoordigd is. Vanuit dit uitgangspunt worden alle basisscholen benaderd. Aan de scholen wordt gevraagd of zij de kindergemeenteraad onder de aandacht willen brengen, met behulp van een door Stichting Kik'r opgezette lesbrief. Alle scholen ontvangen tegelijkertijd een inschrijfformulier, waarmee de kinderen zich kunnen aanmelden. Na ontvangst van deze aanmeldingen door Stichting Kik'r volgt een echte sollicitatieprocedure voor alle gegadigden. Daarna wordt de raad geselecteerd en voor twee jaar geïnstalleerd. Er is dus sprake van een structurele groep kinderen binnen de kindergemeenteraad. Uit vijf van de zes geanalyseerde kindergemeenteraden is gebleken dat deze wijze van werken leidt tot een hogere mate van legitimiteit, in vergelijking met de kindergemeenteraad van Teylingen. Uitgangspunt gedurende het wervingstraject is het realiseren van een evenwichtige afspiegeling van de Schiedamse bevolking binnen de kindergemeenteraad. Er wordt getracht uit elke wijk in Schiedam een kind zitting te laten nemen in de kindergemeenteraad, waarbij de grotere wijken waarschijnlijk twee afgevaardigden zullen hebben.

Instrumentele doorwerking, het streven naar een concreet resultaat

Na de kennismaking met het college van burgemeester & wethouders, gemeenteraad en het project starten er zes blokken waarin steeds het in groepen werken centraal staat. In elk blok wordt een beleidsterrein behandeld dat hoort bij de burgemeester dan wel een Schiedamse wethouder. Doel van elk blok is ervoor te zorgen dat na de vier lessen er door de kinderen kan worden gepresenteerd wat er volgens hen op het betreffende beleidsterrein zou moeten verbeteren. Het liefst in combinatie met specifieke voorstellen gekoppeld aan een wijk, zodat er een concreet resultaat is in de vorm van een aanbeveling. Deze concrete vorm van werken is opgenomen in het ontwerp, omdat uit de ervaringen van alle zes de kindergemeenteraden is gebleken dat instrumentele doorwerking de meest positieve uitwerking heeft op de effectiviteit van de kindergemeenteraad en de betrokkenheid van overige instituties (gemeente Zuidplas) en scholen.

De plenaire raadsvergaderingen dienen plaats te vinden in het gemeentehuis van de gemeente Schiedam. Vanuit diverse kindergemeenteraden, bijvoorbeeld de gemeente Teylingen, is gebleken dat deze omgeving bij kinderen ervoor zorgt dat zij de raad echt gaan zien als een serieus instituut. Naast de voltallige kindergemeenteraad worden ook alle gemeenteraadsleden uitgenodigd om de betrokkenheid direct te vergroten, en niet in een impasse te geraken zoals wellicht in de gemeente Lommel kan gebeuren.. Daarnaast wordt gekeken of er direct betrokkenen zijn vanuit de wijk die

uitgenodigd kunnen worden. De bijeenkomsten worden voorgezeten door één van de leden van het college van burgemeester en wethouders. Van te voren wordt deze dagvoorzitter door de kinderen van de kindergemeenteraad op de hoogte gehouden van de agendapunten van deze bijeenkomst.

Betrokkenheid scholen/klasgenoten/leerlingenraad

Voor de scholen worden speciale lesbrieven ontwikkeld. Voor groep 7 zullen de lesbrieven vooral kennislessen bevatten over de gemeenteraad (hoe werkt het, wie zijn het?) en haar beleidsterreinen (waar gaat de gemeente allemaal over?). Voor groep 8 zullen de lesbrieven uit zelfonderzoek bestaan. De kennis die is opgedaan in groep 7 kunnen leerlingen in de praktijk brengen door een onderzoek middels opdrachten in de eigen leefomgeving uit te voeren. De lesbrieven sluiten aan bij de lessen van de kindergemeenteraad. Hierdoor zullen bij het project alle deelnemende groepen 7 en 8 volledig worden betrokken. Leerkrachten hebben met de lesbrieven handvatten en vertegenwoordigers vanuit de Kinderraad koppelen ideeën terug in de klas en vragen om input. Daarvoor kunnen enquêtes worden ingezet. Na elk blok zal er in de klas worden gepresenteerd en volgt een verslag van kindergemeenteraad naar de basisscholen, waarin ook de input van de klassen is meegenomen.

Deze verslagen zullen ook naar de diverse leerlingenraden op de scholen worden gestuurd en waar nodig zullen de vorderingen ook mondeling in deze raden worden toegelicht. Zo wordt getracht zoveel mogelijk leerlingen te betrekken en bekend te laten worden met de resultaten van de kindergemeenteraad. Daarnaast kunnen de leerlingenraden ook op andere gebieden een steentje bijdragen. Zo kan vanuit de school meer betrokkenheid gestimuleerd worden door kinderen die al in de leerlingenraad zitten, en dus ervaring met het systeem hebben, aan te moedigen zich aan te melden voor de kindergemeenteraad. Of de school kan ervoor zorgen dat de bespreking van de resultaten in de leerlingenraad fysiek wordt vastgelegd en wordt teruggekoppeld aan de leden van de kindergemeenteraad. De vorm van dit communicatiemiddel kan gedurende het project nader uitgewerkt worden.

Realisatie doelen

Uiteindelijk streeft de kindergemeenteraad naar realisatie van punten/issues/voorstellen die gedurende de looptijd van de pilot voorbij zullen komen. Er wordt getracht de kindergemeenteraad daadwerkelijk een plek te geven in de institutionele omgeving van de gemeente Schiedam. Uitgangspunt hierbij is gedurende het project het actief onderhouden van verbindingen met verschillende instanties binnen de gemeente Schiedam. Bijvoorbeeld de wijkoverleggen, lokale media en bewonersorganisaties. Voornamelijk de kleine, concrete zaken zullen op deze wijze worden

aangepakt. Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat de kindergemeenteraad in de praktijk bij de realisatie van dergelijke kleine en concrete zaken, afhankelijk is van veel andere partijen, waardoor zij de doorstroming van bepaalde zaken niet altijd in eigen hand heeft.

De tweejarige pilot van de kindergemeenteraad gaat op 2 september van start. In juni 2013 komt de pilot ten einde en wordt het functioneren geëvalueerd. Dan weten de kinderen in Schiedam ook of zij net als de leeftijdsgenoten in Almere, Brasschaat, Lommel, Schoten, Teylingen en Zuidplas een structurele vertegenwoordiging binnen de gemeente krijgen.

9. Literatuur

9.1 Geschreven Bronnen

- Arnstein, S.R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*. 35 (4), 216-224.
- Bacharach, S.B. (1989). Theories Some Criteria for Evaluation. *The Academy of Management Review*. 14 (4), 496-515.
- Beierle, T.C. & Cayford, J. (2003). Democracy in Practice: Public Participation in Environmental Decisions. *Perspective on Politics* 1 (1), 157-246.
- Bekkers, V., Fenger, M, Homburg, V & Putters, K. (2004) *Doorwerking van Strategische Beleidsadvisering*. Erasmus Universiteit Rotterdam & Universiteit Tilburg.
- Beyer, J.M. & Trice, H.M. (1982). The Utilization Process: A Conceptual Framework and Synthesis of Empirical Findings. *Administrative Science Quarterly*. 27 (4), 591-622
- Binnenlands Bestuur. *Met hulp van de burger*. [<http://www.binnenlandsbestuur.nl/Home/all/met-hulp-van-de-burger.741477.lynkx>]. 17-03-2011
- Bovens, M.A.P., 't Hart, P. & van Twist, M.J.W. (2007). *Openbaar Bestuur*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.
- De Flierefluitier. *Roefelraad beoordeelt speeltuinen*. [<http://www.deflierefluitier.nl/onze%20school/krantenartikelen/25%20februari%202010.htm>]. 29-07-2011.
- De Schoor. *Resultaten Roefelraad*. [<http://mediatheek.thinkquest.nl/~jrb066/resultaten%20roefelraad.htm>]. 27-07-2011.
- Derksen, W & Schaap, L. (2007). *Lokaal Bestuur*. Den Haag: Overheidsmanagement.
- Kool de, D (2007). *Monitoring in Beeld: Een studie naar de Doorwerking van Monitors in Interbestuurlijke Relaties*. Erasmus Universiteit Rotterdam (proefschrift).
- Edelenbos, J (2000). *Proces in Vorm. Procesbegeleiding van interactieve beleidsvorming van lokale ruimtelijke projecten*. Utrecht: Lemma.
- Edelenbos, J., Klijn, E-H & Steijn, B. (2010). Does Democratic Anchorage Matter? *The American Review of Public Administration*. 40 (1), 46-63.
- Edelenbos, J & Klijn, E-H. (2005). *Managing Stakeholder Involvement in Decision Making: A Comparative Analysis of Six Interactive Processes in the Netherlands*. Oxford University Press.

- Edelenbos & Monnikhof (2001) *Lokale interactieve beleidsvorming*. Utrecht: Uitgeverij Lemma BV
- Edelenbos, J, Teisman, G & Reuding, M. (2001). *Interactieve besluitvorming als sturingsopgave*. Den Haag.
- Educatieve dienst Vlaanderen. *De gemeente*.
<http://www.dekrachtvanjestem.be/kviss/leerkrachten/dossierkast/gemeente1.html>. 28-07-2011.
- Eisenhardt, K.M. (1989). Building Theories from Case Study Research. *The Academy of Management Review*. 14 (4), 532-550.
- Flood, R.L. (1999). *Rethinking the Fifth Discipline*. London: Routledge.
- Gemeente Almere (2005). *Raadsvergadering 28-09-2005*.
[\[http://almere.watstemmijnraad.nl/raadsstukken/raadsstuk/1312\]](http://almere.watstemmijnraad.nl/raadsstukken/raadsstuk/1312). 05-08-2011.
- Gemeente Almere (2008). *Actieplan Jongerenparticipatie*. Almere: Gemeente Almere
- Gemeente Almere (2011). *Roefelraad keurt speelplekken*. [http://gemeente-almere.citysite.nl/link/1/nieuws/2635001/95_Roefelraad+keurt+speelplekken+met+smiley's.html] 25-07-2011.
- Gemeente Schiedam. *Inloopbijeenkomst A4*. [<http://www.schiedam.nl/Def/A4/Projecten-A4-Noord-Nieuws/Drukbezochte-inloopbijeenkomst-A4.html>]. 18-03-2011.
- Gemeente Schiedam. *Vouchers voor wijkinitiatieven*. [<http://www.schiedam.nl/hetisjouwwijk.html>]. 18-04-2011.
- Gemeente Teylingen. *Kindergemeenteraad*. [http://www.teylingen.nl/ris/Gemeenteraad/Meepraten_meedoen/Kindergemeenteraad] 07-04-2011.
- Gemeente Zuidplas. *Historie*. [<http://www.zuidplas.nl/index.php?mediumid=15&pagid=1683>] 02-09-2011.
- Hague, R & Harrop, M. (2007). *Comparative Government and Politics*. New York: Palgrave.
- Hamel, R.M., Elshout-Mohr, J. & Elshout, J. (1999). *Meesterschap: Zestien stukken over intelligentie, leren, denken en probleemoplossen*. Eigen uitgave
- Hupe, P. (2007). *Overheidsbeleid als politiek*. Den Haag: Van Gorcum.
- Instituut voor Publiek en Politiek. *Opkomstcijfers* [<http://www.publiek-politiek.nl/Info-over-politiek/Verkiezingen/Opkomstcijfers>] 13-05-2011.
- Instituut voor Publiek en Politiek. *Kindergemeenteraad* (2011). [<http://www.publiek-politiek.nl/Producten-en-diensten/Onderwijs/Politiekeexcursies/Kindergemeenteraad>]. 27-06-2011.

- James, A. (2011) To Be (Come) or Not to Be (Come): Understanding Children's Citizenship, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 633 (1) 167-179.
- Jans, M. (2004) Children as Citizens: Towards a Contemporary Notion of Child Participation, *Childhood* 11 (1), 27-44.
- Koppenjan, J.F.M. & Klijn, E.H. (2004) *Managing Uncertainties in Networks: A Network Approach to Problem Solving and Decision Making*. London: Routledge.
- Loyens, K & Van de Walle, S. (2006) *Methoden en Technieken van burgerparticipatie*. Leuven: Instituut voor de Overheid.
- Nederland Verkiezingen. *Uitslag gemeenteraadsverkiezingen Zuid-Holland*. [http://www.nlverkiezingen.com/GR_ZH.html]. 10-05-2011
- Nieuwe Stadsblad. *Nieuwjaarstoespraak burgemeester Verver*. [http://www.deweekkrant.nl/artikel/2011/januari/10/nieuwjaarstoespraak_burgemeester_schiedam]. 21-12-2011.
- NRC. *Burgerparticipatie in veel gemeenten in opkomst*. [http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2493660.ece/Burgerparticipatie_in_veel_gemeenten_in_opkomst]. 19-03-2011.
- Pröpper, I.M.A.M. (1999). *Interactieve beleidsvoering: de binnenkant van het proces*. Den Haag: Overheidsmanagement.
- Pröpper, I.M.A.M. & Steenbeek, D.A. (1999). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*. Bussum.
- Rekenkamercommissie Schiedam-Vlaardingen (2009). *Quick Scan Burgerparticipatie Gemeente Schiedam*. Gemeente Schiedam.
- Silverman, D. (2007). *Doing Qualitative Research*. Londen: Sage Publications
- Sørensen, E. (2006). Democratic Theory and Network Governance. *Administrative Theory and Praxis* 24 (4) 693-720.
- Sørensen, E. & Torfing, J. (2005). The Democratic Anchorage of Governance Networks. *Scandinavian Political Studies*. 28 (3), 195-218.
- Stichting Kik'r (2011). *Jaarverslag 2010*. Schiedam: Stichting Kik'r.
- Stichting Kik'r. *Mijn Wijk, Jouw Wijk*. [<http://stichtingkikr.nl/projecten-2/69-mijn-wijk-jouw-wijk>]. 20-03-2011.
- Stoker, G. (1998). Governance as Theory: five propositions. *International Social Science Journal*, 50, (155), 17-28.
- Teisman, G. (2000). Models for Research Into Decisionmaking Processes: On Phases, Streams, and Decision-Making Rounds. *Public Administration*. 78 (4), 937-956.

- Teisman, G. (2005). *Publiek Management op de grens van Chaos en Orde*. Den Haag: SDU Uitgevers.
- Tops, P., Boogers, M., Hendriks, F. & Weterings, R. (1999). *Omtrent Interactieve besluitvorming: een inventariserend onderzoek naar nieuwe vormen van politieke participatie in de 'allerdaagse' democratie*. Den Haag.
- Universiteit Wageningen. (2009). *Maatlat Government-Governance*. Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
- Van Buuren, M.W. & Edelenbos, J. (2008). *Kennis en kunde voor participatie*. Rotterdam: Erasmus Universiteit
- Van de Ven, A.H. & Scott Poole, M. (1990). Methods for Studying Innovation Development in the Minnesota Innovation Research Program. *Organization Science*. 1 (3), 313-335.
- Van Thiel, S. (2007). *Bestuurskundig Onderzoek: Een Methodologische Inleiding*. Bussum: Coutinho.
- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten (2010). *Kijk eens hoe schattig*. Antwerpen.
- Vlaams Ministerie van Jeugd (2010). *Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014*. [<http://publicaties.vlaanderen.be/docfolder/22183/VlaamsJeugdbeleidsplan.pdf>]. 01-08-2011
- Werkgroep Ziekenhuisbuurt. *Wie zijn wij?* [<http://www.ziekenhuisbuurt.nl/modules/home/>]. 14-03-2011.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. *Vertrouwen in de burger*. [<http://www.wrr.nl/content.jsp?objectid=5106>]. 17-03-2011.

9.2 Observaties

- Inloopbijeenkoms A4. De Blauwe Brug, Schiedam. 27-01-2011.
- Vergadering Kindergemeenteraad Lommel. 22-05-2011.
- Vergadering Kindergemeenteraad Teylingen 11-06-2011.

9.3 Interviews

Almere

- Alex Boonstra, De Schoor

Brasschaat

- Evelyne VandeVyvere, jeugddienst gemeente Brasschaat
- Jeroen Swyngedouw, jeugddienst gemeente Brasschaat

Lommel

- Goele Kerkhof, jeugddienst gemeente Lommel
- Bram Bernaerds, jeugddienst gemeente Lommel
- Anouk de Wijs, kinderborgemeester Lommel
- Kris Verduyck, Schepene gemeente Lommel

Schiedam

- Annemiek Guis, directeur Tante Yo
- Soesja Boode, voorzitter Stichting Kik'r

Schoten

- Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten

Teylingen

- Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen

Zuidplas

- Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas

9.4 Enquete

- Leden kindergemeenteraad Lommel
- Leden kindergemeenteraad Schiedam

Bijlage 1: Casusbeschrijving onderzochte kindergemeenteraden

In deze bijlage worden de zes onderzochte kindergemeenteraden nader toegelicht door middel van een beknopte casusbeschrijving. In deze casusbeschrijvingen zullen de ontstaansgeschiedenis en uitgangspunten van de verschillende kindergemeenteraden centraal staan. Daarnaast volgen verdere toelichtingen op de bevindingen die eerder in het onderzoek zijn gepresenteerd.

Almere

In 1995 is de gemeente Almere als eerste gemeente in Nederland gestart met het opzetten van een kindergemeenteraad in de gemeente. Vanaf het begin van de jaren 90 ontstond er binnen verschillende Nederlandse gemeenten het idee om steviger in te gaan zetten op het instrument burgerparticipatie binnen de gemeente (Hague & Harrop, 2007, p.54). Tot aan deze periode werd het instrument burgerparticipatie binnen gemeenten alleen toegepast op de volwassenen binnen de gemeente. Maar de ervaringen van de gemeente Almere met deze invulling van het instrument waren niet alleen maar positief. In veel gevallen was er ook binnen de gemeente Almere sprake van de zogenaamde *participation bias*. Voornamelijk autochtone mannen van middelbare leeftijd namen actief deel aan de processen rondom burgerparticipatie binnen de gemeente (Gemeente Almere, 2008).

“De gemeente Almere heeft als doel om een doorgaande lijn in de jeugd- en jongerenparticipatie te realiseren, in de leeftijdscategorie 10 tot 18 jaar. De Roefelraad vormt het startpunt van deze doorgaande lijn”. Alex Boonstra, De Schoor.

Midden jaren 90 heeft de gemeenteraad van Almere een omslagpunt bereikt in het denken rondom het invullen van de burgerparticipatie binnen de gemeente. Er werd afgestapt van het idee dat alleen de volwassen inwoners van Almere meer dienden te participeren. De focus werd meer en meer gelegd op het betrekken van kinderen en jongeren bij de lokale politiek. De jeugd- en jongerenparticipatie werden speerpunten binnen het gemeentelijk jeugdbeleid van de gemeente Almere. De gemeente heeft uiteindelijk een doorgaande lijn binnen de jeugd- en jongerenparticipatie opgesteld. Binnen de gemeente werd er enorm veel belang gehecht aan het feit dat de verschillende initiatieven binnen de jeugd- dan wel jongerenparticipatie goed op elkaar afgestemd worden. Op deze manier zou er een eenheid ontstaan in het gehele beleid in de leeftijdscategorie 10 tot 18 jaar binnen de gemeente Almere. De Roefelraad, de kindergemeenteraad van Almere, werd als startpunt van deze lijn gezien. De gemeente Almere heeft de uitvoering van de kindergemeenteraad vanaf het

eerste moment overgedragen aan de welzijnsorganisatie De Schoor. Deze organisatie houdt zich vanaf 1989 bezig met allerlei vormen van welzijnswerk binnen de gemeente Almere.

“De Roefelraad is opgesteld om de kinderen te laten snuffelen aan de bestuurlijke praktijk van de gemeente Almere. Het is een eerste kennismaking met het dagelijkse bestuur die verder uitgewerkt wordt in het Actieplan jongerenparticipatie, maar dat zorgt er niet voor dat de Roefelraad een wassen neus is”. Alex Boonstra, De Schoor.

Uiteindelijk is in het schooljaar 1995-1996 een start gemaakt met de Roefelraad. Vanuit de Schoor is er in dat jaar gestart met het opzetten van een structurele vorm van jeugdparticipatie binnen de gemeente Almere. Het centrale uitgangspunt van de Roefelraad was de kinderen kennis te laten maken met het dagelijks bestuur van de gemeente Almere. In het eerste jaar van de Roefelraad waren er negen kindergemeenteraadsleden en één kinderburgemeester. Op kleine schaal werd reeds begonnen met het laten functioneren van de Roefelraad. Alex Boonstra: *“Op een speelse doch informatieve manier werd getracht de kinderen kennis te laten maken met de lokale politiek terwijl wij druk bezig waren met het opzetten van de randvoorwaarden”.*

Focus binnen de Roefelraad lag op kleine, haalbare doelen die dichtbij of direct binnen de belevingswereld van de kinderen liggen. Onderwerpen die in deze eerste jaren vaak aan bod kwamen waren het vuil op straat, auto's die te hard reden op de straten en de speelplekken in de wijken. Gedurende de jaren bleef de structuur van de Roefelraad in Almere onveranderd. Alle basisscholen binnen de gemeente werden aangeschreven, waarna van elke school uit groep 7 of 8 één vertegenwoordiger werd gekozen. De selectie van de gemeenteraadsleden vond op de basisscholen zelf plaats. Vanuit de Schoor werden voor deze selectie niet of nauwelijks richtlijnen opgesteld, de scholen hadden een grote vrijheid binnen het opstellen van de selectieprocedure. De vertegenwoordigers van alle scholen, de leden van de Roefelraad, kwamen vier keer per jaar samen in de algemene vergadering. In deze vergaderingen werden de beleidsterreinen die aan bod zouden komen besproken. Deze vergaderingen werden voorbereid in de verschillende kleine Roefelraden (worden nader toegelicht in het volgende hoofdstuk). Uiteindelijk werd er binnen de Roefelraad gestreefd naar een daadwerkelijke realisatie van een van de aandachtspunten van de raadsleden, om zo de concretisering voor de kinderen te kunnen behouden (Alex Boonstra, 2011).

“De selectie op de scholen vindt plaats door de docenten van de geselecteerde klassen. De Schoor heeft hiervoor wel algemene richtlijnen opgesteld. Maar de scholen hebben uiteindelijk de doorslaggevende stem in de selectie van de kinderen, zo trachten we de betrokkenheid van de scholen te bevorderen”. Alex Boonstra, De Schoor.

Bij de oprichting van de Roefelraad in Almere is de doelstelling van dit nieuwe instituut meteen neergezet, Alex Boonstra: *“De Roefelraad is opgestelptcid om de kinderen te laten snuffelen aan de bestuurlijke praktijk van de gemeente Almere. Het is eigenlijk een eerste kennismaking met het dagelijkse bestuur”*. Deze doelstelling, uitgesproken tijdens de oprichting van de Roefelraad, heeft de verdere uitwerking van de Roefelraad sterk beïnvloed. Alle aspecten binnen de Roefelraad zijn sterk gericht op het betrekken van kinderen bij de lokale politiek en de kennismaking met de diverse instrumenten en processen binnen het lokale bestuur. Hoewel de directe uitvoering niet direct bij bijvoorbeeld de gemeente ligt, is het contact met de diverse instituties uit het dagelijks bestuur van de gemeente altijd sterk geweest. Met name de input vanuit de andere instituties is een opvallend punt binnen de Roefelraad. Zoals in het vorige hoofdstuk reeds is aangegeven, heeft de Roefelraad in de loop der jaren een sterke groei doorgemaakt, onder andere door de populariteit van het instituut binnen en buiten de gemeente. De instituties binnen het dagelijks bestuur van de gemeente Almere zijn gedurende de jaren meer en meer gebruik gaan maken van de expertise van de Roefelraad. De kindergemeenteraadsleden werden vaak ingeschakeld om mee te denken over bepaalde zaken in Almere die zich binnen de belevingswereld van de kinderen afspeelden. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de verandering van het kinderpaspoort binnen de gemeente Almere. De gemeenteraad heeft in het schooljaar 1999-2000 de Roefelraad gevraagd kritisch naar het paspoort te kijken, omdat zij dachten dat er meer uit te halen was voor de kinderen. De leden van de Roefelraad zijn toen kritisch naar het paspoort gaan kijken en hebben daadwerkelijke verbeterpunten aangegeven. Het jaar daarop, toen het kinderpaspoort opnieuw uitkwam, is een groot deel van deze verbeterpunten ook daadwerkelijk overgenomen (De Schoor, 2008).

“Voor kinderen van deze leeftijd is het nodig om binnen het project doelen te stellen die daadwerkelijk realiseerbaar zijn voor de kinderen. Daarvoor is begeleiding nodig vanuit ons. De ideeën en plannen van de kinderen dienen omgevormd te worden naar concrete uitwerkingen. Er is sprake van sterke sturing binnen de onderwerpen”. Alex Boonstra, De Schoor.

Vanuit welzijnsinstelling De Schoor is er, samenhangend met de groei van de Roefelraad, een steeds sterkere begeleiding van de Roefelraad ontstaan. Er wordt gewerkt vanuit het idee dat de begeleiding ervoor moet zorgen dat de plannen en ideeën daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Binnen de verschillende bijeenkomsten van de Roefelraad proberen medewerkers van De Schoor deze begeleiding van de kinderen te realiseren. De besluitvorming binnen de Roefelraad is in twee verschillende niveaus onder te verdelen. Allereerst is er de grote Roefelraad. Dit zijn vier vergaderingen per jaar waarbij de raadsleden hun bevindingen aan elkaar presenteren. Deze vergaderingen worden voorgezeten door de kinderburgemeester en betrokken medewerkers van De Schoor. Maar door de schaalvergroting is deze grote Roefelraad alleen niet meer toereikend. Daarom

zijn er sinds 2002 ook diverse kleine Roefelraden per wijk. In deze kleine Roefelraden zitten de raadsleden per wijk bij elkaar om de verschillende onderwerpen binnen de wijk te bespreken. De raadsleden hebben de mogelijkheid om met eigen ideeën en plannen te komen maar de daadwerkelijke uitwerking vindt plaats door de begeleiders. Er is binnen de ideeën en plannen van de kinderen sprake van een sterke mate van sturing.

Teylingen

De gemeente Teylingen is in 2007 gestart met het opstarten van een kindergemeenteraad binnen de gemeente. Het initiatief voor de oprichting van de kindergemeenteraad lag bij drie raadsleden uit de gemeenteraad van Teylingen. Binnen de gemeenteraad leefde het idee om de kinderen uit de gemeente eerder te informeren over de gemeenteraad en bijbehorende processen en instrumenten. In de praktijk, bijvoorbeeld bij gastlessen die vanuit de gemeente werden gegeven, bleek namelijk dat er weinig parate kennis bij de kinderen uit groep 7 en 8 aanwezig was over dit onderwerp. Drie raadsleden hebben deze ervaringen en ideeën opgepakt en zijn samen met enkele ambtenaren begonnen met het opzetten van een kindergemeenteraad. Gezamenlijk stelden zij een institutionele basis op waarbinnen educatie het centrale doel werd van de kindergemeenteraad. Het betrekken van de kinderen bij het gemeentelijk beleid of het laten meepraten van kinderen bij gemeentelijke beslissingen die plaatsvinden binnen de belevingswereld van de kinderen, werden met opzet niet als centraal doel van de kindergemeenteraad neergezet. *“Educatie is het centrale doel van de kindergemeenteraad, betrokkenheid bij gemeentelijke beslissingen is bewust niet voor gekozen”*. Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen. Binnen de gemeente Teylingen dient de kindergemeenteraad als instrument ter educatie van de kinderen en daarbij wordt getracht de ervaring van de processen binnen de gemeente mee te geven.

“Educatie is voor ons als gemeente Teylingen het belangrijkste doel van de kindergemeenteraad. Vanuit dit doel is in 2007 de kindergemeenteraad ook opgestart. Het betrekken van de kinderen bij het gemeentelijk beleid is voor ons niet een doel op zich” aldus Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen.

De kindergemeenteraad in de gemeente Teylingen is geen raad met een aantal vaste raadsleden, zoals bij de andere vijf kindergemeenteraden uit het onderzoek wel het geval is. De kindergemeenteraad in Teylingen komt drie keer per jaar bij elkaar, in een wisselende samenstelling. En elke editie van de kindergemeenteraad doorlopen de deelnemende scholen/klassen hetzelfde traject, er vindt dus drie keer per jaar hetzelfde project plaats in een steeds wisselende samenstelling. Voor deze variant is gekozen aan de hand van de eerder genoemde centrale

doelstelling van de kindergemeenteraad in Teylingen. Klaas Overbeek: *“Op deze wijze kunnen wij alle scholen, die deel willen nemen aan het project, binnen een jaar bereiken en krijgen alle deelnemende kinderen dezelfde vorm van educatie”*.

Door het ontbreken van vaste raadsleden in de kindergemeenteraad van Teylingen, is er ook een andere wijze van selecteren van beleidsterreinen. Bij een reguliere (kinder)gemeenteraad is er sprake van een cyclus, waarbinnen onderwerpen/plannen/ideeën worden aangedragen en deze binnen de cyclus verder ontwikkeld, dan wel verworpen worden. In het systeem van de kindergemeenteraad van Teylingen is van een dergelijke cyclus geen sprake, aangezien er elke keer met nieuwe raadsleden gewerkt wordt. De initiatiefnemers hebben daarom binnen de institutionele basis voor een andere opzet gekozen. Elke kindergemeenteraad (dus drie keer per jaar) heeft een eigen budget van 2000 euro. De kindergemeenteraad mag dit bedrag schenken aan een stichting binnen de gemeentegrenzen van Teylingen. Voorafgaand aan elke raadsvergadering van de kindergemeenteraad worden alle verenigingen in de gemeente Teylingen aangeschreven. Zij hebben dan de kans om een plan/voorstel in te dienen om aanspraak te kunnen maken op de 2000 euro die de kindergemeenteraad tot haar beschikking heeft. Gemiddeld reageren er per periode ongeveer 25 verschillende verenigingen. Vanuit al deze reacties wordt door medewerkers van de gemeente Teylingen een viertal voorstellen geselecteerd die aan bod zullen komen bij de eerst volgende editie van de kindergemeenteraad.

“Eigenlijk zou je kunnen zeggen dat wij in de gemeente Teylingen binnen het systeem van eendaagse kindergemeenteraden, een meer op educatie gerichte kindergemeenteraad met daarbij een structureel karakter, hebben neergezet”. Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen.

Aan het begin van het schooljaar worden alle basisscholen in de gemeente Teylingen aangeschreven. Elke school heeft zelf de keuze of zij deelnemen aan het project en met welke groep, groep 7 of 8. Echter, in de praktijk kiest nagenoeg elke deelnemende school voor groep 8. Elke editie van de kindergemeenteraad kent voor een klas drie bijeenkomsten. Gedurende deze drie bijeenkomst worden zij begeleid door een lid van de gemeenteraad van Teylingen. De eerste les is er voornamelijk om de leerlingen kennis te laten maken met het lokaal bestuur. Deze les vindt plaats in de klas zelf en wordt gegeven door het betreffende raadslid en een medewerker van de gemeente Teylingen. In deze les worden de kinderen geïnformeerd over het instituut de gemeenteraad en wordt getracht de kinderen kennis, bijvoorbeeld over de processen en instrumenten binnen de gemeenteraad, bij te brengen. In de tweede les komen de klassen allemaal apart naar het gemeentehuis van Teylingen waar zij in de raadszaal worden ontvangen. Tijdens deze les maken zij kennis met het gemeentehuis en de raadszaal. Er zijn, naast de vaste begeleider, ook een aantal andere raadsleden aanwezig om

hun werkzaamheden nader toe te lichten. Daarnaast maken zij kennis met de vier plannen van de verenigingen die zijn gekozen door de gemeente. Als kindercommissie (en klas in geheel) maken zij uiteindelijk een keuze voor één van de vier plannen. Deze keuze dient uiteindelijk vertegenwoordigd te worden door vier afgevaardigden uit de klas, die bij de laatste les aanwezig zullen zijn. Deze vertegenwoordigers worden aan het eind van de tweede les door de klas gekozen. Ook wordt er een wethouder uit de kinderen geselecteerd. In de laatste les komen alle vertegenwoordigers van de deelnemende klassen bij elkaar in de raadszaal. Onder leiding van de burgemeester van Teylingen en de gekozen wethouders proberen de kinderen elkaar te overtuigen van de keuze voor een bepaald voorstel. Uiteindelijk komen alle vier verenigingen ook nog langs om de plannen toe te lichten. Aan het eind van de vergadering, na overleg tussen de burgemeester en de wethouders, wordt er uiteindelijk één voorstel gekozen.

De kindergemeenteraad in de gemeente Teylingen neemt, door haar speciale vorm, op een andere wijze deel aan het dagelijks bestuur van de gemeente dan de meeste andere kindergemeenteraden. Doordat er geen sprake is van een cyclus, elke editie van de kindergemeenteraad heeft andere deelnemers en nieuwe onderwerpen, is de kindergemeenteraad in de gemeente Teylingen niet ingebed in het dagelijks bestuur van de gemeente. Maar dat betekent niet dat er geen betrokkenheid vanuit de overige gemeentelijke instituties wordt getoond. Op een aantal manieren is er sprake van een sterke verbinding tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties. Zo is de burgemeester van Teylingen de vaste voorzitter van de kindergemeenteraad. Samen met de 'kinderwethouders' heeft hij de leiding over de slotvergadering en hij begeleidt de kinderen in het maken van een keuze tijdens de slotvergadering. Ook de wethouder van Onderwijs is op de achtergrond sterk bij het project betrokken. Daarnaast zorgt de koppeling tussen de raadsleden en verschillende klassen ook voor het creëren van betrokkenheid.

“Communicatie met de scholen en de achterban heeft in het begin erg veel tijd gekost. Veel bellen, veel persoonlijk contact. Maar contact met scholen loopt nu min of meer vanzelf, alleen nog contact via e-mail. En ook het contact met de lokale media loopt heel soepel, de kindergemeenteraad wordt steeds bekender” Klaas Overbeek, raadsadviseur gemeente Teylingen.

Het contact met de achterban is vanuit de gemeente Teylingen ook een belangrijk aandachtspunt binnen het project kindergemeenteraad. Bij de oprichting van de kindergemeenteraad in 2007 was er sprake van een enorm intensief proces van contact houden met de achterban. Alle scholen werden persoonlijk benaderd om ze te enthousiasmeren en uiteindelijk te betrekken bij het project de kindergemeenteraad. Maar met het groeiende succes van het project en daarmee samenhangend de steeds grotere bekendheid, werd de communicatie met de achterban steeds minder intensief. De

enige vorm van intensief contact is de lesbrief die vanaf de oprichting bij elk project wordt verstrekt door de gemeente. Alle deelnemende kinderen krijgen deze lesbrief, waarmee wordt getracht een houvast te bieden binnen het educatieve proces van het project.

De externe communicatie is gedurende het project wel steeds intensiever geworden. Alle afsluitende vergaderingen zijn tegenwoordig live via internet te volgen. Klaas Overbeek: *“De uitzendingen via internet zijn een groot succes, aangezien niet alle klassen bij de vergaderingen gezien het ruimtegebrek aanwezig kunnen zijn. Er is tijdens deze uitzendingen een duidelijke piek te zien in eht aantal kijkers, ze worden bijvoorbeeld een stuk beter bekeken dan de ‘reguliere’ raadsvergaderingen”*. Daarnaast wordt er na elke les vanuit de gemeente contact gezocht met de lokale media. Met name bij de afronding van het project en de onthulling van de projecten wordt er veel aandacht aan de kindergemeenteraad geschonken in de lokale media.

Zuidplas

“De gemeente Zuidplas is op 1 januari 2010 ontstaan uit een fusie van een aantal gemeenten, met als grootste gemeente Nieuwekerk aan de IJssel. Vanuit de gemeenteraad is het idee ontstaan om, met deze fusie als startpunt, de kinderen meer te betrekken bij de lokale politiek en tegelijkertijd kinderen uit verschillende delen van de fusiegemeente met elkaar in contact te laten komen” Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas.

Op 1 januari 2010 zijn de gemeenten Moerkapelle, Moordrecht, Nieuwekerk aan den IJssel en Zevenhuizen samengegaan in de nieuwe gemeente Zuidplas. Deze vier dorpen liggen redelijk ver van elkaar af en hebben mede daardoor allemaal een uniek karakter (zuidplas.nl). De gemeenteraad heeft zich na de fusie gebogen over deze verschillende karakters binnen de gemeente. Zij zagen het vormen van een eenheid binnen de gemeente Zuidplas als een van de eerste taken van de nieuwe gemeenteraad, niet alleen gericht op de volwassenen maar zeker ook op de kinderen. Een aantal raadsleden is toen met het idee van een kinderburgemeester gekomen. Deze kinderburgemeester zou als aanspreekpunt voor alle kinderen binnen de gemeente Zuidplas moeten gaan dienen en zo de eenheid onder de kinderen binnen de gemeente moeten vergroten. Daarnaast zouden, volgens de betrokken raadsleden, de kinderen op deze manier meer bij de lokale politiek betrokken worden. Wat de burgemeester is voor de volwassenen in de gemeente zou de kinderburgemeester moeten worden voor de kinderen. Deze kinderburgemeester zou door middel van verkiezingen, die plaats zouden moeten vinden op alle basisscholen binnen de gemeente, gekozen worden.

Binnen de gemeenteraad werd positief gereageerd op dit voorstel. Maar er ontstond wel het idee dat, als deze stap dan toch genomen zou worden, er ook meteen een volgende stap genomen zou kunnen worden: de invoering van een echte kindergemeenteraad in de gemeente Zuidplas.

Uiteindelijk is ervoor gekozen om beide aspecten, zowel de kinderburgemeester als de kindergemeenteraad, samen te voegen en een kindergemeenteraad met een kinderburgemeester als voorzitter op te richten. En door deze oprichting synchroon te laten lopen met de formaliteiten rond om de fusiegemeente zou de kindergemeenteraad extra publiciteit in de lokale media kunnen krijgen. Het schooljaar 2010-2011 zou dan het eerste jaar voor de kindergemeenteraad in de gemeente Zuidplas zijn. Voorwaarde van de gemeenteraad was hierbij wel dat de koppeling tussen de kindergemeenteraad en de overige gemeentelijke instituties sterk aanwezig moest zijn.

“Er is vrij direct contact met de directeuren van alle basisscholen in het directeurenoverleg. In dit overleg is er ook duidelijk geluisterd naar de wensen van de directeuren. Dit zorgt ervoor dat de medewerking met de scholen een stuk soepeler verloopt. Door de diversiteit binnen de gemeente is dit wel een lastig proces. Maar op dit moment is er maar één school die op dit moment niet meedoet”
Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas.

De institutionele basis van de kindergemeenteraad in de gemeente Zuidplas kent haar basis in het eerste idee van de gemeenteraad, waarbinnen alleen plaats was voor een kinderburgemeester. Alle basisscholen in Zuidplas werden in april 2010 aangeschreven, 16 in totaal. Van deze basisscholen mocht elke school één leerling uit groep 7 (in het jaar van de kindergemeenteraad in groep 8) afvaardigen die een gooi zou doen naar de titel kinderburgemeester van Zuidplas. De scholen werden volledig vrijgelaten in het organiseren en vormgeven van deze verkiezing. Alle kandidaten werden uitgenodigd voor een verkiezing in de raadszaal van de gemeente Zuidplas. Tijdens deze verkiezing kregen alle kinderen zich de kans zich te presenteren aan een jury, die werd voorgezeten door de burgemeester van Zuidplas. Uiteindelijk werd op deze dag één kinderburgemeester gekozen en werden de rest van de kandidaten automatisch de leden van de nieuwe kindergemeenteraad van Zuidplas. Op deze manier zijn alle scholen ook automatisch evenredig vertegenwoordigd.

Aan de verkiezing voor de kinderburgemeester van Zuidplas hebben uiteindelijk 15 van de 16 basisscholen meegedaan. In het eerste jaar van de kindergemeenteraad, het schooljaar 2010-2011, waren er dus 14 kindergemeenteraadsleden en 1 kinderburgemeester. Zij zijn in dat jaar drie keer bij elkaar gekomen om te praten over de plannen die zij hadden voor de gemeente Zuidplas. Vanuit de gemeente is hierbij gekozen voor de focus op één centraal onderwerp, om op deze manier de realisatie van het onderwerp in hetzelfde jaar mee te kunnen waarborgen. Tijdens de eerste vergadering van het jaar wordt dit onderwerp geselecteerd, waarna het onderwerp in de andere twee vergaderingen verder uitgewerkt wordt en er ruimte is voor andere kinderen om onderwerpen in te brengen.

Het moment van invoering van de kindergemeenteraad met als voorzitter de kinderburgemeester in de gemeente Zuidplas was verre van toevallig. In januari 2010 was de fusiegemeente Zuidplas een feit en daarbij hoorde dat hele jaar een groot aantal officiële momenten. De gemeenteraad van Zuidplas had bij de invoering van de kindergemeenteraad het idee om deze mogelijkheden te benutten door het selecteren van een kinderburgemeester. Bij alle officiële gelegenheden waarbij de burgemeester van Zuidplas een (centrale) rol speelde, werd de kinderburgemeester ook geacht aanwezig te zijn. In de praktijk zorgde dit in het eerste jaar voor heel veel (positieve) publiciteit voor de kindergemeenteraad. Bij nagenoeg alle lokale gebeurtenissen werd op deze manier ook de mening van de kinderen uit Zuidplas vertegenwoordigd.

“Op dit moment vindt er nog geen structurele terugkoppeling richting de klassen plaats. De kinderen die lid zijn worden wel gestimuleerd om het er in de klas erover te hebben. Wellicht kunnen in de toekomst lesbrieven ervoor zorgen dat er toch een structurele vorm van terugkoppeling plaats gaat vinden” Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas.

Er is op dit moment nog geen sprake van een structurele koppeling met de achterban, behalve de berichtgeving in de lokale media. De leden van de kindergemeenteraad van Zuidplas worden wel vanuit de gemeente gestimuleerd om de resultaten van de verschillende vergaderingen te communiceren naar de klassen toe. Maar er is geen vaste richtlijn of controlemechanisme voor, het ligt volledig aan de inspanningen van het desbetreffende kindergemeenteraadslid. Om de betrokkenheid van alle leerlingen uit de groepen 8 te vergroten, één van de centrale doelstellingen van de kindergemeenteraad in Zuidplas, is het wel noodzakelijk om een structureel instrument op te zetten om de achterban te kunnen informeren. Bijvoorbeeld een lesbrieven naar alle leerlingen of een structurele rubriek in de lokale media.

“Contact met de lokale media is ook erg belangrijk voor de kindergemeenteraad. Zeker rondom de gemeentelijke herindeling waren er veel persmomenten. Er is geprobeerd om de kinderburgemeester hierbij ook zoveel mogelijk te betrekken. Dit heeft veel media-aandacht voor de kindergemeenteraad opgeleverd” Hans Houtman, maatschappelijke ontwikkeling gemeente Zuidplas.

Binnen de gemeente Zuidplas werden er vooraf twee voorwaarden aan het project gesteld: de kinderburgemeester moest voor de kinderen een aanspreekpunt binnen de gemeente worden en de kinderen uit de groepen 8 moesten meer bij de lokale politiek betrokken worden. De ervaringen uit het eerste jaar zijn louter positief te noemen volgens de directe betrokkenen binnen de gemeente. De kinderen zijn meer betrokken bij de lokale politiek en de kinderburgemeester heeft voor genoeg media-aandacht gezorgd waardoor hij echt wordt gezien als het uithangbord van de kindergemeenteraad. Maar hierdoor raakt de besluitvorming van de kindergemeenteraad zelf wel

meer op de achtergrond, terwijl de besluitvorming toch uiteindelijk het resultaat is van een jaar lang kindergemeenteraad. Samen met het opzetten van een structurele communicatie naar de achterban zijn dit de twee mogelijke verbeterpunten voor de komende jaren.

Brasschaat

De kindergemeenteraad van Brasschaat vindt haar oorsprong in het jaar 2003. De gemeenteraad van Brasschaat speelde al een tijd met het idee om de activiteiten van en rondom de jeugddienst binnen de gemeente verder uit te breiden. Voor de kinderen van 12 tot 18 jaar was er al een zeer actieve jeugddienst binnen de gemeente aanwezig. Net zoals voor een aantal andere diensten binnen de gemeente, staat de gemeenteraad van Brasschaat erg open voor advies van deze adviesraden. En ook de overige gemeentelijke instituties schakelden deze jeugdraad regelmatig in wanneer het ging om besluitvorming die speelde binnen de belevingswereld van deze jongeren. Maar steeds vaker speelde er binnen de gemeente ook onderwerpen die meer gericht waren op een jongere doelgroep, die van 10 tot 12 jaar. Vanuit de ambtenarij, in nauwe samenwerking met een aantal raadsleden, is er uiteindelijk een plan gekomen voor een kindergemeenteraad binnen de gemeente. Er is een basistekst geschreven die uiteindelijk ook richting de doelgroep is gegaan. In het schooljaar 2004-2005 is er voor het eerst een kindergemeenteraad in de gemeente Brasschaat bij elkaar gekomen. Deze eerste lichte kinderen heeft zich bezig gehouden met de basistekst die al was samengesteld door de leden van de gemeenteraad en de ambtenaren van de jeugddienst. De verbondenheid met de lokale politiek is door deze wijze van oprichting wel gegroeid. Aangezien de basis voor de kindergemeenteraad in de 'reguliere' gemeenteraad is gelegd, is in de praktijk te zien dat zij toch eerder de kindergemeenteraad raadplegen dan in andere gemeenten.

"De institutionele basis van de Kindergemeenteraad in Brasschaat is echt een samenwerking geweest tussen de schepene, gemeenteraad en de kinderen. De schepene en de gemeenteraad van Brasschaat hebben de basis gevormd, die uiteindelijk naar de kinderen is gegaan. Zij hebben de basistekst gelezen en hebben wensen aangegeven, die uiteindelijk ook zijn overgenomen" Evelyne VandeVyvere, jeugddienst gemeente Brasschaat.

Uiteindelijk is er, na de proefcyclus in 2004-2005, vanaf het schooljaar 2005-2006 begonnen met de oprichting van een 'echte' kindergemeenteraad die zich bezig houdt met onderwerpen binnen de belevingswereld van de kinderen. Vanuit de jeugddienst van de gemeente Brasschaat is er in het begin veel tijd gestoken in het contact leggen met de scholen en het neerzetten van het instituut kindergemeenteraad. Vanaf het begin werd er door de scholen enthousiast gereageerd op het project en waren de scholen bereid om mee te werken. Er is door de jeugddienst getracht te werken

met vaste aanspreekpunten per school, om op deze manier de communicatie zo direct mogelijk te laten verlopen. Op dit moment doen er 14 basisscholen mee aan het project kindergemeenteraad in de gemeente Brasschaat en dit is eigenlijk al jaren een stabiel aantal. Soms zijn er wat meer scholen actief en het andere jaar haken er weer een aantal af, maar het totale aantal blijft redelijk stabiel, mede door de directe contacten met de scholen.

“Van elke deelnemende basisschool in Brasschaat komen twee kinderen. Uiteindelijk zitten er 28 kinderen in de kindergemeenteraad. Uit de kindergemeenteraad wordt in de eerste vergadering de kinderburgemeester gekozen. Daarnaast zijn er in sommige gevallen kinderschepenen die worden gekozen” Jeroen Swyngedouw, jeugddienst gemeente Brasschaat.

Van elke deelnemende basisschool binnen de gemeente Brasschaat kunnen er twee kinderen zitting nemen in de kindergemeenteraad. De scholen worden volledig vrij gelaten in de wijze waarop de kinderen uiteindelijk geselecteerd worden. Volgens de betrokkenen bij de jeugddienst ligt dit heel erg aan de contactpersoon bij de school: *“Bij de ene school is de contactpersoon een stuk meer betrokken dan bij de andere school. Dat zorgt voor verschillen. Op school A worden echte verkiezingen gehouden en wordt er een hele dag voor uitgetrokken, waar bij school B er geloot wordt om de plekken”*. Uiteindelijk nemen de twee kinderen die zijn gekozen zitting in de kindergemeenteraad, voor één jaar. Tijdens de eerste bijeenkomst worden ook de kinderburgemeester gekozen en (eventueel) de kinderschepene. De kinderschepene wordt gekozen aan de hand van een beleidsterrein dat op dat moment erg actueel is binnen de gemeente Brasschaat. De afgelopen jaren zijn dit met name de beleidsterreinen milieu en verkeer aan bod gekomen. Zowel de kinderburgemeester als de kinderschepene hebben een belangrijke rol binnen de kindergemeenteraad van Brasschaat. Waar de kinderburgemeester voornamelijk naar buiten toe, samen met de burgemeester, vaak te zien is, speelt de kinderschepene vaak inhoudelijk een belangrijke rol. Tijdens de vergaderingen, zes per jaar, heeft hij/zij een eigen moment om over het beleidsterrein te spreken. Daarnaast is hij/zij ook nog voorzitter van de werkgroep die gaat over dit onderwerp. Naast dit centrale onderwerp hebben de raadsleden binnen de kindergemeenteraad veel ruimte om zelf onderwerpen aan te dragen. Ook door het systeem van de MijnGedacht briefjes (zie volgend hoofdstuk) heeft ook de achterban veel mogelijkheden om onderwerpen aan te dragen. De focus van de raadsleden zelf ligt met name op de realisatie van eendaagse projecten, bijvoorbeeld het schoonmaken van de straten of een veilig verkeer actie.

“De kindergemeenteraad is gedurende de afgelopen jaren niet echt veranderd. Het enige wat we op dit moment wel tegen komen is dat de onderwerpen nu wel terug beginnen te komen, maar dat is op

zich niet erg omdat de kinderen vaak toch wel een nieuwe invalshoek vinden” Jeroen Swyngedouw, jeugddienst gemeente Brasschaat.

De kindergemeenteraad van Brasschaat komt met haar zes vergaderingen, zeker in vergelijking met andere kindergemeenteraden, redelijk frequent bijeen. Tijdens deze vergaderingen hebben de raadsleden de mogelijkheid om zelf onderwerpen aan te dragen die zij graag behandeld willen zien in de kindergemeenteraad. De jeugddienst zelf begeleidt de vergaderingen wel maar heeft niet direct invloed op de keuze van de beleidsterreinen die behandeld zullen worden binnen de kindergemeenteraad. In de eerste vergadering wordt vaak een kinderschepene voor dat jaar aangesteld, die zich met een bepaald beleidsterrein gaat bezighouden. Bijvoorbeeld milieu of verkeer zijn onderwerpen die de laatste jaren erg spelen bij de leden van de kindergemeenteraad. Dit centrale onderwerp komt dan ook, onder aanvoering van de kinderschepene, nagenoeg elke vergadering aan bod. Maar daarnaast hebben de overige raadsleden in de eerste twee vergaderingen ook genoeg ruimte om eigen onderwerpen, plannen en ideeën in te dienen. Uit deze onderwerpen worden dan twee of drie centrale onderwerpen geselecteerd. De jeugddienst gaat dan onderzoeken op welke wijze er binnen deze onderwerpen naar een daadwerkelijke realisatie kan worden toegewerkt. Er wordt vanuit de jeugddienst wel gewerkt naar minimaal één realisatie per jaar en dan het liefste aan de hand van een project van een dag. *“Op deze wijze ontstaat er aan de ene kant iets tastbaars voor de kinderen, zoals bijvoorbeeld een schoonmaakdag. En aan de andere kant is het dan makkelijker om bijvoorbeeld media-aandacht te genereren of overige betrokkenen uit de gemeente te laten participeren”*. Er is in de afgelopen jaren wel een grote mate aan diversiteit binnen de behandelde onderwerpen te herkennen, al blijven alle onderwerpen binnen de belevingswereld van de kinderen. Zo is er bijvoorbeeld een hondenpoepactie geweest, hebben de kinderen fluoriserende hesjes uitgedeeld bij basisscholen om het verkeer veiliger te maken en is er gekeken hoeveel en waar nou precies de graffiti zit in de gemeente.

“Wij proberen in Brasschaat de achterban, de overige kinderen uit de klassen, sterk bij de Kindergemeenteraad te betrekken. Dat proberen we onder andere door MijnGedacht briefjes. Deze briefjes liggen op elke school, samen met een special brievenbus. De kinderen kunnen op deze briefjes hun ideeën schrijven en die nemen de kindergemeenteraadsleden dan mee” Evelyne VandeVyvere, jeugddienst gemeente Brasschaat.

Maar een andere bron van onderwerpen, plannen en ideeën is het systeem van de MijnGedacht briefjes. Vanuit de jeugddienst van de gemeente Brasschaat is dit idee na een aantal jaar kindergemeenteraad ontstaan. Er kwamen meer en meer signalen vanaf de scholen dat kinderen die niet in de kindergemeenteraad zaten, toch een goed idee voor de gemeente hadden of een vraag

aan de raadsleden wilden stellen. En zoals in veel kindergemeenteraden, stimuleerde de jeugddienst wel de communicatie tussen de raadsleden en de rest van de school, maar in de praktijk functioneerde dit systeem toch niet altijd. Daarom is er op dat moment overgegaan op het systeem van MijnGedacht. Op elke deelnemende basisschool binnen de gemeente Brasschaat hangt een speciale brievenbus met bijbehorende formulieren. Alle kinderen van de deelnemende klassen kunnen daar de ideeën, opmerkingen, vragen voor de kindergemeenteraad kwijt. De jeugddienst zorgt ervoor dat voor elke vergadering deze stukken worden opgehaald en ingebracht in de vergadering. Doordat de kindergemeenteraad elke maand vergadert, worden de briefjes redelijk snel behandeld en krijgen de kinderen ook echt het idee dat er iets met hun inbreng gedaan wordt. Want in de notulen van de vergaderingen, die naar alle scholen worden gestuurd, worden ook alle ingezonden briefjes meegenomen. Op deze manier ontstaat er een directer contact met de achterban.

Lommel

De kindergemeenteraad van de gemeente Lommel bestaat al sinds het jaar 1997. In dat jaar is er vanuit de jeugddienst van de gemeente Lommel het initiatief genomen om een kindergemeenteraad op te richten. Er waren binnen de gemeente veel positieve ervaringen met de jeugdraad en de jeugddienst wilde de ervaringen en resultaten van deze jeugdraad graag verder uitbouwen. Anders dan bij andere kindergemeenteraden heeft de politiek in Lommel geen directe invloed gehad op de oprichting van de kindergemeenteraad in de gemeente. De jeugddienst is zelf met het plan gekomen en heeft het daarna doorgespeeld aan de gemeenteraad, die er uiteindelijk akkoord mee zijn gegaan. Deze vorm van oprichting heeft wel invloed op de relatie tussen de kindergemeenteraad en de overige gemeentelijke instituties binnen de gemeente Lommel (zie het volgende hoofdstuk).

“De kindergemeenteraad van de gemeente Lommel kent drie centrale doelen. Als eerste is het een doel om kinderen vertrouwd te maken met de werking van de gemeente. Daarnaast leren de kinderen op een rationele manier overleggen. En daarnaast kunnen de kinderen advies uitbrengen over bepaalde projecten in het beleid van de gemeente Lommel” Goele Kerkhof, jeugddienst gemeente Lommel.

Bij de oprichting van de statuten en de institutionele basis van de kindergemeenteraad van Lommel is de jeugddienst uitgegaan van een drietal centrale doelen. Allereerst is het een doel om de kinderen vertrouwd te laten raken met de werking van het lokaal bestuur. Kinderen krijgen inzicht in de diverse processen die er spelen tussen de verschillende instituties en de instrumenten die deze instituties daarbij begrijpen. Door zelf ook deel uit te maken van een dergelijke institutie wordt getracht de kinderen nieuwe inzichten te verschaffen. Als tweede doel staat in de statuten het

bijbrengen van een rationele manier van overleggen. Kinderen leren binnen de kindergemeenteraad met elkaar te overleggen over belangrijke onderwerpen binnen de gemeente. Maar ook het argumenteren, wanneer zij het niet eens zijn met elkaar over bepaalde onderwerpen, speelt ook in de kindergemeenteraad en de bijbehorende educatieve factor een rol. De kindergemeenteraad in Lommel is de enige kindergemeenteraad waarbij het overleggen (met bijbehorende vaardigheden) expliciet staat opgenomen in de institutionele basis. Als laatste doel van de kindergemeenteraad wordt het advies uitbrengen over bepaalde projecten in het beleid van de gemeente Lommel genoemd. Het praktische probleem bij deze laatste doelstelling is alleen dat er in de statuten en de institutionele basis verder geen voorwaarden en/of handvaten voor deze doelstelling zijn opgenomen. Er is dus voor geen enkele gemeentelijk instelling een verder verplichting om de kindergemeenteraad erin te betrekken.

“Leden van de Kindergemeenteraad kunnen plaatsnemen in een werkgroep. Meestal zijn dit er twee per jaar. De onderwerpen die worden behandeld binnen deze werkgroepen worden per jaar bepaald. Kinderen worden niet verplicht om deel te nemen aan deze werkgroepen maar bijna altijd zijn er genoeg kinderen die deel willen nemen” Bram Bernaerds, jeugddienst gemeente Lommel.

De kindergemeenteraad van de gemeenteraad is qua ledenaantal gekoppeld aan het ledenaantal van de ‘reguliere’ gemeenteraad van Lommel, 31. Dat betekent dat de kindergemeenteraad van Lommel nooit meer dan 31 raadsleden kan krijgen. Alle scholen in Lommel worden aangeschreven, waarna zij een aantal kandidaten kunnen voordragen. De scholen zijn volledig vrij in het selecteren van de raadsleden voor de kindergemeenteraad. De jeugddienst selecteert uit de aanmeldingen uiteindelijk evenredig naar de grootte van de school de raadsleden voor de kindergemeenteraad. De raadsleden zitten in principe twee jaar in de kindergemeenteraad. In totaal zijn er vier algemene vergaderingen per jaar. Tijdens de eerste vergadering worden de raadsleden geïnstalleerd en wordt de kinderburgemeester gekozen. Alle kindergemeenteraadsleden kunnen zich beschikbaar stellen en presenteren zich tijdens de eerste bijeenkomst. Daarna mogen alle raadsleden een stem uitbrengen en wint het raadslid van de kindergemeenteraad met de meeste stemmen. Hij/zij mag zich dan een jaar de kinderburgemeester van Lommel noemen. In de praktijk is dit vooral een ceremoniële functie, af en toe een leidende functie in bijvoorbeeld de externe communicatie (de lokale media). Maar de vergaderingen van de kindergemeenteraad worden bijvoorbeeld voorgezeten door de schepene van Jeugd, hierin heeft de kinderburgemeester verder geen hele speciale rol.

Naast de kindergemeenteraad worden er door de jeugddienst per jaar twee werkgroepen gevormd. Tijdens de eerste vergadering stemmen de kindergemeenteraadsleden over welke onderwerpen er in deze werkgroepen behandeld kunnen worden. En er kunnen nog onderwerpen zijn die vorig jaar

nog niet behandeld zijn. Vaak zijn de onderwerpen van de werkgroepen direct verbonden met de belevingswereld van de kinderen, bijvoorbeeld sport of milieu. Er is geen verplichting om deel te nemen aan de werkgroepen maar in de praktijk nemen toch veel kinderen deel aan tenminste één werkgroep. De vergaderingen van de werkgroepen vinden na schooltijd plaats, los van de plenaire vergaderingen van de kindergemeenteraad.

“Kinderen die in het vijfde leerjaar (groep 7) in de Kindergemeenteraad terecht komen blijven automatisch lid als ze naar het zesde leerjaar gaan (groep 8). Op deze manier proberen we continuïteit en structuur in de leden van de Kindergemeenteraad te brengen” Goele Kerkhof, jeugddienst gemeente Lommel.

De kindergemeenteraad in de gemeente Lommel heeft, buiten de notulen van de raadsvergaderingen, geen structurele vormen van contact met de achterban. Van elke vergadering worden notulen gemaakt en die worden meegegeven aan de raadsleden en opgestuurd naar de deelnemende basisscholen. Maar er is geen structurele vorm van contact, bijvoorbeeld een lesbrief of een nieuwsbulletin. Wel wordt er veel gebruik gemaakt van de lokale media en de berichtgeving onder de vlag van de gemeente. Tijdens externe activiteiten, bijvoorbeeld de realisatie, is er altijd ruim aandacht van de lokale media. De praktische draai die vaak vanuit de jeugddienst aan de onderwerpen zorgt er mede voor dat er in de lokale media veel aandacht aan dergelijke activiteiten gegeven wordt.

Schoten

Dit jaar is voor de twaalfde keer een kindergemeenteraad geïnstalleerd in de gemeente Schoten. In 2000 is er besloten een kindergemeenteraad in de gemeente Schoten op te richten. Het idee kwam niet vanuit de politiek maar volledig vanuit de ambtenarij. Naast de jeugdraad wilde de jeugddienst van de gemeente Schoten ook graag iets opzetten voor de kinderen uit het vijfde (groep 7) en zesde leerjaar (groep 8). In samenwerking met de directeuren van de basisscholen binnen de gemeente Schoten is er toen nagedacht over een structureel instituut binnen de gemeente Schoten dat zou kunnen functioneren als een soort van jeugdraad, maar dan voor een jongere leeftijdscategorie. Op dat moment is er besloten om een kindergemeenteraad op te richten, om als structureel instituut te gaan dienen naast de jeugdraad, onder de hoede van de jeugddienst.

“De kindergemeenteraad in Schoten is in 2000 vanuit de jeugdraad en de jeugddienst opgericht. Vanaf het begin hebben wij ook de scholen erbij betrokken. Samen kwamen we tot de conclusie dat een kindergemeenteraad de goede oplossing zou zijn, omdat we dan ook de hele leeftijdsgroep in de gehele gemeente konden bereiken” Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten.

De Schotense kindergemeenteraad bestaat uit 31 gemeenteraadsleden, evenveel raadsleden als in de 'reguliere' gemeenteraad van Schoten. Aan het begin van elk schooljaar vindt de selectie voor nieuwe raadsleden plaats. Elke school binnen de gemeente Schoten wordt aangeschreven met de vraag of zij ook dit jaar willen deelnemen aan het project. Aan de hand van het aantal deelnemende scholen wordt het aantal deelnemers per school bepaald, meestal 2 of 3. Scholen hebben zelf de vrije hand in de wijze waarop de leden voor de kindergemeenteraad geselecteerd worden en of deze selectie in het vijfde leerjaar of in het zesde leerjaar plaatsvindt. De kinderen zijn in principe één jaar lid van de kindergemeenteraad in Schoten, maar wanneer zij in het vijfde leerjaar zitten mogen zij in het zesde leerjaar nogmaals plaatsnemen in de kindergemeenteraad, mits zij door de school weer geselecteerd worden. De raadsleden van de kindergemeenteraad worden tijdens de eerste vergadering officieel geïnstalleerd en tijdens de eerste vergadering wordt ook het centrale onderwerp van het jaar bekend gemaakt. Het centrale onderwerp wordt elkaar geselecteerd door medewerkers van de jeugddienst, mede aan de hand van opmerkingen en ideeën van raadsleden uit de vorige kindergemeenteraad. In totaal zijn er per schooljaar drie raadsvergaderingen waarbinnen toegewerkt wordt naar een daadwerkelijke realisatie binnen het centrale onderwerp. Daarnaast is er binnen elke raadsvergadering nog ruimte voor vragen die de kinderen zelf hebben. Deze vragen gaan over alle onderwerpen die de kinderen bezig houden binnen de gemeente. Naast de drie vergaderingen vinden er ook nog een aantal externe activiteiten plaats met de gehele raad. Dit kunnen activiteiten zijn die verband houden met het centrale onderwerp maar er zijn ook een aantal andere vaste activiteiten. Zo is er bijvoorbeeld de jaarlijkse rondgang langs andere gemeentelijke instituties, waarbij de kindergemeenteraadsleden echt in contact komen met de dagelijkse praktijk van deze instituties.

“Per jaar zijn er drie algemene vergaderingen. Daarnaast vinden er nog een aantal losse activiteiten plaats. Elk jaar is er bijvoorbeeld een bezoek aan verschillende gemeentelijke instituties om de verbondenheid te vergroten. Maar ook bijvoorbeeld bezoeken die gerelateerd zijn aan het centrale thema vallen hieronder” Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten.

Het betrekken van de kinderen bij de lokale politiek is vanaf de oprichting het hoofddoel van de kindergemeenteraad in de gemeente Schoten. Kinderen dienen bewust te worden van de verschillende instituties die er zijn binnen de gemeente en hoe de dagelijkse praktijk van deze instituties eruit ziet. De educatieve factor is hierin erg van belang, aangezien de kinderen daar verder op school weinig over te weten komen. Daarnaast is het in de loop der jaren steeds belangrijker geworden dat de kinderen via de kindergemeenteraad de 'reguliere' gemeenteraad kunnen ondersteunen binnen bepaalde beleidsterreinen. De kindergemeenteraad in Schoten heeft geen eigen kinderburgemeester, maar de schepene van Jeugd als voorzitter van de kindergemeenteraad.

Door middel van deze koppeling wordt getracht deze ondersteuning meer vorm te geven en de verschillende instituties directer aan elkaar te koppelen. Het centrale onderwerp is ook vaak een uitwerking van een besluit dat eerder langs is gekomen in de gemeenteraad van Schoten. Het onderwerp speelt binnen de belevingswereld van de kindergemeenteraadsleden en de gemeenteraad en de schepene van Jeugd zien graag de inzichten van de kindergemeenteraad over dat betreffende onderwerp. Dit jaar stond het onderwerp speelbossen centraal, waarbij de kindergemeenteraad op onderzoek is gegaan en aan de hand van dat onderzoek invulling heeft gegeven aan het raamwerk dat de gemeenteraad van Schoten omtrent speelbossen had opgezet.

“Een van de aspecten die we door de jaren heen wel hebben geleerd is dat de kinderen behoefte hebben aan tastbare onderwerpen. Wanneer het centrale onderwerp een minder tastbaar onderwerp is, bijvoorbeeld vriendschap. De kinderen verliezen dan snel hun aandacht omdat de onderwerpen niet concreet genoeg zijn” Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten.

Gedurende de jaren zijn er binnen de institutionele basis van de kindergemeenteraad van Schoten geen sterke veranderingen doorgevoerd. Het aantal betrokken kinderen is elk jaar hetzelfde door de koppeling met het aantal leden van de gemeenteraad van Schoten en ook de overige kenmerken zijn nauwelijks veranderd. Wel wordt getracht de banden tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties binnen het dagelijks bestuur van de gemeente sterk te houden. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door te focussen op een serieuze behandeling van de vragen die door de kinderen in de vergaderingen gesteld zijn. De jeugddienst zet zich hier sterk voor in en probeert zo de verbindingen en het serieuze karakter van de kindergemeenteraad te behouden. Als grootste leerproces binnen de kindergemeenteraad wordt de keuze van het centrale onderwerp genoemd. In de praktijk blijkt vaak dat hoe concreter het centrale onderwerp voor de kinderen is, hoe concreter de uitwerking van dat onderwerp kan worden. Wanneer het onderwerp minder concreet is, verliezen de kinderen in de loop van het schooljaar de binding met het onderwerp en daarmee de aandacht. Daarnaast is de soms geringe betrokkenheid van de scholen toch nog altijd een aandachtspunt voor de jeugddienst van Schoten.

De jeugddienst van de gemeente Schoten tracht de koppeling tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties binnen de gemeente te behouden en waar mogelijk te versterken. Als haar hoofddoel heeft zij het betrekken van de kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar bij de lokale politiek door middel van de kindergemeenteraad. Door het realiseren van de koppeling tussen de kindergemeenteraad en de overige instituties probeert de jeugddienst deze betrokkenheid te versterken. Naast de schepene van Jeugd als kinderburgemeester en de jaarlijkse rondleiding langs de overige instituties binnen de gemeente, tracht de jeugddienst ook nog op een andere manier deze

koppeling te versterken. Zoals in het vorige hoofdstuk reeds vermeld is, hebben de raadsleden van de kindergemeenteraad ook elke vergadering de mogelijkheid om vragen te stellen over alle onderwerpen die binnen de belevingswereld van de kindergemeenteraadsleden binnen de gemeente Schoten vallen. Deze vragen worden plenair gesteld tijdens de vergadering en genoteerd door de betrokkenen van de jeugddienst, met daarbij de garantie dat de vraag de volgende vergadering behandeld gaat worden. De jeugddienst gaat met deze vragen binnen de gemeentelijke instituties langs alle direct betrokkenen om de vragen te laten uitzoeken om zo tijdens de volgende vergadering met een gedegen en compleet antwoord te kunnen komen. Dit zorgt er bij de kinderen voor dat de vragen die zij stellen ook echt serieus behandeld worden en zij een echt antwoord krijgen. Daarnaast worden de notulen van de vragen en de uitgebreide antwoorden verstuurd aan alle scholen waardoor ook de andere kinderen direct de antwoorden op de vragen kunnen zien.

“De lokale pers helpt erg goed in onze externe communicatie. De verschillende plaatselijke dagbladen, radio en tv besteden altijd best uitgebreid aandacht aan de kindergemeenteraad. Voornamelijk tijdens de uitstapjes is er aandacht en je merkt toch dat de mensen dit ook zien en meer gevoel met de kindergemeenteraad krijgen” Ivan Dierckx, jeugddienst gemeente Schoten.

Het betrekken van de kinderen bij de lokale politiek gebeurt tevens door middel van de externe communicatie. Van direct contact met de achterban is binnen de kindergemeenteraad van Schoten niet of nauwelijks sprake. Er is geen vast stramien met terugkoppeling van de vorderingen van de kindergemeenteraad, buiten het algemene bulletin met beantwoording van de vragen dat wordt verstuurd aan de directie van de scholen. Vanwege het gebrek aan een structurele koppeling met de achterban is de externe communicatie van nog groter belang, om niet alleen de leden van de kindergemeenteraad maar de gehele leeftijdscategorie bij het project te kunnen betrekken. De lokale pers is erg betrokken bij het project kindergemeenteraad. Mede door de focus op één centraal onderwerp is het voor de jeugddienst eenvoudiger om de ‘persmomenten’ uit te kunnen kiezen. Naast de verslagen van de vergaderingen in de plaatselijke krant, vindt er vooral tijdens de uitstapjes (bijvoorbeeld de jaarlijkse rondgang langs de instituties of de daadwerkelijke realisatie van het centrale onderwerp) veel externe communicatie plaats door middel van krant, tv en internet. Op deze wijze wordt de bekendheid van de kindergemeenteraad binnen de gemeente zichtbaar vergroot. De jeugddienst ervaart ook zelf de positieve effecten: *“Je merkt doordat de kindergemeenteraad meer in het nieuws komt, dat zij als instituut ook meer serieus genomen wordt”*.

Bijlage 2: Interviewhandleiding onderzochte kindergemeenteraden

- *Wie heeft binnen de gemeente het initiatief genomen voor het oprichten van een kindergemeenteraad?*
- *Wie hebben er op dit moment zitting in de kindergemeenteraad en hoe is deze selectie tot stand gekomen?*
- *Op welke manier onderhoudt de kindergemeenteraad het contact met de achterban?*
- *In hoeverre zijn kindergemeenteraden ingebed in het dagelijks bestuur van de gemeente?*
- *Welke beleidsterreinen heeft de kindergemeenteraad in haar portefeuille zitten?*
- *Over welke mate van participatie beschikt de kindergemeenteraad binnen deze afzonderlijke beleidsterreinen?*
- *Welke concrete resultaten hebben deze kindergemeenteraden op het gebied van burgerparticipatie behaald sinds de oprichting?*
- *Welke knelpunten binnen het gehele proces zijn er te herkennen binnen de kindergemeenteraad?*
- *Hoe wordt in de praktijk door de overige instituties binnen de gemeente gereageerd op de kindergemeenteraad?*

Besluitvormingsprocessen kindergemeenteraad

- *Welke casus/casussen hebben de afgelopen periode veel aandacht gehad binnen de besluitvorming van de kindergemeenteraad?*
- *Waaruit is de belangstelling van de kindergemeenteraad voor deze casus/casussen ontstaan?*
- *Welke besluiten heeft de kindergemeenteraad gedurende het proces binnen deze casus/ casussen genomen?*
- *Welke concrete uitkomsten heeft de kindergemeenteraad aan het eind van het proces gepresenteerd?*
- *Op welke manier hebben de verschillende betrokken instituties binnen de gemeente gereageerd op deze uitkomsten?*
- *Wat is er uiteindelijk binnen de gemeente gedaan met de verschillende conclusies/aanbevelingen van de kindergemeenteraad binnen de casus/casussen?*
- *Welke knelpunten omschrijven de verschillende betrokken actoren betreffende het besluitvormingsproces binnen deze twee casus/casussen?*

Bijlage 3: Interview kinderburgemeester

1. Hoe heet je?

.....

2. Hoe ben je gekozen als kinderburgemeester?

.....
.....
.....

3. Waarom wilde je kinderburgemeester worden?

.....
.....
.....

4. Wat vind je het leukste aan het zijn van kinderburgemeester?

.....
.....
.....

5. Wat heb je allemaal al gedaan als kinderburgemeester?

.....
.....
.....

6. Word je in Lommel vaak herkend als kinderburgemeester?

.....
.....
.....

7. Wat is het belangrijkste wat jullie dit jaar als kindergemeenteraad gedaan hebben?

.....
.....
.....

8. Zou er voor jou als kinderburgemeester nog iets verbeterd kunnen worden aan de kindergemeenteraad, zodat het voor jou beter/leuker wordt?

.....
.....
.....

9. Als je nog een jaar kinderburgemeester zou kunnen zijn, zou je dat dan doen?

.....
.....
.....

Bijlage 4: Enquête leden kindergemeenteraad Lommel

Hallo allemaal. Hieronder vinden jullie de vragen over jullie kindergemeenteraad. Afgelopen donderdag was ik bij jullie tijdens de laatste vergadering om alvast een kijkje te nemen en mijn onderzoek toe te lichten. Ik ben op dit moment in Nederland aan het afstuderen op de kindergemeenteraad en ik gebruik jullie kindergemeenteraad in Lommel als voorbeeld. Allereerst zijn er wat vragen over jullie zelf en je mening over de kindergemeenteraad. Als laatste zijn er nog 5 stellingen. Zouden jullie alsjeblieft deze vragen kunnen beantwoorden? Het kost hooguit 5 minuten en jullie zouden mij er erg mee helpen! Alvast bedankt! Jasper

(En voor de zekerheid, het is helemaal anoniem, jullie namen worden in mijn onderzoek nergens genoemd)

Algemeen

Hoe heet je?

Wat is je geslacht?

Jongen

Meisje

Hoe oud ben je?

In welk leerjaar zit je?

Hoe lang zit je al in de kindergemeenteraad?

Wat vind jij de belangrijkste onderwerpen van de kindergemeenteraad?

–

–

–

Wat vind je het leukste van de kindergemeenteraad?

–

–

–

Wat kan er volgens jou beter in de kindergemeenteraad?

-

-

-

Stellingen	Geheel mee eens	Mee eens	Neu- traal	Mee on- eens	Geheel mee oneens
Ik vind dat ik genoeg ruimte heb om mijn mening te geven in de kindergemeenteraad.					
Ik heb het gevoel dat de kindergemeenteraad in Lommel serieus genomen wordt.					
Ik zie/hoor dat andere mensen in Lommel rekening houden met de kindergemeenteraad.					
De kindergemeenteraad heeft genoeg te zeggen in Lommel.					
Het gaat goed met de kindergemeenteraad, er hoeft niets veranderd te worden.					

Heb je verder nog ideeën/opmerkingen/aanvullingen?

Bedankt voor het invullen van deze enquête!

Bijlage 5: Enquête toekomstige kindergemeenteraadsleden Schiedam

Beste kindergemeenteraadslid van de allereerste kindergemeenteraad in Schiedam. Deze week heb je te horen gekregen dat jij vanaf augustus in de kindergemeenteraad mag plaatsnemen. Maar eerst wil ik vragen of jullie wat vragen over jullie toekomstige kindergemeenteraad zouden willen beantwoorden. De vragen gaan over jullie kindergemeenteraad. Zouden jullie alsjeblieft deze vragen kunnen beantwoorden? Het kost hooguit 5 minuten en jullie zouden mij er erg mee helpen! Alvast bedankt! Jasper

(En voor de zekerheid, het is helemaal anoniem, jullie namen worden in mijn onderzoek nergens genoemd)

Hoe heet je?

Wat is je geslacht?

Jongen

Meisje

Hoe oud ben je?

In welke klas zit je?

In welke wijk van Schiedam woon je?

Wat vind jij de belangrijkste onderwerpen van de kindergemeenteraad?

–

–

–

Wat lijkt je het leukste van de kindergemeenteraad?

–

–

–

Wat zijn jouw tips voor ons als organisatie van de kindergemeenteraad?

—

—

—

Heb je verder nog ideeën/opmerkingen/aanvullingen?

Bedankt voor het invullen van deze enquête!